

HOOP! 1481

OŽUJAK - SVIBANJ 2025. · GOD. XXVIII.

SKUPŠTINA LOVAČKOGA SAVEZA
HERCEG BOSNE

Prihvaćena
ponuđena izvješća,
planovi, programi
i prijedlozi

4

LOV SRNJAKA

Bez
prethodnoga
praćenja, sve
je neizvjesno

16

LOVNA KINOLOGIJA

Preduvjeti za nabavku psa

57

POZIV NA PREMIJERU FILMA

HRVATI BIH I HVO U STVARANJU HRVATSKE DRŽAVE

Scenario: Hrvoje Hitrec

Redatelj: Jakov Sedlar

26. lipnja u 19.30 sati

u Hrvatskom domu hercega Stjepana Kosače

15.00 sati Polaganje vijenaca na Merdžan glavi

18.00 sati Sveta misa u crkvi sv. Ivana

19.15 sati Polaganje vijenaca ispred HDHK

HOOP!

NAKLADNIK

Lovački savez Herceg Bosne

ZA NAKLADNIKA

Dragan Guberac

GLAVNI UREDNIK

Dragan Naletilić

IZVRŠNI UREDNIK

Ivica Lučić

UREDNIŠTVO

Mladen Bešlić, Vlado Bošnjak, Mate Buntić,
Ivica Drmić, Ivica Lučić, Tomislav Mihaljević,
Dragan Naletilić, Vlado Soldo

LEKTOR I KOREKTOR

Dragan Naletilić

TAJNIK UREDNIŠTVA

Vlado Bošnjak

PRIPREMA ZA TISAK

TIPOART, Široki Brijeg

TISAK

SUTON PRINT, Široki Brijeg

FOTOGRAFIJA

Shutterstock, autori i arhiva Saveza

ADRESA UREDNIŠTVA

Poslovni centar "Sivrić"

88000 Mostar, Kneza Branimira 12

TEL.

00 387 36 318 477

FAKS

00 387 36 318 478

E-MAIL

lshb@lshb.ba

WEB

www.lshb.ba

GODIŠNJA PRETPLATA

BiH 25 KM, inozemstvo 45 KM.

Plaćanjem članarine u svojoj udruzi, članici
Lovačkog saveza Herceg Bosne, automatski se
postaje pretplatnikom na list

ŽIRORAČUN (KM)

3382202200225742 Unicredit banka

DEVIZNI RAČUN

SWIFT UNCRBA22

IBAN BA393380604806373225

Poziv na broj 25020240101

CIJENA OGLASNOG PROSTORA

1/1 stranice – 400 KM 1/2 stranice – 200 KM,

1/3 stranice – 150 KM 1/4 stranice – 100 KM

1/8 stranice – 50 KM

1/1 unutarnja stranica korica – 500 KM

1/1 zadnja stranica korica – 600 KM

Uredništvo ne mora biti suglasno sa
stavovima autora tekstova

ISSN 1840-0647

Izvjешća kao „vruć krumpir“

PIŠE DRAGAN NALETILIĆ

Proljeće je vrijeme godišnjih skupština lovačkih udruga. Riječ je uglavnom o tzv. izvještajnim skupštinama na kojima su glavna tema izvješća o radu u protekloj godini, ali i programi i planovi rada za novu sezonu. Osjeti se to, naravno, i u Hoopu! po broju tekstova s tom tematikom. U ovome ih je broju takvih pet, i još šesti o sjednici Skupštine Lovačkoga saveza Herceg Bosne. Riječ je, naravno, o pet udruga koje su držale svojom obvezom obavijestiti širu lovačku javnost o svojim skupštinama. Ostale? Vrlo vjerojatno su se proljetos sastali i njihovi skupštinski zastupnici, ali to je ostalo nezabilježeno na stranicama Hoopa!. Za ovu prigodu ostavimo postrani programe i planove, a zadržimo se na izvješćima o radu. Obično ih podnose čelnici tijela uprave lovačkih udruga, najčešće pismeno. Zastupnici to pročitaju, neki i ne pročitaju, kad dođe skupština prihvate ih, nerijetko bez rasprave, primjedbi i prijedloga. Evo, pročitajte o skupštinama u ovome broju i uvjerit ćete se, sve su završile jednoglasnim prihvaćanjem predloženih izvješća o radu. To je postalo gotovo pravilo. U redu, neka bude tako, premda bi se dalo (i trebalo) razmisliti je li to uvijek najbolji odgovor na ono što stoji u tim izvješćima. I koliko su ta izvješća uopće odraz onoga što se radilo, još više onoga što se nije radilo, a trebalo se raditi.

No, nije to razlog za ovaj uvodnik, ma koliko kao takav bio važan. Pravi razlog leži u traženju odgovora na jedno pitanje. Naime, što bi se dogodilo da neka skupština ne prihvati neko izvješće o radu? Primjerice, izvješće o radu predsjednika udruge, ili izvješće o radu lovočuvara. Što tada učiniti? Treba li tada sazvati novu skupštinu koja bi, nakon vjerojatnih naknadnih utjecaja i „savjeta“, prihvatila, ovaj put sadržajno malo redizajnirana izvješća koja prošli put „nisu prošla“? Trebaju li taj predsjednik udruge, ili lovočuvar dati ostavke na svoje dužnosti? Treba li ih, možda, netko smijeniti s dužnosti? Jer, zaboga, kako mogu ostati na svojim dužnostima, ako ono što su radili i kako su radili ne prihvaća Skupština kao najviše tijelo uprave u njihovoj lovačkoj udruzi? Ako, pak, ova pitanja nemaju smisla, kakva onda smisla ima uopće podnositi izvješća? Ne, sva ova pitanja imaju itekako smisla, ali... Zanimljivo, u statutima lovačkih udruga uopće se ne spominje mogućnost neprihvatanja izvješća o radu. Kao da to nije moguće. Bježi se od toga, svjesno ili nesvjesno, s namjerom ili bez namjere. Možda to malo koga i zanima? Ljudi su se naviknuli na jedan način rada i ne propitkuju ga. Ravnodušni su. A propitkivati ovo, e to može biti „vruć krumpir“ u rukama. Pa da se izbjegn timer mogućer komplikacije, glasam „za“ i gotova stvar. Ili je, da ipak malo ublažimo stvar, riječ samo o jednome statutarno-pravnom propustu koji će, kad dođe vrijeme za to, biti uklonjen?

SKUPŠTINA LOVAČKOGA SAVEZA HERCEG BOSNE
**PRIHVAĆENA PONUĐENA IZVJEŠĆA,
PLANOVI, PROGRAMI I PRIJEDLOZI**

4

LOVNO GOSPODARENJE
**TJELESNA MASA
SRNEĆE DIVLJAKI**

21

OTVORENO PRVENSTVA SAVEZA
U LOVNOME STRELAŠTVU
BEZ IZNENADENJA I PO NOVIM PRAVILIMA

8

DRŽANJE I SIGURNO NOŠENJE
LOVAČKOGA ORUŽJA
**SVE JE POZNATO I PROPISANO,
SAMO TO TREBA POŠTOVATI**

52

PROBLEM(I) U SURADNJI LOVAČKOGA SAVEZA
HERCEG BOSNE I MINISTARSTVA PVŠ-A
HERCEGBOSANSKE ŽUPANIJE
KORAK NAPRIJED, NAZAD DVA 12

12

LOVNA KINOLOGIJA
PREDUVJETI ZA NABAVKU PSA

57

LOV SRNJAKA
**BEZ PRETHODNOGA PRAĆENJA,
SVE JE NEIZVJESNO 16**

16

ČVRSNICA
**NESTVARNO LIJEPA,
ALI I SUROVA PLANINA**

63

IZ SADRŽAJA

Prihvaćena ponuđena izvješća, planovi, programi i prijedlozi

Lovački savez Herceg Bosne u 2024. godini ostvario je većinu svojih ciljeva, one koje nije nastojat će ostvariti u 2025. godini. Neke njegove članice već se neko vrijeme susreću s problemima za koje nemaju rješenje i očekuju pomoć od Saveza. Ne bježi Savez od toga, dapače, ali jedno mora biti jasno – Savez je također udruga, kao takav ima prije svega savjetodavnu, a nikako zakonodavnu ulogu ili bilo kakvu represivnu moć

PIŠE **MATE BUNTIĆ**

U subotu 24. svibnja 2025. godine u Poslovnom centru „Sivrić“ u Mostaru održana je Redovita/Izvršajna skupština Lovačkoga saveza Herceg Bosne

koja se izjašnjavala o sedam točaka Dnevnoga reda koje su se odnosile na: Izbor radnih tijela Skupštine, Izvješće o radu Saveza u 2024. godini, Financijsko izvješće i Izvješće

Nadzornoga odbora, Program rada Saveza za 2025. godinu, Financijski plan Saveza za 2025. godinu, Izbor člana Nadzornoga odbora Saveza te Razmatranje prijedloga

županijskih vijeća za lovstvo za zajedničkim obilježavanjem blagdana sv. Huberta na razini Saveza i članica. Sukladno Statutu LSHB-a, Skupštinu je otvorio i nazočne

Hrvatska himna na početku sjednice Skupštine

Zastupnici su sa zanimanjem pratili izlaganje svojih kolega

pozdravio predsjednik Skupštine LSHB-a Krešo Čavar. Nakon intoniranja hrvatske himne „Lijepa naša“ i odavanja počasti minutom tišine svim poginulim hrvatskim braniteljima i preminulim lovcima, Skupština je započela s radom, najprije s usvajanjem Dnevnoga reda te s izborom radnih tijela: u Radno predsjedništvo, osim predsjednika Skupštine Kreše Čavara, izabrani su Josip Pejić (LU „Sava“ – Orašje) i Tomislav Perić (LD „Uskoplje“ – Uskoplje). Za zapisničara je već po ustaljenom i dobrom običaju izabran Ivica Lučić – dugogodišnji tajnik LSHB-a, a za ovjerovitelje Zapisnika izabrani su Marin Škutor (LD „Jarebica“ – Mostar) i Marko Bilandžija (LU „Kuna“ – Jajce). U Verifikacijsko povjerenstvo izabrani su Stojan Musa (HLU „Orao“ – Čitluk), Ilija Grgić (LD „Fazan“ – Odžak) i Zoran Krešić (LD „Jarebica“ – Mostar). Nakon što je predsjednik Verifikacijskoga povjerenstva – Stojan Musa – izvijestio nazočne da je prisutno 53 od ukupno 91 zastupnika, odnosno da postoji kvorum,

predsjednik Skupštine je konstatirao da su se stekli uvjeti za održavanje Skupštine i pozvao nazočne zastupnike da se izjasne o točkama Dnevnoga reda. Dnevni red je jednoglasno prihvaćen te je Skupština nastavljena predstavljanjem Izvješća o radu Saveza u 2024. godini, koje po običaju zauzima središnji dio Izvještajne skupštine i iz kojega se može vidjeti je li Savez postigao ili nije postigao zadane ciljeve u prošloj godini.

IZVJEŠĆE O RADU SAVEZA

Izvješće je prezentirao predsjednik LSHB-a Dragan Guberac, koji je istaknuo da bi bilo dobro da su svi zastupnici danas nazočni jer je Skupština mjesto gdje se donose najvažnije odluke glede Saveza, njegova rada i njegove budućnosti, nažalost od 91 zastupnika, prisutno je njih 53, dakle 42 posto zastupnika nije se odazvalo Skupštini – to nije dobra praksa, niti dobar odnos, kako prema Savezu, jednako tako i prema vlastitoj udruzi/društvu – istaknuo je

predsjednik Saveza, a uz to porazna je činjenica da iz pojedinih članica Saveza nije bio prisutan ni jedan zastupnik, što je bilo evidentno prilikom uručjenja tvrdoga uveza glasila Hoop! članicama Saveza – ostao je neuručen pozamašan broj primjeraka jer ih nije imao tko preuzeti! U opširnom Izvješću Guberac se dotaknuo gotovo svih najvažnijih segmenata rada Saveza – od rada Upravnoga odbora, Nadzornoga odbo-

ra, povjerenstava za lovno streljaštvo, kinologiju, izobrazbu. U protekloj, 2024. godini Upravni odbor je zasjedao tri puta i raspravljao o 26 točaka dnevnoga reda, donesene su važne odluke od kojih je predsjednik Guberac istaknuo odluke o novom Pravilniku o lovačkim odlikovanjima i priznanjima, kupnji prostora za trajni smještaj Saveza, samostalnoj izradi lovačkih iskaznica te odluku o Ugovoru između Saveza i članica

Krešo Čavar, Josip Pejić i Tomislav Perić, članovi Radnoga predsjedništva

Izvjешće o radu Saveza u 2024. godini podnio je Dragan Guberac, predsjednik Saveza

o međusobnim pravima i dužnostima. Suradnja Saveza i članica bila je uspješna u protekloj godini, osobito na području provedbe lovačkih ispita za lovce pripravnike, ispita za lovočuvare te ispita za ocjenjivače trofeja divljači. Nažalost, neke članice su u protekloj godini silom statutarnih i drugih odredbi isključene iz Saveza zbog višegodišnjega nepodmirenja svojih obveza Savezu. Osim toga, predsjednik Saveza je istaknuo da su u protekloj godini dodijeljena 143 lovačka odlikovanja po zahtjevu lovačkih udruga/društava. Pojedine lovačke udruge još uvijek nisu dobile lovišta na gospodarenje, a najveći problem po tom pitanju je u Srednjobosanskoj županiji, u Novome Travniku i Uskoplju gdje su vodstva lovačkih udruga – članica LSHB-a bila prisiljena podnijeti kaznene prijave protiv pojedinih članova Vlade SBŽ-a zbog kontinuiranoga narušavanja temeljnih ljudskih prava i Zakona o lovstvu. Sličan problem postoji i u Distriktu Brčko, gdje su

veliki problemi glede lovišta i gospodarenja lovištima zbog višegodišnjega izostanka provedbe zakona o lovu i dodjele lovišta na gospodarenje. Glede Hercegovačko-neretvanske županije, predsjednik Guberac je istaknuo da se nazire rješenje problema u Čitluku, Doljanima i Rami – ključ rješenja nalazi se u donositeljima odluka na razini županijske vlasti koja mora donijeti odluku o utemeljenju lovišta i dodjeli lovišta na desetogodišnje gospodarenje. Posebnu pažnju Savez je poklonio lovačkoj izobrazbi. Tako je u 2024. godini održano ukupno 16 lovačkih ispita na koje je bilo prijavljeno 708 lovnih pripravnika od kojih je njih 650 položilo lovački ispit. Također, organizirana su predavanja i ispiti za lovočuvare i ocjenjivače trofeja divljači. Ispit za lovočuvare kao i ispit za ocjenjivače trofeja divljači položilo je po 15 pristupnika. Izobrazba za ocjenjivače trofeja nastavljena je i početkom ove godine – istaknuo je Guberac. Osim toga, Savez je u suradnji s Hrvatskim lovačkim savezom (HLS) u planu prove-

Ilija Vrljić, počasni predsjednik i Dragan Guberac, predsjednik Saveza

sti obuku kadrova za izobrazbu lovnikâ koja će se održati u lipnju u Zagrebu. Nakon što bude provedena obuka – osposobljeni kadrovi, prvo osposobljavanje/izobrazba lovnikâ na razini LSHB-a održat će se u Hercegbosanskoj županiji. Jedan od važnih segmenata Saveza je i izdavaštvo, te je u kontekstu toga predsjednik Saveza iznio podatak da je protekloj godini iz tiska izašlo pet brojeva lovačkoga glasila Hoop! – glasila Lovackoga saveza Herceg Bosne, koje će ove godine obilježiti svoj 150. broj. Veliki trošak glede distribucije Hoopa! predstavlja slanje glasila lovcima koji žive u inozemstvu, takvih je ukupno 305, a troškovi slanja Hoopa! u inozemstvo na godišnjoj razini iznose gotovo 10.000 KM – istaknuo je Guberac. Pri tome, određeni broj Hoopova! se vrati jer lovačke udruge nisu ažurirale adrese svojih članova u inozemstvu, dakle plati se nepotrebna poštarina. U Hoopu! je u protekloj godini 68 osmrtnica, no u 19 društava, čini se da godinama nitko nije umro, ne da nije umro, nego društva ne dostavljaju obavijesti o svojim preminulim članovima – što je vrlo ružna praksa te će Savez tražiti da se donese odluka o vođenju službene evidencije umrlih članova

društva/Saveza. Zabilježen je porast zaduženja lovačkih markica (u 2024. godini zadužena je ukupno 10.341 markica) i izdavanja lovačkih iskaznica i čini se da je na to veliki utjecaj imala odluka o numeraciji lovačkih markica koja mora biti identična broju lovačke iskaznice. U suradnji s Kinološkim savezom Herceg-Bosne, 28. rujna 2024. godine održan je 29. EU kup goniča na zeca. Središte manifestacije bilo je na Kupresu, a utakmice su se održale u lovištima na području Hercegbosanske županije kojima gospodare lovačke udruge – članice LSHB-a. U vezi s tim, predsjednik Saveza napose je zahvalio lovačkim udrugama u HBŽ-u koje su ustupile svoje terene za ovaj značajan događaj, kao i lovcima koji su bili uključeni u pripremu ove manifestacije. Prijedlog Pravilnika iskaznice za stranca kao i prijedlog novoga Pravilnika o polaganju lovačkoga ispita još su uvijek na čekanju, iako su u ime LSHB-a i Saveza lovačkih organizacija u BiH (SLOBiH) upućeni na usvajanje Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (FMPViŠ). Čini se da resorno ministarstvo nema sluha za pojedine probleme saveza,

udruga i lovaca u FBiH. Sličan odnos FMPViŠ-a je i glede provedbe odluke o dodjeli proračunskih sredstava LSHB-u i SLOBiH-u. Već drugu godinu, resorni ministar FMPViŠ-a ne provodi u djelo ono što je Vlada Federacije usvojila po pitanju dodjele proračunskih sredstava – istaknuo je predsjednik Guberac.

Savez je bio aktivan u suradnji s tuzemnim lovačkim savezima, HLS-om, europskim i svjetskim savezom lovaca (FACE i CIC), s političkim predstavnicima u PŽ-u, HBŽ-u, ZHŽ-u i HNŽ-u, kao i s vodstvom Hrvatskoga narodnog sabora. Glede međunarodne suradnje, Guberac je napose istaknuo sudjelovanje LSHB-a na CIC – Forumu u Zadru gdje je Savez aktivno sudjelovao na konferenciji posvećenoj upravljanju velikim zvijerima u Europi, a LSHB je prezentirao temu „Upravljanje mrkim medvjedom na uzgojnom području Hercegbosanska županija“. Osim toga, Savez je sudjelovao i na zajedničkoj proslavi Sv. Huberta u Zadru te obilježavanju 99. godišnjice HLS-a. Na kraju, predsjednik LSHB-a svoje je izlaganje zaključio riječima da možemo biti zadovoljni radom Saveza u protekloj, 2024. godini jer je većina zadanih ciljeva postignuta, oni koji nisu, nastojat će se postići u ovoj godini.

ODGOVORI NA IZNESENE PROBLEME

Nakon što je predsjednik LSHB-a podnio izvješće, uslijedila je rasprava, koja nije privukla velik broj zainteresiranih zastupnika. No, ipak je bilo nekolicine zastupnika koji su se javili za riječ. Najprije Stojan Musa koji je istaknuo da je glede lovnoga streljaštva došlo do određenih zahtjeva od strane lovaca aktivnih u ovoj disciplini, da se broj puca-

Stojan Musa

nja s dosadašnjih 15 poveća na 25 sukladno pravilima ISSF-a te će sukladno tomu trebati prilagoditi postojeći Pravilnik o lovnome streljaštvu. Za riječ se javio i Nedjeljko Jandrić, predsjednik LD-a „Srndać“ iz Glamoča, jedne od najmlađih članica Saveza, koji je iznio niz poteškoća i problema s kojima je njegovo društvo suočeno: minska polja u terenu, nomađenje, ograđivanje lovišta električnim pastirima te izgradnja obnovljivih izvora energije osobito vjetrovarkova. Sve to skupa ugrožava gospodarenje divljači i kvalitetu lovišta te je zbog tih problema i mogućih rješenja zamolio pomoć Saveza.

Nedjeljko Jandrić

Mate Buntić

Glede Jandrićevih upita, najprije se za riječ javio dopredsjednik LSHB-a Mate Buntić koji je istaknuo da u javnosti, a nažalost i u određenom dijelu lovačkih udruga i lovaca vlada mišljenje da je Savez taj koji ima ključ za rješavanje svih problema s kojima se susreću lovačke udruge – to je velika zablude, jer Savez ima prije svega savjetodavnu, a nikako zakonodavnu ulogu. I Savez je udruge, registrirana po istome zakonu po kojemu i lovačke udruge, dakle, Savez nema niti može imati zakonodavnu, izvršnu, sudsku i represivnu moć u pogledu funkcioniranja lovstva. Osnivanje, gospodarenje i davanje na upravljanje lovišta u ovlasti je županijskih i federalnih vlasti. Glede problema s ekspanzijom obnovljivih izvora energije, kao i problema oko ograđivanja lovišta električnim pastirima, Buntić je istaknuo da korisnici lovišta, vlasnici stoke kao i vlasnici obnovljivih izvora energije moraju naći kompromis, jer jednostrana rješenja nisu dobra. Treba nam lov, ali i stočarstvo i obnovljivi izvori energije – no sukladno zdravim kompromisima/razgovorima i dogovorima koji neće ugroziti bavljenje lovom i stočarstvom, ali ni izgradnju obnovljivih izvora energije.

Osim toga, Buntić se i ove, kao i prethodne Skupštine dotaknuo kroničnoga problema a to je nezainteresiranost pojedinih udruga za slanjem svojih priloga u glasilo Hoop!, Web i Facebook stranicu Saveza. Ispada da pojedine udruge ništa ne rade, da se ništa ne događa, a nije tako – danas ako hoćemo biti vidljivi moramo biti zastupljeni i u tiskanim i u digitalnim medijima, kao i na društvenim mrežama – istaknuo je Buntić.

Na Jandrićeve upite osvrnuo se i predsjednik Guberac poručivši da je uloga Saveza u svemu tomu savjetodavna te da se glede miniranih područja u lovištu obrate službi civilne zaštite, ne kao lovci, nego kao mjesna zajednica, a za problem nomađenja da se obrate nadležnim vlastima u HBŽ-u koje zakonski mogu urediti, ako već nisu, taj problem – odnosno zakonski zabraniti nomađenje. Glede ekspanzije obnovljivih izvora energije (vjetrovarkovi i sunčane elektrane), Guberac je istaknuo da moramo biti svjesni činjenice europskih i domaćih direktiva o obnovljivim izvorima energije i činjenice da je većini pučanstva važnije imati električnu energiju nego lovstvo i u svjetlu te spoznaje tražiti rješenja, dogovore

Slavko Lukić

Jerko Šapina

i razgovore u problematici obnovljivih izvora energije i gospodarenja lovištima. Skupština se nastavila dalje Izvješćem Nadzornoga odbora koje je podnio Slavko Lukić u kojemu je istaknuo da je Savez poslovao sukladno zakonskim propisima, internim aktima i odlukama te je u protekloj, 2024. godini ostvaren višak prihoda nad rashodima. Izvješće je jednoglasno prihvaćeno. Osim toga, za novoga člana Nadzornoga odbora izabran je Zdenko Čuljak (LD „Jarebica“ Mostar) te je sada uz Lukića i Miru Hrkaća Nadzorni odbor kompletiran, a jedno je vrijeme zbog preminuloga člana Željka Džidića – Džinksa bio u krnjem sastavu. Nakon toga Skupština je usvojila Financijski plan Saveza kao i Program rada Saveza za 2025. godinu.

ZAJEDNIČKA PROSLAVA SV. HUBERTA

Na samome kraju Skupštine raspravljalo se o mogućnosti zajedničke proslave blagdana sv. Huberta na razini Saveza i članica. O toj temi svoje su osvrte, mišljenja i prijedloge dali Jerko Šapina u ime ŽVL-a Središnje Bosne, Dragan Guberac u ime ŽVL-a Posavske

Županije, Krešo Čavar u ime ŽVL-a Zapadnohercegovačke Županije te Mate Buntić u ime ŽVL-a Hercegbosanske županije. Na kraju je prihvaćen prijedlog Mate Buntića da domaćin prve zajedničke proslave spomendana sv. Huberta bude ŽVL HBŽ-a, a da se proslava održi 15. studenoga 2025. godine u Tomislavgradu jer je Tomislavgrad cijelu ovu godinu posvetio obilježavanju 1100. obljetnice krunjenja prvoga hrvatskog kralja – kralja Tomislava na Duvanjskome polju. Ovim datumom obilježavanja neće doći do kolizije s obilježavanjem blagdana sv. Huberta na razini udruga (3. studenoga), kao i kolizije s obilježavanjem stradanja hrvatskoga naroda u Vukovaru i Škabrnji (18. studenoga). Uz to, Skupština je prihvatila i prijedlog da Upravni odbor LSHB-a bude zadužen za organizaciju i provedbu prve zajedničke proslave Sv. Huberta. Na kraju Skupštine, predsjednik Guberac, kao i predsjednik Skupštine Krešo Čavar, zahvalili su svima na današnjem dolasku, sudjelovanju u radu i raspravama. Skupština je završila dodjelom tvrdoga uveza Hoopa! u kojemu je sadržano svih pet brojeva ovoga glasila iz 2024. godine.

Predsjednik Dragan Guberac svim je članicama Saveza uručio primjerak tvrdoga uveza Hoopa! iz 2024. godine

Šesnaesto Otvoreno prvenstvo Lovačkoga saveza Herceg Bosne u lovnom streljaštvu disciplina – trap, održano je 31. svibnja 2025. godine na streljani „Bovan“ u Mostaru. Isto ovo natjecanje održano je također u Mostaru prije četiri godine i od tada na ovoj streljani nije bilo nikakvih aktivnosti. Novom vodstvu Lovačkoga društva „Jarebica“ Mostar na čelu s predsjednikom Marinom Škutorom ponuđeno je ponovno domaćinstvo ovoga natjecanja i oni su to s uvažavanjem prihvatili. Da bi se natjecanje moglo održati domaćini su uradili potrebne pripreme na samoj streljani i njezinu okolišu. Voditelj streljačke sekcije u „Jarebici“ Ivo Stojčić uz pomoć Mile Dujmovića i Zorana Krešića i uz podršku vodstva „Jarebice“ spremno su dočekali 30. svibnja za kada je zakazan službeni trening. Posebno su zahvalni Miodragu Mići Reloti iz Busovače koji im je riješio problem s uređajem za izbacivanje glinenih golubova. Na sami dan treninga stroj je montiran i izvanredno je funkcionirao tijekom cijeloga natjecanja. Ove strojeve Miodrag inače sam izrađuje i nudi na tržištu. Na trening su došli strijelci iz obližnjih hercegovačkih

udruga i neizostavni sudionici ovoga natjecanja, strijelci iz Posavine sa svojim voditeljem Đurom Oršolićem. Lijepo vrijeme s treninga dočekalo je strijelce i na dan natjecanja. Uobičajeni protokol prijave strijelaca i popunjavanje startnih lista rutinski su odradili Jelena, Vlado i Đuro. Uslijedilo je svečano otvaranje natjecanja. Nakon Lijepe naše, nazočne je u ime organizatora natjecanja, Lovačkoga saveza Herceg Bosne, pozdravio dopredsjednik Saveza i predsjednik Povjerenstva za lovno streljaštvo Stojan Musa. Zahvalio je Jarebici na uspješnoj pripremi ovoga natjecanja i još jednom pozvao vodstva lovačkih udruga da daju potporu razvoju lovnoga streljaštva u svojim udrugama.

U ime domaćina sve nazočne strijelce i brojne goste pozdravio je Marin Škutor. Zaželio je svima ugodan boravak u Mostaru, zahvalio svima na pomoći u organizaciji ovog natjecanja i pozvao Vedrana Škobića, federalnoga ministra pravde, da službeno otvori ovo natjecanje. Ministar Škobić, i sam lovac, zahvalio je na pozivu i istaknuo zadovoljstvo što se na ovome natjecanje okupilo strijelaca od Save do Neuma, a nazočnost strijelaca iz

Ekipnim pobjednicima, strijalcima Gatera "Sveti Hubert" iz Čitluka, pokal je uručio Marin Škutor, predsjednik LD-a "Jarebica" Mostar

LOVNO STRELJAŠTVO OTVORENO PRVENSTVO LOVAČKOGA SAVEZA HERCEG BOSNE

Bez iznenađenja i po novim pravilima

PIŠE **VLADO BOŠNJAK**

I U ekipnoj konkurenciji pobijedili su strijelci Gatera „Sveti Hubert“ iz Čitluka, a u pojedinačnoj Marinko Zovko iz HLU-a „Orao“ Čitluk, koji je u drugoj seriji natjecanja od 25 golubova pogodio svih 25

Hrvatske daje ovom natjecanju i međunarodni karakter. Počasnim pucnjem, golub se pretvorio u prašinu, i Prvenstvo je službeno bilo otvoreno.

ČITLUČKA DOMINACIJA

Za natjecanje se prijavilo 38 strijelaca u 10 ekipa: LU „Sava“ Orašje, LD „Zec“ Busovača, LD „Jarebica“ Mostar, LD „Morsor“ Široki Brijeg, LD „Galeb“ Čapljina, HLU „Orao“ Čitluk, Gater „Sveti Hubert“ Čitluk, LU „Jadran“ Neum (dvije ekipe) i „Ičo Seter Tim“ Dubrovnik. Nastupili su strijelci iz Kiseljaka i Gruda, ali nisu imali dovoljno članova da sastave ekipu. Propozicije za ovo natjecanje bile su nove. Naime, nije se pucalo po važećem Pravilniku Saveza nego po prijedlogu grupe strijelaca koji je, do donošenja novoga pravilnika, za ovo natjecanje prihvatio Upravni odbor Saveza. Pucale su se dvije serije po 25 golubova za ekipni poredak.

Za pojedinačni poredak prvih šest strijelaca iz grupe faze pucalo je još jednu seriju od 25 golubova s po jednim metkom u cijevi i rezultatski svi su polazili od nule. Spomenuti strijelci donijeli su ove propozicije u natjecanju za ovogodišnju Ligu Herceg Bosne tako da je i ovo natjecanje uvršteno u tu ligu.

Nakon prve serije samo je pet strijelaca pogodio više od 20 meta, a u drugoj seriji taj se broj povećao na petnaest. Ovdje su u prednosti bili strijelci koji u svojim „cijevima“ imaju dosta nastupa po ovim propozicijama, ponajprije na natjecanjima u Hrvatskoj. U drugoj seriji strijelac „Orla“ iz Čitluka Marinko Zovko – Palja pogađa svih 25 i dobiva zaslužan pljesak na otvorenoj sceni. Neizvjesnost oko ekipnoga poretka trajala je do samoga kraja. Na kraju najujednačeniju ekipu imali su strijelci Gatera „Sveti Hubert“ (Tomislav i Marijan Luburić i Marko Damjanović) i sa 127 golubova osvajaju prvo mjesto.

Najboljem strijelcu u pojedinačnoj konkurenciji, Marinku Zovki, pokal je uručio Đuro Oršolić, vođa posavskih strijelaca

Šest najuspješnijih strijelaca

Drugi su bili strijelci HLU-a „Orao“ Čitluk (Marinko Zovko, Mario Dugandžić, Denis Vlaho, Ivica Vidović) sa 126 pogodaka, a treći strijelci „Ico Seter Tim“ Dubrovnik (Ivo Miloslavić, Hrvoje Pinčević, Mihovil Mataga) sa 125 pogodaka.

U finalnoj seriji za pojedinačni poredak svoju dominaciju iz prve dvije serije nastavio je Marinko Zovko i zaslužen se okitio titulom pojedinačnog pobjednika. Evo poretka: prvo mjesto Marinko Zovko (23), drugo Marijan Luburić (19), treće Nikola Vitković (19) iz LU-a „Jadran“ Neum, četvrto Alen Franić (17) iz LU-a „Jadran“ Neum, peto Mihovil Mataga (15) i šesto Hrvoje Pinčević (12).

Uslijedile su čestitke pobjednicima te svečani čin uručjenja diploma, zahvalnica i nagrada. Diplome ekipama koje su sudjele na natjecanju uručila je Jelena Ljubić, a zahvalnice za pomoć u organiziranju ovoga natjecanja Vlado Bošnjak. Pokale i medalje u ekipnom dijelu uručio je Marin Škutor, a medalje i pokale u pojedinačnom dijelu Đuro Oršolić. Uz čestitke pobjednicima, predsjednik Škutor još je jednom zahvalio svima na dolasku i pozvao sve

na zajednički ručak, zadovoljan sa svojim lovcima što je sve prošlo kako treba.

OZBILJNA PITANJA

Na kraju osvrst na ovo natjecanje u svjetlu novih pravila. Nema ni jednoga „novoga“ imena među strijelcima. Po broju natjecatelja i rezultatima prevladavaju strijelci „Orla“, „Jadrana“ i „Mosora“, od kojih većina redovito nastupa na natjecanjima u Hrvatskoj i njima pogoduju ova pravila. Što je s ostalima? Imamo li mi infrastrukturnih i financijskih mogućnosti za ovakva natjecanja, posebice na razini lovačkih udruga? Iz nekih lovačkih udruga i od samih lovaca već dolaze signali da ne mogu pratiti ovakav oblik natjecanja, posebice u svojim udrugama. Hoće li nam se smanjiti ionako mali interes za lovno streljaštvo u našim udrugama? Je li vrijeme da se razmišlja o uvođenju „lovačkoga trapa“ u natjecanje što se primjenjuje u većini natjecanja na razini udruga i županija u Hrvatskoj? Sve su ovo pitanja kojima se, pri izradi novoga pravilnika, treba pozabaviti Povjerenstvo za lovno streljaštvo Lovачkoga saveza Herceg Bosne.

Dok je lova, bit će i krivolova, izreka je koja se često može čuti u žučnijim lovačkim razgovorima. Po definiciji krivolov je protuzakonit lov ili hvatanje žive divljači. Kada je osoba u krivolovu? Ovdje koristimo izraz „osoba“ jer često se krivolov povezuje isključivo s imenicom „lovac“, što u dosta slučajeva nije točno. Lovac je punoljetna osoba koja ima položen lovački ispit, legalno posjeduje lovačko oružje i svoje lovačke obveze ispunjava kao član neke lovačke udruge. Među lovcima ima i krivolovaca, ali ih je dosta i među nelovcima, koji posjeduju nelegalno oružje i izvan su kontrole lovačkih udruga. Takvi nanose veliku štetu ugledu i liku lovca, naravno i mjesnim lovačkim udrugama. Njima bi se trebala pozabaviti policija, a u ovom tekstu više ćemo govoriti o lovcima koji su, nažalost, krivolovci.

Lovac je u krivolovu ako lovi divljač u vrijeme lovostaja, ako lovi na neispravan i nedopušten način, nepropisnim oružjem i nedopuštenim sredstvima. Što lovca motivira na ovaj nezakonit čin? Je li to materijalna korist (meso za prehranu ili preprodaju) ili je to način dokazivanja da može loviti i uloviti kad god želi i da mu nitko ništa ne može? Je li to prkos prema određenim osobama ili odlukama svoje lovačke udruge ili je to, možda, jedna vrsta ovisnosti, drugim riječima bolesti? Posljedice krivolova za prirodu, divljač, međuljudske odnose u lovačkim udrugama, na kraju i za sigurnost u lovu, jako su ozbiljne, ponekad i tragične. Svjedoci smo sve češćih nesreća u lovu, nažalost i sa smrtnim posljedicama, a većina njih se dogodila u krivolovu. Da tragedija bude veća postaje se ubojicom najboljega prijatelja, kolege, rođaka... Bi li ovakvi primjeri trebali biti upozorenje nama lovcima, a osobito onima među nama koji su skloni krivolovu da stanemo, zamislimo se o ovim tragedijama i sami sebi kažemo „dosta“? Bi, naravno. Bit će lovac onako kako sam učio i obećao kod učlanjenja u lovačku udruhu. I bit će „karakter“ i odoljeti svim izazovima za krivolov.

Gledamo li dobnu strukturu krivolovaca, većinom su to mladi ljudi, ponekad i s malo lovačkoga staža, koji su se odmah nakon lovačkoga ispita pridružili ovoj nelegalnoj družini. Krivolovci

Marin Škutor, Ilija Vrljić i Vedran Škobić

Vlado Bošnjak i Zoran Krešić

Bez države, mizerni rezultati

Tužiteljstva vrlo često odbacuju prijave za krivolov, a sudovi umjesto da izriču najveće moguće kazne i pošalju snažnu poruku o funkcioniranju pravne države, najčešće oslobađaju počinitelje ili im u najboljem slučaju izriču uvjetne kazne, što krivolovcima daje novi vjetar u leđa, a pravim lovcima još jedno razočaranje

PIŠE **VLADO BOŠNJAK**

rijetko djeluju sami. Današnja sredstva komunikacije omogućila su uvezivanje pojedinaca ili cijelih grupa iz više lovačkih udruga, posebice susjednih. Također, nelegalno postavljene kamere u lovištima olakšavaju im učinkovit nadzor nad kretanjem divljači. Opremljeni su suvremenim lovačkim oružjem, posebice za noćni lov, terencima za sve šumske putove i kada sve ovo sagledamo, divljač nema puno izgleda za mir, a najčešće ni za preživljavanje.

JEDNI OHRABRENI, DRUGI RAZOČARANI

U članku 3. stavak 1. Zakona o lovstvu Federacije BiH stoji: „Divljač je državno vlasništvo i dobro od općeg interesa, koja uživa posebnu brigu i zaštitu.“ Je li to tako? Različite razine državne vlasti, većinom su to županije, ustanove lovišta, raspišu natječaj i daju ih na korištenje zainteresiranima. Uglavnom su to lovačke udruge, koje se ugovorom o zakupu obvezuju štiti divljač, što i rade organizirajući lovočuvarsku službu. Međutim, problem je u tome što vlasnik lovišta, a to je država, nakon dodjele lovišta u zakup ne pokazuje nikakvu brigu za to lovište, niti nudi bilo

kakvu pomoć korisnicima lovišta u zaštiti divljači, pa i od krivolova. Lovačke udruge od svoje članarine plaćaju lovočuvare i većinom je to nekakav „minimalac“. A lju-di, tj. lovočuvare trebali bi biti opremljeni (odjeća, obuća, oružje, dalekozor, terenac automobil...), za što redovito nema novca, tako da članstvo u lovačkim udrugama najčešće nije zadovoljno učinkom lovočuvare. Ako se, nakon prijave za nezakonit lov, i dogodi da se provede cjelokupna procedura prijave krivolova, od lovočuvare i policije do tužiteljstva, tada zakažu tužiteljstva i sudovi kao konačne pravne instance. Tužiteljstva vrlo često odbacuju prijave za krivolov, a sudovi umjesto da izriču najveće moguće kazne i pošalju snažnu poruku o funkcioniranju pravne države, najčešće oslobađaju počinitelje ili im u najboljem slučaju izriču uvjetne kazne, što krivolovcima daje novi vjetar u leđa, a pravim lovcima još jedno razočaranje. I zato nam krivolovci slobodno šetaju lovištima, a ova tema dođe u javnost samo ako se dogodi tragičan slučaj, kada se cijelo lovstvo, lovačke udruge i lovci stavljaju u negativan kontekst, što uopće nije točno. Gdje je izlaz iz ovakvoga stanja? Prije

svega, vlasnik lovišta (država), u suradnji s korisnicima lovišta, mora uzeti na sebe dio obveza u zaštiti divljači. Mora. Jednako tako, lovačkim udrugama zaštita divljači treba biti na prvome mjestu, jer „padnemo“ li na tome upitan je, blago rečeno, cijeli sustav funkcioniranja udruge. Na kraju i mi pojedinci, članovi lovačkih udruga, snosimo dio odgovornosti za ovakvo stanje u lovištu. - Ne bih se ja zamjerao sa susjedom, kolegom lovcem, ne bih ga ja prijavljivao za krivolov, imaju lovočuvare pa neka rade svoj posao, tako najčešće zbore oni koji druge uvjeravaju kako imaju čvrsta saznanja o krivolovu. Kao, znaju oni, imaju informacije, vidjeli su, ali... Pa kakva je to sramota „odati“ krivolovca? Ne bavi se krivolovac nikakvim časnim i poštenim poslom, naprotiv, pa da prokazujući ga budemo cinkaroši, doušnici i slično. O krivolovu i krivolovcima trebali bismo govoriti konkretno, otvoreno, bilo to u lovačkoj grupi, sekciji ili na sastancima tijela lovačke udruge. U protivnom, nakon svakoga tragičnog slučaja izazvanog krivolovom, svi bismo se trebali osjećati djelomice odgovornima zbog vlastitoga benevolentnog stava i odnosa prema krivolovcima u svojoj sredini.

Korak naprijed, nazad dva

Lovački savez Herceg Bosne nije zaslužio tretman kakvim ga je „počastilo“ Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Hercegbosanske županije najprije pri izradi županijskoga Zakona o lovstvu i podzakonskih akata, a onda i u provedbi Javnoga natječaja za dodjelu u zakup sportskogospodarskih lovišta na području HBŽ-a

PIŠE **MATE BUNTIĆ**

Lovački savez Herceg Bosne (LSHB) ušao je u 33. godinu postojanja te se nastoji truditi oko provedbe jedinstvene lovne politike, prije svega okupljajući svoje članstvo u lovačke udruge i gospodarska društva s područja nekadašnje Hrvatske Republike Herceg Bosne. Trenutačno Savez ima 48 članica – 43 lovačke udruge/društva i pet gospodarskih društava te skoro 10.000 članova. U provođenju jedinstvene lovne politike, uloga Saveza je prije svega savjetodavna (sudjelovanje u prijedlozima donošenja zakonskih i podzakonskih akata iz područja lovstva) i edukativna – provedba izobrazbe i ispita za lovce pripravnike, lovočuvar, ocjenjivače trofeja divljači, te izobrazbe kadrova za prvi pregled odstrijeljene divljači. U svojoj savjetodavnoj i edukativnoj funkciji nezaobilazna je suradnja s lokalnim, županijskim, federalnim i državnim vlastima, kao i s ostala dva lovačka saveza u BiH, Lovačkim savezom Republike Srpske i Savezom lovačkih organizacija u BiH, koji su kao i Lovački savez Herceg Bosne punopravne članice Europskoga saveza

lovaca (FACE) i Svjetskoga saveza lovaca (CIC). Budući da su u Federaciji BiH županijske skupštine i resorna ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva nadležna za osnivanje i dodjelu lovišta na korištenje, izuzev posebnih lovišta za koje je nadležna Federacija BiH, neizbježna je suradnja s lovačkim savezima jer su oni krovne organizacije koje okupljaju lovačke udruge i korisnike lovišta i kao takvi su odgovorni za planiranje i provođenje lovne politike.

O LOVSTVU, BEZ LOVACA

Već duži niz godina postoji suradnja između LSHB-a i Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u Hercegbosanskoj županiji (MPVŠ), a to je prepoznao i novi *Zakon o lovstvu* Hercegbosanske županije koji u čl. 6. navodi sljedeće:

Lovački savezi su krovne organizacije u koje su svojevrijemno učlanjeni korisnici lovišta i druge organizacije i udruge zainteresirane za razvoj lovstva i na koje se primjenjuju sve odredbe zakona koje su

propisane za udruge.

Lovački savez, u smislu ovog Zakona, obavlja svoju temeljnu djelatnost (za koju je registriran), te obavlja poslove koji su mu, kao javna ovlaštenja, povjereni ovim Zakonom, a naročito:

- a) unapređenja lovstva;*
- b) pružanje stručne pomoći kod donošenja i provođenja mjera gospodarenja lovištem i obrazovanja lovaca;*
- c) dosljedno provođenje zakona i drugih propisa o lovstvu i davanje prijedloga za njihovo unapređenje;*
- d) ostvarivanje jedinstvene lovne politike iz područja lovstva, kao i ostvarivanje odnosa sa inozemnim lovačkim društvima;*
- e) realizacije lovnog menadžmenta.*

No, unatoč tomu suradnju između LSHB-a i MPVŠ-a HBŽ-a bismo mogli opisati rečenicom: *Korak naprijed, nazad dva.*

Zašto to tvrdimo? Postoji niz slučajeva, a ovdje ćemo navesti samo neke, gdje je spomenuto ministarstvo svjesno ili nesvjesno, namjerno ili nenamjerno izostavilo LSHB iz provođenja jedinstvene lovne politike, donošenja zakonskih i podzakon-

skih akata, kreiranja kriterija za dodjelu lovišta u zakup ili pak koncesiju, ne odzivajući se na poziv LSHB-a za zajedničkim sastancima glede tekućih pitanja i problema iz područja lovstva.

Naime, kao što je već poznato, HBŽ je prva županija u FBiH koja je donijela svoj zakon o lovstvu. Međutim, u kreiranju nacrt toga zakona izostavljeni su LSHB kao i lovačke udruge u HBŽ-u kao najbrojniji korisnici lovišta, unatoč našim izričitim zamolbama da se u kreiranje nacrt zakona o lovstvu uključe i Savez i lovačke udruge s područja HBŽ-a. Tek kada je napravljen nacrt zakona o lovstvu, MPVŠ HBŽ-a je pozvalo zainteresirane strane – LSHB i lovačke udruge – da se uključe i daju svoje prijedloge, krivo informirajući širu javnost da su u nacrt zakona bili uključeni predstavnici LSHB-a i predstavnici lovačkih udruga, na što smo upozorili MPVŠ HBŽ-a zbog krivoga navoda, ali zbog općega dobra i višega interesa smo se uključili u davanje amandmana na predloženi nacrt zakona o lovstvu. Zapravo je sam nacrt bio jedan loš prijevod Zakona o lovstvu

RH i Zakona o lovstvu FBiH. U ime Saveza i moje malenkosti bilo je podneseno više od 90 amandmana na nacrt zakona od kojih je većina prihvaćena tako da možemo kazati da je *Zakon o lovstvu* HBŽ-a solidan, no može uvijek biti bolji. 99 % lovačkih udruga nije dostavilo nikakav amandman – vjerojatno vodeći se onom: *Puno znamo, malo čitamo* – što je vrlo loš odnos kada je u pitanju donošenje zakonske regulative glede lovstva. Tek kada se upadne u problem zbog loših zakonskih rješenja onda se postane svjestan činjenice nečinjenja i neulaganja energije, znanja i truda u kreiranje zakonskih rješenja – no tada već bude prekasno i postane se rob vlastite inertnosti kao i sluga lošega zakonskog rješenja. Međutim, prije samoga prihvaćanja konačne verzije Zakona, MPVŠ pravi još jedan gaf – naime, putem javnih medija su pozvali široku javnost da da svoje prijedloge, primjedbe i mišljenja na nacrt zakona. No, može li široka javnost koja je najvećim dijelom nekvalificirana po pitanju zakonskih odredbi o lovstvu, davati svoja (ne)stručna mišljenja o stručnoj stvari? Bilo kako bilo, Zakon o

lovstvu HBŽ-a je prihvaćen na Skupštini HBŽ-a i stupio je na snagu u drugoj polovici 2024. godine. Nakon donošenja Zakona, slijedilo je donošenje podzakonskih akata, ponovno bez konzultacije s LSHB-om i lovačkim udrugama. I ponovno smo se susreli s brojnim propustima u donesenim pravilnicima: od izostavljanja pojedinih vrsta divljači kao lovnih vrsta; navođenja cjenika odstrela sitne divljači u valuti hrvatske kune, koja, uz to što uopće više nije u optjecaju, nije ni službena valuta u BiH; uz to neke odredbe u pravilnicima smjeraju na izričitu subordinaciju institucijama EU-a, a kao što znamo BiH još uvijek nije članica EU-a. Čini se da su pravna i stručna služba MPVŠ-a HBŽ-a spavale kada je definiran konačni sadržaj ovakvih pravilnika i kao takav (s brojnim propustima) prihvaćen na Vladi HBŽ-a i javno objavljen u *Narodnim novinama HBŽ-a*. To je posljedica nesuradnje i nekonzultiranja s LSHB-om i lovačkim udrugama i težnja da se što prije donesu zakonska rješenja, ne vodeći računa o njihovom sadržaju i mogućnostima primjene u stvarnosti.

„ZANIMLJIVI“ KRITERIJI

Zadnji u nizu problema glede (ne) suradnje LSHB-a i MPVŠ-a je nedavno raspisani Javni natječaj za dodjelu u zakup sportskogospodarskih lovišta na području HBŽ-a. Odlukom Vlade HBŽ-a i prihvaćanjem amandmana na Odluku, Skupština Hercegbosanske županije je 14. veljače 2025. godine prihvatila novu Odluku o utemeljenju lovišta u HBŽ-u, tako da su po novoj Odluci utemeljena 24 lovišta – 21 sportskogospodarsko i 3 lovišta od posebnoga interesa za HBŽ. Uz to u HBŽ-u postoji još jedno posebno lovište – Hrblije-Kujača, čiji je osnivač FBiH. U konačnici sada imamo 25 lovišta na području HBŽ-a ukupne površine 493.490 ha koja svojom površinom zauzimaju 18 % teritorija Federacije odnosno 9,60 % BiH.

Lovišta koja su bila prema namjeni gospodarska, prekatégorizirana su u lovišta od posebnoga interesa za HBŽ i sportskogospodarska. Nakon prihvaćanja odluke, slijedilo je raspisivanje javnoga natječaja za dodjelu novoutemeljenih sportskogospodarskih lovišta u zakup, njih ukupno 8. Prije samoga raspisivanja javnoga natječaja i utvrđivanja kriterija, MPVŠ HBŽ-a poslalo je na mišljenje LSHB-u prijedlog uvjeta, kriterija za sudjelovanje u javnome natječaju te odabir najpovoljnijega ponuđača. Nijedan od prijedloga koje je poslao LSHB nije prihvaćen od strane MPVŠ HBŽ-a, tako da je MPVŠ HBŽ-a jednostrano propisalo kriterije za sudjelovanje u javnome pozivu. Javni natječaj raspisan je 25. ožujka 2025. godine, a pravo sudjelovanja

b) Tablica 2. VRIJEDNOST SITNE DIVLJAČI

Vrsta divljači	kn/gru kljuna
Jazavac	10,00
Mačka divlja	20,00
Kune	10,00
Lasica mala	10,00
Zec obični	30,00
Kunić divlji	20,00
Pač veliki	10,00
Lasica	10,00
Čagalj	20,00
Tvor	10,00
Jarebica kamenjaraka – grivna	200,00
Jarebica kamenjaraka – čukara	20,00
Trčka skvrčulja	20,00
Prepelice	5,00
Šljake	20,00

Dio tabličnoga prikaza iz pravilnika o Cjeniku odstrela divljači

LOVIŠTA U HERCEGBOSANSKOJ ŽUPANIJ					
R.B.	NAZIV LOVIŠTA	POVRŠINA (ha)	R.B.	NAZIV LOVIŠTA	POVRŠINA (ha)
1.	KOVAČ - LJUBUŠA	29.387	14.	MLINIŠTA – PARIPOVAC	11.275
2.	KAMEŠNICA - GRABOVICA	29.861	15.	STARETINA – GOLUJA – POLJE	30.447
3.	ZAVELIM	6.680	16.	UILICA – POLJE	18.789
4.	VRAN	9.925	17.	RISOVAC – POLJE	17.598
5.	ORLOV KUK	17.852	18.	JADOVNIK	7.145
6.	KUPRES – KIPROVAČA	32.658	19.	ŠATOR	10.087
7.	LJUBUŠA-MUŠIĆ	6.882	20.	ŽDRALOVAC – NUGLAŠICA	10.085
8.	RAVAŠNICA-DUBOKA	8.035	21.	GNJAT	6.078
9.	TROGLAV	6.352	22.	PODGORA	7.028
10.	GOLUJA - TROGLAV	46.755	23.	KLEKOVAČA – DRVAR	12.764
11.	KAMEŠNICA – KRUG PLANINA	46.520	24.	OSJEČENICA – JADOVNIK	48.877
12.	BUNARIĆ	13.387	25.	HRBLJINE - KUJAČA	42.628
13.	ŠATOR – GLAMOČ	16.706			
UKUPNA POVRŠINA: 493.490 ha					

Lovišta u HBŽ-u

Po novoj Odluci o utemeljenju lovišta, iako *Zakon o lovstvu* HBŽ-a u čl. 9. izričito navodi da su lovišta prema namjeni, osim sportskogospodarskih

lovišta, posebnih lovišta, lovišta od posebnog interesa za HBŽ, i gospodarska lovišta – u Odluci više nema gospodarskih lovišta u HBŽ-u.

na raspisanome javnom natječaju sukladno odredbama članka 19. stavka (2) Zakona o lovstvu (*Narodne novine* Hercegbosanske županije, broj 6/24), za dodjelu sportsko-gospodarskog lovišta u zakup imale su udruge registrirane za obavljanje lova – lovačke udruge.

Neposredno prije donošenja Odluke o temeljenju lovišta slijedila je poplava zahtjeva za registracijom novih lovačkih udruga uglavnom sa sjedištem u Bosanskoj Grahovu i Glamoču jer se unaprijed znalo da će udruga koja je osnovana na području lokalne zajednice u kojoj se nalazi lovište imati u startu prednost od 15 % bodova. Vrednovanje i rangiranje ponuda za dodjelu lovišta u zakup iz javnoga natječaja vršilo se na temelju sljedećih kriterija:

a) *Visina ponuđene zakupnine 70 % (umjesto dosadašnjih 40 %, op. a.)*

b) *Udruga s registriranim sjedištem na području jedinice lokalne samouprave na čijem se području nalazi lovište koje se daje u zakup 15 %*

c) *Broj članova – lovaca u lovačkoj udruzi 10 %*

d) *Iskustvo u dosadašnjem gospodarenju lovištem 5 %.*

Među spornim stavkama javnoga natječaja najprije je visina ponuđene zakupnine koja je s nekadašnjih 40 % sada podignuta na 70 % vrijednosti bodova – što nam daje pravo na sumnju da se unaprijed htjelo pogodovati krupnome kapitalu. Osim toga i kriterij *Popis članova* udruge veoma je dvojben jer je kao dokaz pripadnosti nekoj udruzi trebalo navesti broj uvjerenja/diplome o položenom lovačkom ispitu, te naziv ustanove koja je izdala uvjerenje/diplomu. Međutim, jedina mjerodavna isprava kojom se dokazuje pripadnost/članstvo pojedinoj lovačkoj udruzi u BiH kao i

EU je lovačka iskaznica koju izdaje lovački savez. Čini se da je to svjesno urađeno jer se opet znalo da će novoosnovane lovačke udruge aplicirati na javni natječaj, a postojeće lovačke udruge već imaju lovišta u zakupu i nitko od njih nema ili nije imao kapaciteta za apliciranjem na novoosnovana lovišta, jer je situacija takva da se jedva izlazi na kraj s gospodarenjem postojećim zakupljenim lovištima. Kako su lovci u HBŽ-u već ranije učlanjeni u postojeće lovačke udruge i kako svoju pripadnost dokazuju članskom iskaznicom koju je izdao LSHB, postavlja se pitanje kako su novoosnovane lovačke udruge namirile broj članova, je li došlo do prelijevanja članova iz „starih“ lovačkih udruga u nove? Ako jest, onda postoji procedura ispisa iz stare i procedura upisa u novu lovačku udruhu, a finalizacija je vraćanje stare lovačke iskaznice i tiskanje nove za što je zadužen LSHB i u kojem se mora evidentirati promjena pripadnosti lovačkoj udruzi/društvu. Međutim, LSHB nije dobio nikakav zahtjev po tom pitanju. Svaki dostavljeni popis članova novoosnovanih udruga je, prema gore navedenom kriteriju, u najmanju ruku fiktivan.

Lovački savez Hercega Bosne, registriran po istom Zakonu o udrugama i fondacijama kao i sve lovačke udruge, koji u svome Statutu predviđa i mogućnost da ima vlastita lovišta, koji djeluje na cijelome području FBiH pa tako i HBŽ-a, a po ugledu na Hrvatski lovački savez, prijavio se na spomenuti javni natječaj radi zakupa jednoga od ponuđenih lovišta kako bi od toga lovišta napravio jedno reprezentativno lovište, namijenjeno prije svega edukaciji novih lovaca, izobrazbi kadrova u lovstvu te praktičnoj primjeni

i prezentaciji svega onoga što lov čini lovom i lovstvo čini lovstvom: uređenje lovišta gdje će na jednome mjestu biti mogućnost izravne prezentacije važnih segmenata lova kao što su dobro gospodarenje divljači radi postizanja vrhunske trofejne vrijednosti, organizacija lova, ponašanje u lovu, odnos prema divljači, lovnoj etici i običajima, izgled, izgradnja i korištenju lovnogospodarskih i lovnotehničkih objekata itd. Bilo bi to, prije svega, mjesto teorijske i praktične obuke iz područja lovstva. Sukladno tomu, predsjednik LSHB-a je uputio i dodatno obrazloženje Komisiji za vrednovanje ponuda za zakup lovišta, iz kojega izdvajamo sljedeće:

Poštovani, u cilju iznalaženja najboljih i najoptimalnijih rješenja u postupku vrjednovanja i rangiranja prijava na Javnom natječaju za dodjelu sportsko-gospodarskih lovišta u zakup u Hercegbosanskoj županiji, dostavljamo vam Dodatno obrazloženje ponude Lovačkog saveza Hercega Bosne.

1. Registracija i status Saveza kao lovačke udruge: Lovački savez Hercega Bosne Rješenjem broj 04-05-2-5826/2001 od 10.12. 2001. godine registriran je u Federalnom ministarstvu pravde u Sarajevu kao udruženje građana u knjizi I. pod registarskim brojem 548., a sukladno Zakonu o udruženjima i fondacijama FBiH. Po istom zakonu i na identičan način su registrirane i sve lovačke udruge u FBiH pa tako i u Hercegbosanskoj županiji. Lovački savez Hercega Bosne u svome nazivu nema riječ „udruga“, ali to ne znači da nije lovačka udruga jer su u njega dragovoljno učlanjene (udružene) lovačke udruge i njihovi članovi-lovci. Jednako tako i mnoge lovačke udruge u svome nazivu nemaju riječ „udruga“ i imaju nazive

kao što su: Lovačko društvo, Lovačka organizacija, Unija lovačkih društava, Jedinstvena lovačka organizacija i sl., ali sve su one po svojoj registraciji udruženja građana – lovačke udruge, pa je sukladno tome i Lovački savez Hercega Bosne, nedvojbeno lovačka udruga. Važno je istaknuti da Lovački savez Hercega Bosne kao lovačka udruga građana u kontinuitetu djeluje 33 godine, za razliku od pojedinih novoosnovanih (fiktivnih) lovačkih udruga starih svega nekoliko dana ili nekoliko tjedana, registriranih u Ministarstvu pravosuđa i uprave HBŽ iz razloga da mogu aplicirati na ovaj Javni natječaj.

2. Pravo Saveza na dodjelu i korištenje lovišta: Statutom Lovačkog saveza Hercega Bosne propisane su i ozakonjene njegove javne ovlasti pa su tako člankom 14. stavak 1. koji glasi: „Savez može imati svoja lovišta i uzgajališta divljači“, jasno definirane javne ovlasti Saveza kada je u pitanju njegovo pravo na dodjelu i korištenje lovišta.

3. Djelovanje na području jedinice lokalne samouprave: Lovački savez Hercega Bosne, sukladno rješenju o registraciji i odredbama Statuta Saveza (Članak 9.), djeluje na području Federacije BiH i u svome članstvu trenutno ima 44 lovačke udruge i 9.646 lovaca.

Sukladno tome Savez djeluje i na području Hercegbosanske županije gdje trenutno u svome članstvu ima 11 lovačkih udruga i 1.008 lovaca. Savez djeluje na području cijele Hercegbosanske županije gdje u svakoj općini ima lovačku udruhu svoju članicu i lovce svoje članove, tako da Savez praktično djeluje na području svake općine-jedinice lokalne samouprave u Hercegbosanskoj županiji.

4. Broj članova - lovaca u lovačkoj udruzi: Lovački savez Herceg Bosne u svome članstvu trenutno ima 9.646 aktivnih lovaca koji su uredno zavedeni u matičnu knjigu lovaca i koji su na popisu evidencije lovaca članova Saveza. (...) Važno je istaknuti da se članstvo u svakoj lovačkoj udruzi (i ne samo lovačkoj) dokazuje članskom iskaznicom te udruge, a ne datumom i brojem uvjerenja/diplome o položenom lovačkom ispitu i nazivom ustanove koja je izdala diplomu/uvjerenje, kako se to traži u natječaju i vrjednuje u kriterijima i načinu vrjednovanja ponuda. Dakle, članska iskaznica je jedini valjan dokaz o članstvu u lovačkoj udruzi, a ni jedan lovac kojeg su novoosnovane (fiktivne) lovačke udruge stavile na svoj popis članstva nema člansku iskaznicu te udruge, nego neke druge čiji je on redovni član, što znači da je i prikazano članstvo u tim udrugama fiktivno iz razloga da mogu aplicirati na ovaj Javni natječaj.

PRITISCI, PRIJETNJE I DISKVALIFIKACIJA

Nakon što se pročula informacija da će i LSHB aplicirati na jedno od ponuđenih lovišta, uslijedio je niz pritisa od pojedinaca na LSHB da se ne prijavljuje na javni natječaj, zbog nekih, samo njima znanih privatluka i iracionalnih razloga koji nisu u službi ni općega dobra, niti su u službi lovačkih običaja i lovačke etike, niti načela dobrog gospodarstva lovništem. Stvari su išle dotle da se otvoreno prijetilo da ako LSHB dobije lovište u zakup, da će doći do namjernoga rušenja postojećih lovnotehničkih i lovnogospodarskih objekata, paljenja lovišta i objekata u lovištu. Također, ti pojedinci svjesni činjenice da će jednoga dana morati biti članovi jednoga od lovačkih saveza u BiH kako bi mogli poštovati zakonske propise, počeli su koketirati s inicijativom osnivanja županijskoga lovačkog saveza. Informacije radi ta inicijativa i nije neka

novost, datira još od 2018. iz želje pojedinaca za unifikacijom i centralizacijom cijeloga lovstva na području FBiH sa sjedištem u Sarajevu. Nakana se trebala provesti na način da se najprije osnuje 10 županijskih/kantonálnih lovačkih saveza, a onda bi većina od tih saveza osnovali Lovački savez Federacije koji bi preuzeo ovlasti LSHB-a i SLOBiH-a. Prevedeno to znači da Bošnjaci bez problema mogu osnovati Federalni lovački savez bez suglasnosti Hrvata jer imaju većinu u 6 od 10 županija/kantona. Međutim, tu inicijativu su odbili i LSHB i SLOBiH.

Unatoč svim tim difamacijama, skrivenim i otvorenim prijetnjama, a smatrajući se i sam lovačkom udrugom, LSHB se prijavio na javni natječaj i dao korektnu ponudu za jedno od lovišta koja su bila predmet javnoga poziva. Međutim, u trenutku pisanja ovoga teksta imamo informaciju da je LSHB diskvalificiran iz natječaja, a objašnjenje pravne službe MPVŠ-a je da LSHB nije lovačka udruga. To tumačenje pokazuje dvostruka mjerila, nekorektan odnos prema LSHB-u i čini se pogodovanje novoosnovanim lovačkim udrugama, vraćajući suradnju LSHB-a i MPVŠ-a dva koraka unazad. Ako itko, onda pravna i stručna služba MPVŠ-a moraju bdjeti nad zakonskim i podzakonskim rješenjima i donošenjem odluka sukladno tim rješenjima. U izradi Zakona o lovstvu i podzakonskih akata o lovstvu u HBŽ-u, evidentno je da se ugledalo na zakonodavstvo u RH, tj. prepisivalo se, što je posve legitimno jer je nakana bila da zakon i podzakonski akti budu u službi dobrog gospodarstva lovništema po ugledu na RH, ali i EU. No, ako već težimo

RH standardima i EU standardima, može se postaviti niz pitanja: Zašto težimo EU standardima, a u njihovoj primjeni ostajemo nedosljedni, dvojbeni i dvostrukih mjerila? Zašto Hrvatski lovački savez može imati u zakupu dva otvorena lovišta i jedno uzgajalište divljači, a Lovački savez Herceg Bosne ne može čak niti sudjelovati u javnome natječaju za dodjelu lovišta u zakup jer ga se diskvalificira zbog proizvoljnoga tumačenja da nije lovačka udruga? Zašto se Lovački savez Herceg Bosne isključuje u donošenju nacrtu zakonskih i podzakonskih akata iz područja lovstva, pa se tek naknadno zove u pomoć kada se postane svjestan činjenice da je neki akt loše napisan ili loše prepisan? – LSHB nije kotlokrpa koja će služiti za začipanje rupa na kotlu koji pušta vodu. Zašto se LSHB-u onemogućuje ili se nije moglo naći načina da se od 493.490 ha lovišta u HBŽ-u dadne u zakup površina lovišta od nekih 6.000 ha? – to je samo oko 1,20 % od ukupne površine svih lovišta u HBŽ-u?

Mišljenja smo da LSHB nije zaslužio ovakav tretman, nego otvoren, iskren i partnerski odnos u kreiranju jedinstvene lovne politike. Pogotovo ako znamo da su lovišta u HBŽ-u u proteklom razdoblju davana na korištenje svima i svakomu, na ovaj ili onaj način, pod ovim ili onim uvjetima. I lovačkim udrugama i poduzećima šumarstva i privatnim tvrtkama. Ali ne i LSHB-u, nacionalnom lovačkom savezu Hrvata u BiH, pa čak ni samo 1 % od ukupnih lovniha površina?! Ako se i dalje nastavi ovakav odnos prema LSHB-u, to će biti suradnja, kako smo i u naslovu kazali, korak naprijed, nazad dva.

Karta općina i gradova u HBŽ-u

LOV SRNJAKA

Bez prethodnoga praćenja, sve je neizvjesno

Prije lova na srnjaka potrebno je boraviti u lovištu, obilaziti teren i saznati što više o ponašanju divljači i načinu njezina života. Lovac treba znati pravilno procijeniti starost srnjaka i njegovu trofejnu vrijednost, ali i prepoznati trofejno slaboga ili škartnoga srnjaka

PIŠE **TOMISLAV MIHALJEVIĆ**

U tijeku je sezona lova na srnjaka. U našim je krajevima to veoma popularan i cijenjen lov i mnogi ga lovci željno iščekuju. A oni iskusniji mjesecima prije počinju pripreme za nj. Sezona lova na srnjaka ne traje jednako dugo u svim

krajevima. Prema Pravilniku o vremenu lova lovostajem zaštićene divljači, srnjak se lovi od 1. svibnja do 30. rujna u nizinskim i brdskim lovištima, te od 1. lipnja do 30. listopada u planinskim lovištima. Srna i lane love se od 1. listopada do 31. siječnja.

Osnovno stanište i životni prostor u kojem srneća divljač obitava su šume s gustim podrastom, mlade šume, odnosno rubovi šuma, livade i polja s grmljem. Gustoća naseljenosti srneće divljači razlikuje se ovisno o godišnjem dobu, količini hrane,

stupnju iskorištavanja (lova) i prisutnosti grabežljivaca. Srneću divljač nalazimo u sva tri visinska vegetacijska pojasa: u nizinskom, brdskom i planinskom. U najviši, planinski pojas, iznad granice vegetacije, srneća divljač odlazi samo ljeti, nalazeći

tamo pašu tijekom vegetacijskoga razdoblja. Nakon većih snježnih oborina, srneća se divljač spušta, tražeći hranu na nižim nadmorskim visinama. Načelno, najviše joj odgovaraju područja do 600-700 metara nadmorske visine. Srneća divljač nastoji ostati na području gdje se olanila. Za srneću je divljač značajna povezanost za relativno mali životni okoliš, odnosno područje koje životinja nerado napušta. Zbog toga se smatra teritorijalnom vrstom.

Kada je riječ o načinu glasanja srneće divljači, razlikujemo nekoliko tipova ili načina na koje se ova divljač glasa. Važno je naglasiti da je tip glasanja uvjetovan spolom, dobi, fiziološkim stanjem jedinke te načinom i stupnjem njezina uznemirivanja. Glasanje poput piskanja tipično je za lanad koja doziva majku i to je određena komunikacija između srne i lanadi. Piskanjem se glasa i srna u estrusu. Jauk, plač i deranje zvukovi su koje ispuštaju pretežno odrasle jedinke ovisno o situaciji u kojoj se nalaze. Baukanje je način glasanja mužjaka koji oglašava opasnost, ali jednako tako i u

”
Početak parenja vrijeme je kada uzaludno tražimo i očekujemo srnjaka na njegovu teritoriju, tada je on već nekoliko kilometara udaljen i kruži oko srne koja ga mami mirisom
”

vrijeme parenja, kada srnjak baukanjem označava zaposjedanje određenoga teritorija. U našem podneblju srne se pare od sredine lipnja do sredine kolovoza, za lijepa i vruća vremena. Prvo se pare dvizice (prošlogodišnja lanad), a potom starije srne. Mirisom žlijezda na stražnjici i piskutanjem, srna privlači srnjaka na parenje. Srnjak prati srnu koja

se tjera, tijekom 4 do 5 dana. Srnjak oplodi najviše 4 do 5 ženki.

PRIPREME ZA LOV

Za uspješan lov na srnjaka potrebno je upoznati lovište u kojem planiramo loviti, konfiguraciju terena i navike divljači. Lov srnjaka zahtijeva posebnu tehniku kod koje je jako važno poznavati biološke potrebe ove životinje kao i njezin način života. Srneća divljač ima svoje biološke potrebe: jede, pije, vrši nuždu, pari se i sve to obavlja uglavnom na istim mjestima. Prije lova na srnjaka potrebno je obilaziti teren i iznositi sol, odnosno boraviti u lovištu, kako bi se saznalo ponašanje divljači i na koja mjesta rado dolazi. Ovakav pristup sigurno će donijeti određenu prednost lovcu u njegovim lovnim aktivnostima. Pravilo je, dakle, da lovac jedno duže vrijeme promatra odabranoga srnjaka, pri čemu mora znati pravilno procijeniti starost srnjaka i njegovu trofejnu vrijednost, ali i prepoznati trofejno slaboga ili škartnoga srnjaka. Nužno je za tu svrhu koristiti

dalekozor. Za praćenje uvijek treba tražiti pogodne dijelove šume koji gledaju na livade i pašnjake. Zreli srnjak svoje je rogove skinuo iz basta znatno prije početka lovne sezone, a zabilježen je primjer srnjaka očišćenih rogova već oko 15. ožujka. Već u svibnju pratimo teritorij na kojem se zadržava srnjak koji ga je zaposjeo, naravno tako dugo dok ga ne otjera jači srnjak. Lovištem se lovac kreće u potrazi za odbačenim bastom, za tragovima kopanja nogu ili pak oguljenim mladim granama. Sredinom svibnja srnjaci su zaposjeli svoj teritorij, vidljivo su zainteresirani za parenje, što pokazuju njihovi nabrekli i izraženi testisi. Tada srnjaci mogu biti jako zaštitnički nastrojeni prema svom teritoriju i oprezni su na vabljenje. Početak parenja vrijeme je kada uzaludno tražimo i očekujemo srnjaka na njegovu teritoriju, tada je on već nekoliko kilometara udaljen i kruži oko srne koja ga mami mirisom. Već u prvoj polovini kolovoza većina srna je oplodjena, pa srnjaci i dalje lutaju šumom. Tada se mogu pronaći i do dva kilometra udalje-

ni jedan od drugoga i to je prilika za lakši lov, uz pomoć vabaka. Vrijeme je to kada je lov na srnjaka nepredvidiv i srnjak se tada često kreće na većim udaljenostima u potrazi za partnerima. Srnjak ima jako razvijena osjetila sluha i mirisa. Vid mu je slabo razvijen, slabo zapaža kretanja koja se događaju u njegovoj okolini. Preporučljivo je da lovac nosi garderobu koja će se lako stapati s okolinom. Ne preporučuju se nepromočive jakne koje prilikom provlačenja kroz granje i gustiš stvaraju buku, što je dovoljno da lovac bude primijećen. Što se tiče obuće najbolje je da ona bude ugodna, vodonepropusna s kvalitetnim đonom kako bi lovac mogao osjetiti konfiguraciju terena i kretati se što tiše.

RAZLIČITI NAČINI LOVA

Srnjaka lovimo dočekom s čeke, piršom i vabljenjem. Lov na srnjaka zahtijeva strpljenje, vještinu i razumijevanje ponašanja ove divljači. Srnjaka je, dakle, moguće loviti na različite načine, ovisno o godišnjem dobu i fazi reprodukcije, a jedan od uobičajenih načina lova je čekanje na livadama ili drugim mjestima gdje se srnjak hrani rano izjutra ili kasno navečer. Ovaj način lova posebno je uspješan u prvome dijelu lovne sezone. Srnjak se lovi u ljetnom razdoblju, ali i unutar toga razdoblja potrebno je znati kada izlaziti u lov. Jutro je idealan dio dana za lov ove divljači, poslije toga, sve do predvečer, teško ćete imati uspjeha jer se divljač tada obično negdje zavalj i preživa. Predvečer se divljač ponovno diže, te se i tada može uspješno loviti. S vremenom se izdvojilo nekoliko osnovnih pravila koja treba poštovati prilikom lova na srnjaka. Pazite na mirise

i zvukove jer srneća divljač, kako rekosmo, ima odlična osjetila mirisa i sluha. U stanju je registrirati i najmanji šum, ali i osjetiti jak miris na kilometarskoj udaljenosti ako joj to dopuštaju konfiguracija terena i vjetar. Korištenje cigareta, kemijskih sredstava, brijanje i kupanje pred lov mogu donijeti suprotan učinak. Slično je i sa stvaranjem buke, nerijetko se dogodi da srnjak pobjegne nakon i najmanjih šumova. Od kraja lipnja pa do početka kolovoza, kada je sezona parenja srnjaka u punome jeku, srnjaci su najaktivniji i najranjiviji jer su fokusirani na pronalaženje partnera. Kako bi privukli srnjake, lovci tada često koriste tehniku oponašanja glasanja srne, što može biti izuzetno uspješan način lova.

Lov na srnjaka zahtijeva prilagođavanje strategija i tehnika u skladu s godišnjim dobima i fazama reprodukcije ove divljači. Razumijevanje ponašanja srnjaka tijekom različitih razdoblja godine ključno je za uspjeh u lovu na ovu divljač. Odstrijeliti zrelo ili staro visokotrofejno grlo mnogo je teže nego mlado i neiskusno, pa zato lovac mora računati na veći broj izlazaka. Iskusi lovci svakodnevnim obilaskom lovišta i promatranjem divljači pripremaju se za odstrel trofejnoga grla. Oprema potrebna za lov srnjaka je lovačka puška s optičkim ciljnikom, štap za pucanje, dalekozor za promatranje divljači te lovački nož. Za uspješan lov srnjaka uvijek se preporučuje dobar oslonac. Srnjak je često u pokretu, nema puno vremena za pucanje i česti su promašaji. Ako niste ponijeli oslonac, oštar nož će vam ga za čas osigurati. Lov čekanjem nema previše efekta, ako čeka pokriva manji, nepregledan teren. Ako čeka pokriva

”
**Oprema
potrebna za
lov srnjaka je
lovačka puška
s optičkim
ciljnikom, štap
za pucanje,
dalekozor za
promatranje
divljači te lovački
nož**
”

veći prostor i ako pogled s nje puca na desetke hektara oko vas, na pravome ste mjestu. Uvijek treba pričekati da divljač izađe iz zaklona i bude u pokretu. Odabrani srnjak cilja se s umjerene udaljenosti, najviše do 150 metara. Uvijek se puca s oslonca. S čeke je to lako, ali sa zemlje uvijek koristite štap ili tronožac za pirš. Pogodak mora biti besprijekoran, u plečku ili malo iza nje. Pucanje iz ruke preporučuje se samo za udaljenost od najviše 80 do 100 metara i to iskusnim lovcima.

Lov piršom (šuljanjem) individualan je način lova i cilj mu je zavarati jednu od najopreznijih divljači. Stari srnjak, ne samo da dobro čuje i razlikuje mirise, nego je sposoban uočiti i najmanji pokret na velikoj udaljenosti. Kod ovoga načina lova važno je da se lovac kreće tiho, uređenim šumskim stazama i lovačkim puteljcima. Također je jako važno da se uvijek kreće uz vjetar i da konfiguraciju terena i sitno raslinje koristi kao zaklon kako bi bio neprimjetan. Na svaku reakciju srnjaka lovac mora nekoliko trenuta-

ka ostati nepomičan kako bi se srnjak ponovno opustio. Lovac ne smije nastaviti sa šuljanjem za srnjakom koji je naglo podigao glavu. Jednako tako ne smije nastaviti sa šuljanjem ako je srnjak naglo spustio glavu u položaj za pašu, jer to je lukavost staroga srnjaka koji će se praviti da pase i krišom, ispod oka pratit će lovca i kada procijeni da je pravi trenutak, hitro će skočiti i pobjeći.

ORUŽJE ZA LOV

Prema Zakonu o lovstvu i pripadajućim podzakonskim aktima, za odstrel srneće divljači koriste se puške s užlijebljenim cijevima, najmanja dopuštena kinetička energija zrna na 100 m je 1000 džula, a najmanja težina zrna iznosi 3,2 grama. Najveća dopuštena daljina gađanja iznosi 150 metara. Tjelesna masa srnjaka varira od 20 do 30 kilograma, dakle to je lagana divljač, čega moramo biti svjesni prilikom odabira oružja i kalibra. Ne postoji neko univerzalno oružje koje se koristi isključivo za lov na srnjaka, sve ovisi o samome lovcu i njegovu osobnom odabiru. Radi lakšega utvrđivanja trofejne vrijednosti divljači i sigurnijega pogotka, poželjno je da lovačke puške kojima se lovi srnjak na sebi imaju kvalitetan optički ciljnik s primjerenom končanicom. Izbor kalibra također je osobna stvar svakoga lovca. Mali kalibri preporučuju se vrsnim, iskusnim i sigurnim lovcima. Njih krasi ravna putanja zrna, dovoljno su jaki za odstrel, ali problem im je vjetar i ako zrno naiđe na kakvu prepreku. Ako hitac nije precizan srnjak može ostati samo ranjen, a to je ono što nije ni poželjno, ni etično. A potraga za ranjenim srnjakom može trajati satima.

Nedostaje nam znanja i želje za pravilnim odstrelom srneće divljači

Kako bismo imali bolje rezultate u gospodarenju srnećom divljači, trebamo stvoriti uvjete da priliku za produženje vrste imaju isključivo grla u kondiciji i pravilno razvijena grla

U Bosni i Hercegovini gotovo i nema lovačkoga društva koje ne gospodari srnećom divljači, koja je uz divlju svinju najbrojnija i najrasprostranjenija trofejna divljač. Gospodariti srnećom divljači od lovačkih društava zahtijeva dosta

angažmana posebno u segmentu zaštite, jer srneća divljač je, kako znamo, plaha i ranjiva, te trpi pritiske od vremenskih neprilika, grabežljivaca, oskudnosti hranom, krivolova, a nerijetko i bolesti. Uspješno gospodarenje srnećom divljači ogleda se ponajprije u njezinu broju te tjelesnoj konstituciji i trofejnoj vrijedno-

sti srnjaka, a kako bi sve to bilo na zavidnoj razini, treba uložiti dovoljno napora i imati potrebno znanje. Konkretno, redovitom ophodnjom lovišta, promatranjem i prebrojavanjem steći ćemo temeljne parametre statusa srneće divljači u svome lovištu. Svojim prisustvom u lovištu

PIŠE MARTIN MLAKIĆ

reducirat ćemo neželjene pojave kao što su krivolov ili progon goničima, a odstrelom grabežljivaca smanjit ćemo njihov pritisak na srneću divljač u lovištu i osigurati joj potreban mir. Unosom soli i ostalih namirnica koje služe za prihranu zadržat ćemo srneću divljač u lovištu, a uporabom „fotozamki“ koje se postavljaju ispred solila i/ili hranilišta moći ćemo je detaljnije promatrati, što je danas velika olakšica u gospodarenju lovištem. Sve navedeno, međutim, nije dovoljno. Pravilan omjer spolova i dobne strukture važan je dio gospo-

Izlučivanjem jednakoga broja muških i ženskih grla s većim brojem lanadi i jednogodišnjaka zapravo slijedimo zakonitosti koje vladaju u prirodi

darenja srnećom divljači. Sukladno literaturi (*Osnove lovstva – Priručnik za polaganje lovačkih ispita i ispita za lovočuvare*), idealan omjer srneće divljači po spolu je 1:1. Međutim, u stvarnosti su omjeri drugačiji jer, kako smo već naveli, na populaciju srneće divljači utječe dosta čimbenika, i kako je navedeno u knjizi *Srneća divljač* (mr. Vladimir Mijailović), odnos spolova i dobne strukture najrelevantnije regulira sama priroda. Ono što čovjek može i treba raditi jest redovito praćenje statusa srneće divljači u lovištu, te u vremenu dopuštenom za odstrel srna i lanadi tu mogućnost treba i koristiti. Naravno, ne treba loviti sve od reda, bez neke procjene i odluke o odstrelu, ali izlučivanjem jednakoga broja muških i ženskih grla s većim brojem lanadi i jednogodišnjaka zapravo slijedi-

mo zakonitosti koje vladaju u prirodi. Odstrel muške lanadi i jednogodišnjaka mora prije svega obuhvaćati slabe i ispod prosjeka razvijene jedinke. Odstrel doraštajućih grla, tj. srnjaka starih od tri do pet godina, mora biti skromniji, uvažavajući pritom njihov tjelesni status, masu tijela i razvitak rogovlja. Navedeno bi se moglo nazvati uzgojnim odstrelom jer na taj način iz lovišta izlučujemo grla neprikladna za daljnji uzgoj. U ostvarenju plana odstrela također lovimo i određeni, manji broj zdravih, normalno razvijenih zrelih srnjaka, tj. srnjaka s dobro razvijenim pa i kapitalnim rogovljem, no bilo bi poželjno, a i za lovište dobro, da se takvi kapitalni primjerci u okvirima redovitog odstrela izlučuju tek nakon okončanja razdoblja parenja.

SELEKTIVNI ODSREL SRNA

U *Pravilniku o vremenu lova lovostajem zaštićene divljači*, članak 2. (tablica), navedeno je da srnu i lane možemo loviti od 1. listopada do 31. siječnja. Ova vrsta lova spada u kategoriju uzgojnoga odstrela i veoma je ozbiljna i stručna mjera gospodarenja srnećom populacijom. U mnogim se lovačkim udrugama i ne primjenjuje, te se odstrel srne ili laneta potpuno zabranjuje. Međutim, ako imamo dobre lovne radnike (lovočuvar, lovnik) koji rade stručno i po savjesti, a imaju i autoriteta te vrše ovu navedenu vrstu odstrela, ne treba čuditi da takvo lovište ima i dobre trofejne srnjake. Selektivni odstrel srna i lanadi podrazumijeva mnogo promatranja i praćenja ponašanja grla, posebno ako su u krdima. Lovci koji žele ovaj važan posao uraditi valjano, trebaju znati kakva grla su za odstrel.

Sva stara grla i grla slabije kondicije kao i svu zakržljalu žensku lanad treba odstrijeliti. Dalje, sva grla koja imaju vidljive ozljede nogu ili tumore. Također ženska grla koja su krupne konstitucije, a vode jedno ili dva sitnija laneta. Sva ostala grla koja se atipično ponašaju ili su konstantno izdvojena od krda. Kada srna vodi dva ili čak tri laneta, obvezno odstrijeliti ono koje je slabije i drastično odskače od laneta jednakoga uzrasta. Napomena:

ako su lanad ujednačena i dobro razvijena, ne vršiti odstrel.

U lovištu ili dijelu lovišta gdje obitavaju trofejno najjači srnjaci, odstrijeliti samo najlošija ženska grla ili ne vršiti odstrel uopće, zbog genetike srna u tome lovištu. Srne koje su dobro razvijene i ne vode lanad, ne treba odstrijeliti.

Lov srne i lanete ozbiljna je i stručna mjera gospodarenja srnećom divljači, ali se u mnogim lovačkim udrugama ne primjenjuje, dapače, potpuno se zabranjuje odstrel srne i laneta

Vjerojatno su tijekom proljeća ili ljeta izgubile lanad od grabežljivaca ili neke druge nepoželjne pojave. Bolesnu divljač također treba odstrijeliti, tada je riječ o sanitarnom odstrelu. U posljednje tri godine, učestaliji su slučajevi zaraznoga proljeva kod srneće divljači. Navedena bolest dovodi do potpune iscrpljenosti grla i u konačnici uginuća. Zaražena grla vidljivo su iscrpljena, teško se kreću i lako im se vide rebra, te imaju značajan pad u tjelesnoj masi. Sva takva grla se moraju odstrijeliti. Napomena: ako u lovištu ima mnogo uljane repe i znamo da je srne konzumiraju, imat će proljev neko vrijeme jer je repa dominirala u prehrani, ali takva grla nisu za odstrel.

Ključno iz svega navedenoga jest edukacija, prije realizacije. Realno stanje je takvo da lovci, lovnici ili lovočuvari nemaju dovoljno znanja ili želje za pravilnim odstrelom srneće divljači, stoga ne treba iznenaditi pad trofejne vrijednosti ili pojava većega broja lošijih i slabih grla.

LOVNO GOSPODARENJE

Tjelesna masa srneće divljači

Tjelesna masa srneće divljači najbolje pokazuje ekološke uvjete u određenom staništu i može se koristiti kao indikator. Dugogodišnje smanjenje tjelesne mase populacije ukazuje na degradirano stanište, smanjenu dostupnost hrane ili povećanu gustoću populacije. Tjelesna razvijenost i masa trebali bi biti daleko važniji kriterij za planiranje odstrela, puno pouzdaniji od stupnja razvoja rogovlja, koji je kod nas u velikom broju lovišta ili glavni ili jedini kriterij

PIŠE **IVICA DRMIĆ**

Srneća je divljač u najvećem broju lovišta u Bosni i Hercegovini najbrojnija i gospodarski najznačajnija vrsta krupne divljači. Pogledaju li se lovno-gospodarske osnove i godišnji planovi gospodarenja lovištem, za srneću, ali i ostale vrste divljači, najčešći cilj lovnoga gospodarenja je uzgoj zdrave, snažne i stabilne populacije divljači srednje do visoke trofejne vrijednosti metodom prirodnoga uzgoja, uz osiguranje postojanosti ekosustava, održavanja prirodnoga genofonda i gospodarskoga kapaciteta lovišta koji ne nanosi štete gospodarstvu i staništu. Ako je broj srneće divljači ispod gospodarskoga kapaciteta lovišta, drugi cilj je povećati broj srneće divljači do optimalnoga broja, što se postiže

odgovarajućim zahvatima u populaciji po spolovima i dobnim razredima, provedbom uzgojnoga i sanitarnoga odstrela. U navedenom razdoblju zaštita srneće divljači postaje jedna od primarnih zadataka kako bi se ostvario optimalan kapacitet. Nema sumnje da su ovakvi ciljevi ispravno postavljeni jer se podizanjem trofejne vrijednosti povećava vrijednost prihoda lovačke udruge koja gospodari lovištem. Uz povećanje trofejne vrijednosti najvjerojatnije se povećava i tjelesna masa divljači, pa će lovačka udruga ostvariti i veće prihode od prodaje mesa divljači. Analizu trofejne vrijednosti lako je izvršiti, s obzirom na to da je Zakon o lovstvu propisao obvezno ocjenjivanje trofeja. S druge strane utvrđivanje mase

srneće divljači nije propisano, premda bi ti podatci mogli biti izuzetno korisni za analize.

U nastavku će biti riječi o čimbenicima koji utječu na masu srneće divljači, a donosimo i podatke o masi srneće divljači u pojedinim zemljama. Na tjelesnu masu utječu hranidba i kvaliteta staništa, nasljeđe, dob i spol, nadmorska visina, zatim geografsko područje, sezonske varijacije, gustoća populacije i klimatski uvjeti.

HRANIDBA I KVALITETA STANIŠTA

Hranidba i kvaliteta staništa imaju ključnu ulogu u održavanju zdrave tjelesne mase srneće divljači, a oba čimbenika utječu na

rast, razvoj, reprodukciju i opću tjelesnu kondiciju srneće divljači. Za nju su vrlo važni bogatstvo i raznovrsnost biljnih vrsta (trava, grmlje, voće, kore drveća), što utječe na nutritivnu vrijednost hrane. Tomu treba dodati hranu bogatu vlaknima i određenim mikronutrijentima (kao što su vitamini i minerali), koji osiguravaju odgovarajući razvoj.

Na drugoj strani su grmoliki usjevi i plodovi bogati šećerima, koji omogućuju brže dobivanje energije, koja se pod određenim uvjetima može pretvoriti u povećanje tjelesne mase. Srneća divljač treba visoke količine proteina za rast mišića i obnovu tkiva. Na temelju dostupnosti proteina, divljač može imati bolji razvoj tjelesne mase. Također, ugljikohidrati koji se nalaze u biljkama pružaju energiju, nužnu za tjelesnu aktivnost, osobito tijekom zime kada je aktivnost smanjena.

Kvalitetno stanište, osim bogatstva biljne vegetacije podrazumijeva i dobru dostupnost vode, zaklona i mira u lovištu, što podrazumijeva zaštitu od ljudi, krivolovaca, dlakavih grabežljivaca i pasa skitnica tijekom cijele godine. Bogata vegetacija visoke nutritivne vrijednosti daje veću tjelesnu masu, a staništa s lošijom hranidbenom osnovom uzrokuju nižu tjelesnu masu i sporiji rast srneće divljači. Istraživanja koja je proveo Ueckermann pokazala su da je tjelesna masa srneće divljači najveća u staništima gdje se izmjenjuju livade i šume (najpovoljnije su šumske sastojine hrasta i buke) i na vapnenačkim geološkim podlogama.

NASLJEDE

Nasljeđe je značajan, ali ne i jedini čimbenik koji utječe na tjelesnu masu srneće divljači. Srneća divljač tjelesne odlike, uključujući veličinu i masu, nasljeđuje od roditelja. Nasljeđe također određuje brzinu metabolizma i učinkovitost iskorištavanja hrane, što utječe na rast i tjelesnu masu. Majke s boljim genetskim potencijalom za rast i tjelesnu masu prenose prednosti potomcima, ne samo kroz gene već i kroz kvalitetniju njegu. No i hormonalni čimbenici povezani s rastom, također su djelomično podložni nasljeđivanju. Dugotrajan utjecaj na rast mladunaca mogu imati epigenetski faktori (npr. hranidba srne tijekom graviditeta).

STAROST, DOB I SPOL

Starost, dob i spol značajno utječu na tjelesnu masu srneće divljači. Tjelesna masa srneće divljači varira s dobi. Lanad pri rađanju teška su od 0,9 do 2,68 kg, a do kraja kalendarske godine, ovisno o uvjetima staništa, mogu težiti i više od 17 kg. U razredu mladih (1 do 2 godine) srne dosežu masu od 18 do 22 kg, a srnjaci 20 do 25 kg. Punu tjelesnu masu srneća divljač doseže nakon treće godine starosti. Odrasle jedinke (razredi mlade, srednjodobne i zrele divljači) mogu težiti od 22 do 30 kg, a rjeđe i više, ovisno o spolu i okolišnim uvjetima. Pad tjelesne mase, ovisno o okolišu, započinje nakon 6. ili 7. godine starosti, ponajprije zbog istrošenosti zuba i manje učinkovitosti metabolizma. Srneća divljač ima izražen spolni dimorfizam. Srnjaci su teži i krupniji od srna. Prosječna masa im varira između 20 i 30 kg, a u povoljnim uvjetima može doseći i 35 kg. Srne su manje i lakše, s prosječnom masom od 17 do 25 kg.

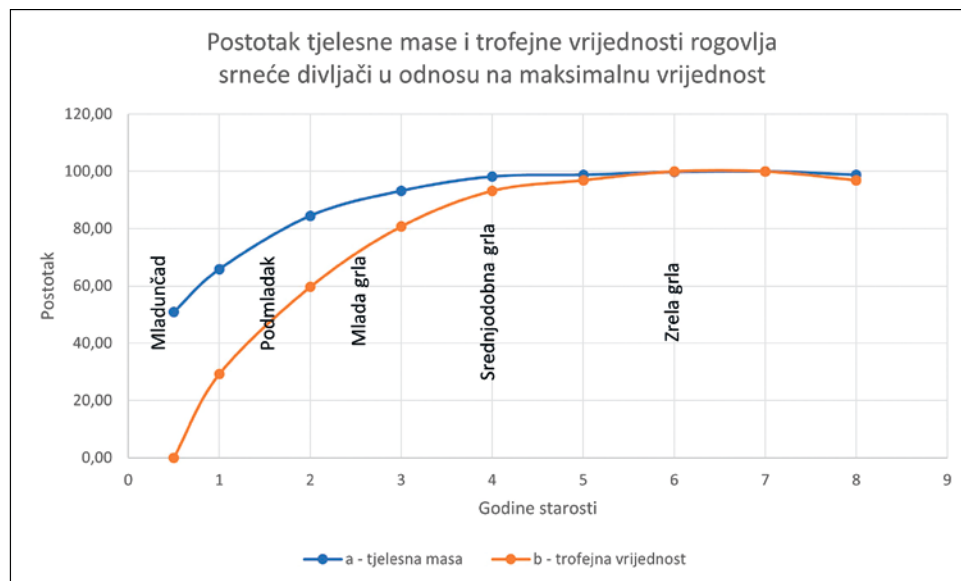
Na slici su prikazane usporedbe krivulja koje pokazuju postotni razvoj tjelesne mase i trofejne vrijednosti srnjaka u postotcima prema tjelesnoj masi srnjaka i trofejnoj vrijednosti – broj CIC točaka u 7. godini starosti.

okidač čim u ciljnik uhvate iole razvijenijega srnjaka, bez pitanja o njegovoj starosti i bi li sljedećih godina bio još bolji. Stoga je vrijeme da prestanu s primjenom načela „Bolje vrabac u ruci nego golub na grani“ i puste srnjaka još koju godinu da dozrije.

GEOGRAFSKA OBILJEŽJA

U geografska obilježja spadaju nadmorska visina, geografsko područje i klimatski uvjeti. Istraživanja su općenito potvrdila porast tjelesne mase srneće divljači s porastom nadmorske visine. Tako npr. srnjak do 200 m nadmorske visine trebao bi imati masu $26,5 \pm 3,25$ kg, do 500 m $26,5 \pm 3,90$ kg, a iznad 500 m 27 ± 3 kg, što je u skladu s naprijed navedenim podatcima. Najteži srnjak kod nas odstrijeljen je na Dinari i imao je masu od 40 kg bruto. Dakle riječ je o masi neotvorene divljači. Srneća divljač iz koje su uklonjeni utroba, pluća s dušnikom i srce lakša je oko 25 %.

Porast tjelesne mase s porastom nadmorske visine zapravo je uvjetovan padom temperature s visinom (u većini slučajeva, izuzev tzv. temperaturnih inverzija), dakle temperatura opada s porastom nadmorske visine. Srneća

Postotni razvoj tjelesne mase i trofejne vrijednosti srnjaka prema tjelesnoj masi srnjaka i trofejnoj vrijednosti. Izvor: Izrada autora na temelju podataka iz knjige dr. Josefa Nečasa, „Srneća divljač“.

Kod nas se ova slika dijelom razlikuje jer srnjak punu trofejnu vrijednost doseže krajem pete i početkom šeste godine starosti. Slika je prije svega namijenjena skupljačima trofeja koji olako povlače

divljač, ali i mnoge druge vrste divljači prilagodile su se novim uvjetima. Bergmann je prvi uočio (po njemu se i naziva Bergmannovo pravilo), odnosno objasnio zašto je divljač, pa i srneća,

krupnija u hladnijim predjelima. On je otkrio da je omjer površine i volumena tijela obrnuto razmjeran gubitku topline. Krupnija divljač ima manji omjer površine i volumena, što smanjuje gubitak topline u hladnim uvjetima. Obrnuto je kod manje divljači.

Osim o visini tjelesna masa ovisi i o geografskom području. Srneća divljač je krupnija i ima veću masu idući od zapada ka istoku i od juga ka sjeveru, što je vidljivo iz tablice 1.

Područje	Srnjak [kg]	Srna [kg]
Srednja Italija	24,8	22,2
Dourdan – Francuska	23,4	21,4
Storfosna – Norveška	29,4	28,8
Njemačka	23,6	21,0
Podunavlje – Hrvatska	25,1	25,2
Spačva – Hrvatska	26,9	25,6

Tablica 1: Prosječne tjelesne mase rasplodnih srnjaka i srna u Hrvatskoj i u nekim europskim zemljama. Izvor: Značenje tjelesne težine kod vrste europska srna (*Capreolus capreolus* L.) u Istočnoj Slavoniji i Baranji, Degmečić, D., Bičanić, M., 2008., dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/40808>

Od klimatskih uvjeta najznačajniji su temperatura, ravnomjernost oborina, visina i trajanje snježnoga pokrivača jer utječu na dostupnost hrane, energetske potrebe i preživljavanje jedinki. To sve skupa oblikuje njihovu tjelesnu masu. Optimalni uvjeti za dobru tjelesnu masu srneće divljači uključuju umjerene temperature, ravnomjerno raspoređene oborine i blage zime s minimalnim snježnim pokrivačem. Ekstremni klimatski uvjeti (duge zime, suše ili obilne kiše) mogu dovesti do smanjenja tjelesne mase zbog ograničene dostupnosti hrane i povećane potrošnje energije. Ekstremno hladna zima uzrokuje veće prirodne gubitke srneće divljači, međutim, u pitanju je negativna selekcija, što znači da će stradati isključivo najslabija grla, što će se pozitivno odraziti na nasljeđe i smanjenje populacije.

SEZONSKE VARIJACIJE

Sezonske varijacije tjelesne mase srneće divljači posljedica su kombiniranoga djelovanja fizioloških, ekoloških i hranidbenih čimbenika. Srneća divljač tijekom godine prolazi kroz faze prilagodbe ovisno o dostupnosti hrane, klimatskim uvjetima i energetskim potrebama. Na sezonske varijacije utječu i biološki

ciklusi te hormonalne promjene.

Toplije proljeće i ljeto potiču brži rast vegetacije i povoljnije uvjete za povećanje mase. Obilje hrane tijekom ljeta i rane jeseni omogućuju stvaranje masnih zaliha s kojima srneća divljač ulazi u kasnu jesen i zimu. Niske temperature zimi povećavaju energetske potrebe, što dovodi do brže potrošnje masnih pričuva. Dugotrajan snježni pokrivač otežava pronalazak hrane, dodatno ubrzavajući gubitak mase. Blage zime mogu doprini-

jeti većoj masi jer smanjuju energetske troškove održavanja tjelesne temperature.

Srnjaci gube masu tijekom parenja (srpanj-kolovoz). Tada potroše puno energije na teritorijalno ponašanje, borbe, proganjanje i parenje srna. S druge strane srne gube masu tijekom razdoblja laktacije (lipanj-srpanj), što je od velike važnosti za uzgoj lanadi.

GUSTOĆA POPULACIJE

Gustoća populacije srneće divljači značajno utječe na tjelesnu masu pojedinačnih jedinki i to kroz mehanizme povezane s dostupnošću hrane, socijalne dinamike i rivalstva. Niža gustoća populacije, zbog manje konkurencije iste vrste, znači više hrane po jedinki, što daje veću tjelesnu masu. Srne koje vode lanad mogu uložiti više energije u graviditet i laktaciju, što se pozitivno odražava na rast lanadi. Manja gustoća populacije znači manje teritorijalnih sukoba, posebno kod srnjaka tijekom parenja. Time se pozitivno utječe na hormonalnu ravnotežu, jer se u suprotnom slučaju smanjuje apetit, usporava rast i smanjuje tjelesna masa.

U populaciji manje gustoće teže se šire nametnici i bolesti, koje mogu uzroko-

vati pad tjelesne mase. U tome slučaju divljač umjesto na rast i razvoj više energije troši na imunosni odgovor. S druge strane mala gustoća populacije je nepovoljna sa stanovišta prirodne selekcije. U takvim cjelinama mogu lakše preživjeti i slabije jedinke jer imaju bolji pristup raspoloživoj hrani.

Ovu teoriju potvrđuje naseljavanje srneće divljači na otok Föhr 1939. godine, gdje srneća divljač prethodno nije obitavala. Unatoč činjenicama da su puštena tri srnjaka i dvije srne (jedan srnjak i jedna srna ubrzo su nastradali), izrazito slabo razvijeni (tjelesna masa odraslih srnjaka bila je između 8 i 13 kg, a rogovlje je jedva dosežalo do vrha ušiju), da je bilo i izrazito hladnih zima te da su se pojavili psi skitnice, broj populacije do 1950. godine porastao je na 60, uz prosječnu masu srne od 14,9 kg, što je nerazmjerno više od mase roditelja, i znatno jače rogovlje srnjaka.

VAŽNOST TJELESNE MASE

Zašto je važna tjelesna masa srneće divljači? Tjelesna masa je pokazatelj zdravlja i kondicije jedinke. Nadalje, od presudnog je značenja za preživljavanje tijekom jakih i dugih zima. Tjelesna masa srne izravno utječe na reproduktivnu sposobnost i sposobnost podizanja mladunaca. Veća tjelesna masa srnjaka znači i trofejno jače rogovlje. Kako rogovlje srnjaka predstavlja sekundarno spolno obilježje, čiji se razvoj intenzivira tek nakon dosezanja vrhunca tjelesnoga razvoja, odstrel svih srnjaka prije nego što napune tri ili četiri godine starosti smatra se neopravdanim.

Tjelesna masa srneće divljači najbolje pokazuje ekološke uvjete u određenom staništu i može se koristiti kao indikator. Dugogodišnje smanjenje tjelesne mase populacije ukazuje na degradirano stanište, smanjenu dostupnost hrane ili povećanu gustoću populacije. Tjelesna razvijenost i masa trebali bi biti daleko važniji kriterij za planiranje odstrela, puno pouzdaniji od stupnja razvoja rogovlja, koji je kod nas u velikom broju lovišta ili glavni ili jedini kriterij. Praćenje tjelesne mase srneće divljači pomaže u razumijevanju ekoloških promjena i donošenju odluka o upravljanju divljači.

KLJUČNI TRENUTCI U LOVU NA SRNJAKA

PRESUDAN JE PUCANJ U PRAVOME TRENUTKU

PIŠE **ANTON BARAČ**

Jako je važno vidjeti reakciju divljači na pucanj, a mnogi lovci u trenutku opaljenja nakratko zatvore oči i uopće ne vide reakciju divljači na pucanj, odnosno ne znaju jesu li je ili nisu pogodili

Sezona lova na srnjaka jedna je od najiščekivanijih sezona pojedinačnoga lova odnosno lova dočekom. Srneća divljač je, uz divlju svinju, i najlovljenija divljač u Europi. Ljubitelji lova na srnjaka za taj se lov pripremaju cijelu godinu, već po završetku tekuće sezone. Uvidjevši vlastite pogreške i propuste u prošloj sezoni, nastoje ih ispraviti i u iduću sezonu ući još spremniji za obogatiti se trofejom „šumskoga princa“.

NUŽNE PREDRADNJE

Mnogo je zanimljivosti oko lova srneće divljači i o tome

bi se moglo pričati i pisati danima. Neiscrpna je to tema kojoj, ako joj pridodamo iskustva s terena, jednostavno nema kraja. Da bi lov na srnjaka bio uspješan, važan je niz predradnji, a jedna od njih je provjera lovačkoga oružja i njegove preciznosti prije samoga početka lova. Nužno je, dakle, provjeriti oružje kojim lovimo kako ne bismo došli u situaciju da promašimo ili što je još gore ranimo a ne pronađemo dugo čekanoga kapitalca. Budući da loveći srnjaka moramo puno pažnje posvetiti promatranju i praćenju divljači, procjeni starosti i trofejne vrijednosti,

jedno od najvažnijih i nužnih pomagala ovdje je dalekozor, bez kojega lovac uopće ne bi trebao ići u izlazak na srnjaka. Uz raznovrsne lovačke kamere i vrhunske fotoaparate danas možemo puno bolje procijeniti kvalitetu pojedinoga grla, ali propusti ipak nastaju i često se odstreljuju grla koja su perspektivna, a koja su naizgled bila visokotrofejna. Također kada već procijenimo i odaberemo grlo za odstrel, prije upućivanja hitca iz svoje precizne i provjerene lovačke puške, potrebno je naći stabilan oslonac. Iako se mnogi lovci vole pohvaliti svojom preciznošću pri pucanju „iz

ruke“, bez omalovažavanja bilo čije spremnosti i vještine, na trofejnu divljač nije preporučljivo pucati bez oslonca. Danas postoje različite izvedbe štapova za pucanje s jednim, dva, tri pa i više oslonaca koji su značajna pomoć prilikom lova. Mnogi lovci i sami sebi izrade štap za pucanje od različitih materijala, koji pomaže u lovu i omogućuje sigurniji i precizniji hitac. Svi koji smo lovili znamo što se sve događa pod utjecajem adrenalina, a uz to ako se lovi piršom i hoda satima teško je „smiriti pušku“ bez naslona za pucanje. Osim toga kod lova divljači kakva je srnjak nije preporučljivo pucati dok se divljač kreće. Čeka se pravi trenutak i po mogućnosti divljač koja je okrenuta bočno lovcu, kada su vitalni organi najizloženi i mogućnost pada divljači u mjestu najveća. Često je pametnije pustiti divljač i ne potegnuti obarač nego doći u poziciju da se dogodi loš pogodak, divljač rani i nikada ne pronađe.

PONAŠANJE NAKON PUCNJA

Kod pucanja na divljač ključni su prvi trenutci i ponašanje koje je potrebno poštovati za uspješan pronalazak divljači ili za utvrđivanje je li divljač pogođena ili nije, kako ne bi došlo do nepotrebnoga gubitka divljači i trofeja. Najvažnije je da je lovac koncentriran i smiren (koliko je to moguće u danom trenutku) i da osim naslona i smirenoga križa optike, isprati i reakciju divljači na pucanj. Vidjeti reakciju divljači na pucanj jako je važno, a mnogi lovci u trenutku opaljenja nakratko zatvore oči i uopće ne vide reakciju divljači niti znaju jesu li ili nisu pogodili divljač. Po reakciji i ponašanju divljači nakon pucanja često možemo znati u koji dio tijela je pogođena i je li

riječ o smrtonosnom pogotku. Kod pogodaka u vrat i kralježnicu siguran je pad divljači u vatri, a kod ostalih pogodaka moguć je manji ili veći odlazak divljači s mjesta nastrela. Budući da većina lovaca divljač cilja „iza plečke“, u područje vitalnih organa, ako divljač i ne padne u vatri, ona odlazi neznatno s mjesta nastrela i brzo smrtno skončava. Vidimo li da divljač nije pala u mjestu, vrlo je važno doći točno na mjesto na kojemu je divljač stajala i potražiti tragove krvi, dlake ili kosti koji upućuju na mjesto pogotka (kosti često upućuju na niske pogotke u jednu od nogu, a pogodak u

trbušnu šupljinu obilježen je tragom iznutrica i materije iz crijeva i želudca koju je divljač prije toga konzumirala). Naravno da se nekada dogodi da na mjestu nastrela nema ni dlake ni krvi pa lovci brzo odustanu od potrage i postanu razočarani jer su promašili. A divljač je ipak dobila hitac i vrlo često skončala u krugu od pedesetak metara. Uvijek je dobro mjesto nastrela odmah obilježiti (ostavljanjem nečega od vlastite opreme, kapu, jaknu i sl.), kako bismo se lakše orijentirali prilikom potrage ili u konačnici ako bude potrebno znali gdje treba dovesti i pustiti psa krvosljednika.

Dobra i preporučena praksa je ne ulaziti odmah za ranjenom divljači nego pričekati nekoliko minuta jer u tom vremenu najčešće dođe do iskrvarenja divljači ako je pogodak bio dovoljno dobar. Ranjenu divljač nikada ne bismo trebali napustiti i dopustiti da propadne ono na što smo pucali. Potraga mora biti detaljna, a u slučaju da lovac ipak ne može pronaći divljač ili izgubi krvni trag, potrebno je dovesti psa krvosljednika kojega bi trebalo imati svako lovačko društvo i svaki korisnik lovišta. Značajnije kvalitetnoga psa krvosljednika je neizmjereno, a svi dobro znamo kolika je sreća

pronaći divljač koju smo ranili i nije pala na mjestu. Sezona je tek počela pa svim lovcinjam i lovcima želimo uspješan lov, nezaboravne trenutke lova, dobro druženje s kolegama i naravno kvalitetne trofeje. Osim toga da što manje problema imaju s traženjem ranjene divljači i da ne dođe do gubljenja trofeja i jedinke ni za lovca ni za lovište. Zbog toga prije polaska u lov još jednom provjerimo svoju opremu, a ako dođe vrijeme i prilika za uputiti hitac učinimo to smireno i sigurno, kako bismo stekli trofej kao uspomenu na još jedan zanimljiv i sretan lov.

LU „M. M. BIKAN“ Vir **LOV SRNJAKA**

Tri srnjaka na početku sezone

Novo vodstvo virske lovačke udruge na čelu s predsjednikom Markom Galićem, donijelo je i neka nova pravila koja se tiču organizacije lova na području kojim gospodari ova udruga. Kada je riječ o lovu srnjaka,

ove je godine lov na tu divljač otvoren početkom svibnja i trajat će do kraja kolovoza, ako se prije toga ne dostignu planirane kvote odstrela. Srnjak se lovi vikendom, to jest subotom navečer, u nedjelju jutro i nedjelju popodne, u okviru vremena koje je stan-

dardno određeno za lov srneće divljači.

Najava i prijava članova te gostiju koji će loviti u nadolazećem lovnom vikendu vrši se za svaki lovni danom – tajniku lovačke udruge, s predloženjem uredne članske iskaznice i oružnoga lista, te izborom i najavom mjesta lova. Napravljena je WhatsApp mobilna grupa u kojoj su svi članovi udruge, što može poslužiti za svaki oblik kvalitetne komunikacije među njima. Osim najava za lov preko spomenute grupe, članovi udruge mogu razmjenjivati i druge informacije o lovu, upućivati čestitke za odstrel i slično. Očito je došlo vrijeme mladih, upornih i radosnih lovaca što je već

Predsjednik Marko Galić

rezultiralo lijepim odstrelima na početku sezone. Naime, prvoga dana lova, lovac Bože Koštro odstrijelio je na Zavelim planini (Repetitor) jako lijepoga srnjaka šesterca, a drugoga lovnog dana, nedaleko od istoga mjesta, Veselko Budimir odstrijelio je drugoga šesterca. Trećega lovnog dana Elvis Budimir, inače tajnik LU-a „M. M. Bikan“ iz Vira, u dijelu lovišta zvanog Podine – Bojina Draga odstrijelio je također lijepa srnjaka. Njihove slike govore više od svega, a čestitke su im stigle od svih članova udruge.

Mladen Bešlić

Veselko Budimir s ulovom

Bože Koštro s ulovom

Preskočeni „tenkovi“

U znak sjećanja na zaustavljanje tenkova bivše JNA, gdje su lovci odigrali značajnu ulogu, LD "Mosor" Široki Brijeg godinama je organizirao natjecanje u lovnome streljaštvu, koje je postalo tradicionalno i bilo jedno od prepoznatljivijih koje se održavalo u okviru Lovačkoga saveza Herceg Bosne. Sve do ove godine...

Lovno streljaštvo u LD-u „Mosor“ Široki Brijeg ima dugu i bogatu tradiciju. Već sredinom šezdesetih godina prošloga stoljeća održavana su streljačka natjecanja na priručnim bunkerima s jednim bacačem. Lokacija bunkera se mijenjala više puta, uglavnom prema širenju gradskoga područja, sve do konačne izgradnje streljane 1971. godine na Mostarskome blatu. Sva natjecanja do 1991. godine održavana su na ovoj streljani. Početkom Domovinskoga rata, 1992. godine, natjecanje nije održano. Već iduće, 1993. godine, 7. svibnja, na mjestu zaustavljanja tenkova Mosorovi strijelci podižu jarbol u znak sjećanja na ovaj događaj kada je nasuprot tada moćnoj JNA na drugoj strani u pričuvi bilo isključivo lovačko oružje. Tim povodom na neprikladnoj streljani s jednim bacačem na Virču uz Mosorove strijelce došli su strijelci iz Mostara, Čitluka, Čapljine i Gruda i održali natjecanje.

Već sljedeće godine, na obljetnicu zaustavljanja tenkova bivše JNA, 7. svibnja, LD „Mosor“ organizirao je natjecanje na novoizgrađenoj streljani na Mostarskome blatu. Ovaj datum i samo natjecanje ostalo je tradicionalno i bilo jedno od prepoznatljivih natjecanja u okviru Lovačkoga saveza Herceg Bosne. Sve do ove godine. Nažalost, iako je „Mosor“ sudjelovao u izgradnji svih streljana od kojih bi se danas na tri moglo organizirati natjecanje (Mostarsko blato, Ljuti Dolac i Virač), neki drugi interesi, privatni, sekcijski i vlasnički, smetnja su raspolaganju streljanama. Zašto je do ovoga došlo?

PROLAZAN PROPUST?

Uz „Jarebicu“ iz Mostara u bivšoj državi „Mosor“ je u lovnome streljaštvu imao vrsne strijelce koji su se natjecali na republičkoj i državnoj razini gdje su ostvarivali zapažene rezultate. Nakon Domovinskoga rata „Mosor“ je bio organizator i pokretač aktivnosti na razvoju lovnoga streljaštva na razini Lovačkoga saveza Herceg Bosne. Novoizgrađena olimpijska streljana na Mostarskome blatu bila je mjesto brojnih natjecanja na domaćoj i međunarodnoj razini. Kako bi svoju aktivnost i rezultate digli na višu razinu strijelci su osnovali Streljački klub „Široki Brijeg“ gdje se izdvaja određena grupa strijelaca s vrhunskim rezultatima. Kao lovci i članovi LD-a „Mosor“ predstavljali su društvo na različitim natjecanjima

na razina Saveza. Njihova dominacija na društvenom natjecanju (lovci su ih prozvali „profesionalci“), uz još neke sadržaje, utjecala je na smanjen interes ostalih članova „Mosora“ za natjecanje, osobito početnika. Pri Društvu je praktično prestao i rad sekcije za lovno streljaštvo, a Društvo bi se samo potrudilo osigurati logistiku za spomenuto natjecanje u čemu je svake godine imalo podršku općinske/gradske vlasti. Strijelci bi došli na gotovo, odradili natjecanje i tu bi se završavala sva aktivnost lovnoga streljaštva u „Mosoru“. Istina, strijelci „Mosora“ su redoviti sudionici svih natjecanja na razini članica Saveza, ali to je više inicijativa pojedinaca koji sami snose ne mali trošak sudjelovanja nego sustavnoga rada sekcije za lovno streljaštvo u „Mosoru“. Neodržavanjem natjecanja ove godine prekinuta je jedna simbolična tradicija koja osim natjecateljske ima povijesnu i domoljubnu vrijednost. Vodstvo „Mosora“ trebalo je naći rješenje da do ovoga ne dode, ali najveću odgovornost za neodržavanje natjecanja snose upravo sami strijelci, posebice ovi što redovito sudjeluju na ostalim, i drugim, natjecanjima članica Saveza. Nadat je se da će ovogodišnje „preskakanje“ ovoga natjecanja ostati samo jedan prolazan propust u bogatoj i sadržajnoj povijesti lovnoga streljaštva u „Mosoru“.

Vlado Bošnjak

- 4 -		
17. SD "Sloboda" Senožaže		165 golubov
- Pobar Boris	44	
- Miliš Slavko	47	
- Uršič Stanko	40	
- Gotlar Marijan	38	
SD "Mosor" Lištica		165 golubov
- Zovko Dragan	45	
- Begić Zvonko	43	
- Ivanković Slobodan	39	
- Mandić Jozo	38	
SD "Čitlička" Križevci		165 golubov
- Lugomer Željko	47	
- Sakač Ivo	42	
- Gregurić Mladen	39	
- Gilić Čedo	35	
SD "Buda" Buda		162 golubov

Na Državnom prvenstvu u Ptuj, tadašnji "Mosor" predstavljali su strijelci: Dragan Zovko, Zvonko Begić, Slobodan Ivanković i Jozo Mandić

„Stranci“ stekli željene trofeje

Za sezonu 2023./2024., resorno županijsko ministarstvo odobrilo je LD-u „Zec“ Busovača odstrel dva smeđa medvjeda.

Nakon što je odstrijeljen prvi medvjed, pojavilo se veliko zanimanje za odstrel drugoga. A prilikom za to dobio je Dragan Vavan, član „Zeca“ iz Busovače, koji živi i radi u Engleskoj. Stručna služba društva, pripremajući ovaj lov, upoznala je Vavana s ponašanjem i navikama

Mario sa svojim zlatnim medvjedom

na hranilištu medvjeda koji je predviđen za odstrel, njegovom veličinom, trofejnom vrijednosti itd. U pratnji iskusnoga lovačvara Nihada Neslanovića, Vavan je zauzeo svoje mjesto na čeki na Carici u nadi da će medvjed doći, ali to se nije dogodilo. Ni tada, ali ni do kraja sezone, pa se u Englesku morao vratiti bez željenoga trofeja.

U idućoj lovnoj sezoni, 2024./2025., LD-u „Zec“ opet je odobreno odstrijeliti dva smeđa medvjeda. Kako mu u prošloj sezoni to nije pošlo za rukom, Dragan Vavan želio je ponovno okušati sreću, ovaj put više nego svjestan da se mora nadmudrivati s ekstremno opreznim medvjedom. I da se ne bi ponovio prošlogodišnji scenarij, sada se osim lovačvara u praćenje i

pripremu lova aktivno uključio i glavni lovnik Ljubo Marković. Kada je utvrđeno da medvjed redovito u isto vrijeme dolazi na hranilište, pozvali su Dragana i za živo čudo, medvjeda opet nema. Sve je to postalo pomalo čudno, čak i nevjerovatno, jer svaki put kada bi se Dragan poslije neuspješnog lova vratio u Englesku, medvjed bi se sutradan pojavio na hranilištu, što je izazvalo različite sumnje, kako s Draganove, tako i s druge strane.

Mario i njegov prvi odstrel

Sumnjalo se u sve i svašta: da je vozilo previše blizu čeke, da ostavljaju neki miris pri dolasku, da je jaka mjesečina, da medvjed osjeća njihovu prisutnost na čeki... No nije bilo konkretnog dokaza ni za što od toga. S dolaskom zime medvjed se povukao u brlog i Draganu je ostalo samo jedno – čekati proljeće.

S prvim zrakama proljetnoga sunca, „Draganov medo“ kako su ga u međuvremenu nazvali, ponovno dolazi na hranilište, živ i zdrav. Čim je čuo tu vijest, Dragan je najavio ponovni povratak na Caricu. Ovaj put nije htio ništa prepustiti slučaju, čak je kupio novu optiku koju mu je na pušku ugradio i upucao lovnik Ljubo Marković. Nakon što su isprobali oružje, isti dan otišli su na čeku, ali medvjeda

opet nema. Druge noći napustili su čeku u kasnim satima i tek što su stigli u grad, stigle su im fotografije s kamera da je medvjed na hranilištu.

Kada je riječ o ovome doista zanimljivu slučaju lova, nitko ne može vjerovati da je Dragan „svoga“ medvjeda vidio samo na prvome izlasku i više nikad u 18 napornih pokušaja. U 19. pokušaju, 10. ožujka 2025. godine, na čeku su otišli Dragan i lovačvar Nihad Neslanović. Bio je to trenutak kada mu se lovačka sreća konačno nasmiješila, ali je i tada imao samo nekoliko sekunda za pripremu. Nakon što mu je lovačvar odobrio hitac, Dragan je bio smiren i preciznim je pogotkom odstrijelio medvjeda. Uz pomoć Stručne službe i nekolicine prijatelja, izvukli su ga i utovarili u auto. U kafiću se slavilo do ranih jutarnjih sati, gdje je uz obilje anegdota i šala nastala i ona najpoznatija, „19:1 za medvjeda“.

Ovaj lov medvjeda bio je iznimno zahtjevan i iscrpljujući za sve, a posebno za Stručnu službu. No kako je na kraju ipak bio uspješan, zaključak je kako je takav njegov ishod rezultat ponajprije dobre pripreme i potrošenoga vremena, ali i upornosti i sreće. Naime, Draganu je nuđena mogućnost da promijeni čeku i pokuša odstrijeliti drugoga medvjeda, ali on to nije prihvatio, ostao je uporan do kraja. Za odstrel drugoga planiranog medvjeda u sezoni 2024./2025., interes je pokazao mladi i ambiciozni lovac Mario Batarilo, član LD-a „Zec“, koji kao i Dragan također živi i radi u inozemstvu, u Austriji. Stručna služba već je imala podatke o kretanju i hranjenju medvjeda na visokoj zatvorenoj čeki na lokalitetu Čalakuša, pa je brzo pao dogovor za lov. Prvi izlazak na čeku, zbog

Dragan sa svojim zlatnim medvjedom

Predsjednik društva prvi je čestitao Draganu

obilnih kišnih padalina, protekao je samo u promatranju, ali drugi dan lova, kada se već činilo da od ulova nema ništa, na hranilištu se pojavio vuk. Mario je pokazao iznimnu streljačku vještinu i profesionalno ga odstrijelio. Treći izlazak u lov bio je 25. ožujka 2025. godine, kada je na hranilište došao medvjed. Dugo su ga promatrali kako bi bili sigurni da je riječ o medvjedu koji je bio predviđen za odstrel, a kada su se uvjerali u to, Mario je sigurnim hitcem odstrijelio svoga zlatnog medvjeda. Naravno, uslijedilo je čestitanje, pozivanje prijatelja, fotografiranje, utovar..., pa i prigodna fešta.

LD „Zec“ Busovača zahvaljuje Stručnoj službi na profesionalno odrađenom poslu u ovim lovovima, te čestita Draganu Vavanu i Mariju Batarilu na odstrelu. Zbog svoje upornosti, strpljivosti i razumna ponašanja, apsolutno su zaslužili da njihove lovačke prostorije budu ukrašene zlatnim kapitalnim primjerkom smeđega medvjeda.

Miroslav Vujica

Deset srnjaka u prva dva lovna dana

Skupština „Sava“ već je ranije donijela odluku da se lov na srnjaka svake godine otvori u drugu subotu u svibnju, ove godine bilo je to

Helena Džoić s ulovom

10. svibnja. Upravni odbor udruge donio je odluku da se ove godine može odstrijeliti 24 srnjaka i neograničen broj predatora. Za svakoga odstrijelnog čaglja lovac će kao nagradu dobiti 50 KM. Srnjak se može loviti subotom i nedjeljom u jutarnjem i večernjem terminu i to samo s visokih čeka. Svi lovci koji odstrijele srnjaka dužni su u hladnjaču donijeti uzorak mesa odstrijelnog srnjaka gdje će ovlaštteni veterinar pregledati meso i izdati potvrdu o ispravnosti. Za lov srnjaka ove se godine prijavilo više lovaca nego prethodnih godina, pa treba voditi računa o tome da pravo odstrela imaju oni lovci koji su to svojim radom i zalaganjem i zaslužili. U prva dva lovna dana odstrijeljeno je 10 srnjaka. Svoga prvog srnjaka odstrijelio je lovac Mato Mišković iz sekcije Kostrč, a sreću da odstrijeli

Mato Mišković s ulovom

prvoga srnjaka imala je i mlada lovinja Helena Džoić iz sekcije Donja Mahala. Lovac Ivo Brašnić iz sekcije Oštra Luka među prvima je odstrijelio čaglja. Može se smatrati da je ovogodišnja lovna sezona počela uspješno.

Blaž Živković

Istinita priča o jednoj kozi i jednome jarcu

Prije više od osam godina, dok su se s paše vraćale kući, našem kolegi Mladenu Blaževiću iz stada je nestala jedna koza. Prolazili su dani i mjeseci, a od nje ni traga ni glasa. Svi su mislili da je zauvijek nestala, i sam je vlasnik od nje digao ruke. Pa ipak, zapažena je na

Jarac na liticama svoga staništa

strmim stjenovitim liticama lokaliteta Šiljak-Žega u lovištu sekcije Polje-Očeh-nići LD-a „Zec“ Busovača gdje je među visokim stijenama i gustim krošnjama drveća živjela sama. Bilo je više pokušaja njezina hvatanja i vraćanja u stado, ali bez uspjeha. Zahvaljujući svojoj crnoj boji i sposobnosti, na tome je mjestu uspjela opstati sama skoro dvije godine, bez obzira na grabežljivce poput vuka i medvjeda. Našemu kolegi Mladenu sažalilo se nad njezinom sudbinom i odlučio je dovesti joj jarca kako bi prekinuo njezin samački život. Iz svoga stada probrao je najboljega jarca, odveo ga na lokalitet gdje je koza obitavala i tu ga pustio. Nakon nekoliko dana koza i jarac su se našli i otada je počelo praćenje njihova ponašanja. Njihov zajednički život trajao je oko godinu dana gdje su skupa odlazili na pašu i vraćali se

Prvi susret

s obližnjih zapuštenih livada na stjenoviti dio u šumi. No, priroda im nije podarila sreću da ostvare potomstvo. Nakon godinu dana koza je nestala i opet joj se gubi svaki trag. Je li otišla u potragu za nečim drugim ili je pobijedila priroda koja joj je bila saveznik, to nitko ne zna. Od toga dana već pet godina u nadi da će se koza vratiti, jarac luta ustaljenim stazama, sam ali ponosan, prepušten majci prirodi, bez ikakve zaštite i ljudske pomoći. Ova priča zabilježena je kao neobičan primjer snalažljivosti, preživljavanja i priateljstva domaćih životinja u divljini.

Miroslav Vujica

LU „Sava“ Orašje **SKUPŠTINA**

Prihvaćeni svi podneseni izvještaji i planovi

Ovogodišnja, redovita Skupština LU-a „Sava“ Orašje održana je 24. ožujka u nazočnosti 33 od ukupno 37 zastupnika. Na početku sjednice minutom šutnje odana je počast preminulim kolegama lovcima, a potom je prihvaćen dnevni red u koji je unesena jedna dopuna. Naime, predsjednik sekcije Ugljara zamolio je zastupnike da se pod tekućim pitanjima uvrsti i pitanje korištenja terena između sekcija Ugljare i Kostrča, što su zastupnici prihvatili.

U okviru prve točke dnevnoga reda, prihvaćen je zapisnik s prošle Skupštine. Druga točka dnevnoga reda bila je po-

svećena izvještaju o radu udruge u 2024. godini, koji je podnio predsjednik Skupštine. U izvještaju je prošla godina ocijenjena uspješnom, što je i očekivano s obzirom na dobru suradnju predsjednika Upravnoga odbora s članovima toga tijela. Nije bilo zainteresiranih za raspravu o ovome izvještaju i izvještaj je jednoglasno prihvaćen. Izvještaj o radu Nadzornoga odbora podnio je Ilija Benković, naglasivši da je izvještaj načinjen na temelju dokumentacije koja je uredno vođena i iz koje je vidljivo da je udruga radila u skladu sa zakonom, propisima i svojim statutom. Tajnik udruge izvijestio je zastupnike o

Radno predsjedništvo

financijskom stanju u udruzi, nakon čega je Josip Pejić, predsjednik „Save“, komentirajući izvještaj istaknuo da su i prihodi i rashodi u skladu s planom, tj. da su prihodi veći od rashoda. Jednoglasno je prihvaćen i Izvještaj o radu Nadzornoga odbora i Izvještaj o financijskom poslovanju. Prihvaćen je i Financijski plan za 2025. godinu, uz napomenu da se stavka za nabavku divljači u iznosu od 30.000 KM može i povećati, ako bude realne osnove za to. Disciplinska komisija u prošloj je godini održala dvije sjednice i u oba je slučaja izrekla stegovne mjere, rekao je njezin predsjednik Silvester Antičević. Izvještaj o radu ove komisije, kao i o radu disciplinskoga tužitelja i lovočuvara udruge, Skupština je jednoglasno prihvatila.

Plan gospodarenja lovištem obrazložio je predsjednik Skupštine i naglasio da bi zeca i ostalu divljač trebalo loviti po ovome planu, a Upravni odbor udruge donijet će odluku o lovnim danima. Plan je također jednoglasno prihvaćen.

Blaž Živković

Zastupnici na skupštini održanoj 24. ožujka 2025. godine

LD „Jarebica“ Mostar **LOVAČKI ISPIT**

Dvadeset novih lovaca u Jarebici

U organizaciji Lovačkoga društva „Jarebica“ iz Mostara, 25. travnja 2025. godine u Mostaru je održan lovački ispit kojemu je pristupilo 20 lovaca pripravnika članova LD-a „Jarebica“ Mostar, te uku-

pno 14 pripravnika članova lovačkih udruga iz Čapljine, Neuma, Čitluka i Tomislavgrada. Ispit je provelo povjerenstvo u sastavu: Alojz Dunder, predsjednik, Vlado Soldo i Zoran Lovrić, članovi, te Ivica Lučić, tajnik.

Lovci pripravnici pokazali su na ispitu zavidno znanje i tako se pridružili brojnoj lovačkoj obitelji u svojim sredinama. Čestitamo im i želimo im dobru kob.

Marin Škutor

Lovci pripravnici uoči početka ispita

Bolja druga serija za ekipu Neuma

Marijan Luburić, pobjednik natjecanja

Otvoreno prvenstvo HLU-a „Orao“ Čitluk, ujedno i prvo kolo Lige Herceg Bosne u lovnome streljaštvu, održano je 10. svibnja 2025. godine na streljani sv. Huberta u Čitluku. Ovo se prvenstvo trebalo održati u kolovozu, ali zbog planova domaćih strijelaca o gradnji olimpijske streljane, termin je promijenjen. Osim domaćih strijelaca, natjecati se došli su strijelci iz Kiseljaka, Busovače, Neuma, Čapljine, Širokoga Brijega, Gruda

i Mostara, te iz Republike Hrvatske, ukupno 31 strijelac. Prisutnima se najprije obratio Slaviša Čavara, voditelj Lige za ovogodišnju sezonu i upoznao ih s pravilima i propozicijama natjecanja. Naime, za razliku od prethodnih godina pucaju se dvije serije po 25 meta i završna serija od 25 meta na jedan metak, pri čemu završna serija počinje od nule. Prisutnima se riječima dobrodošlice i zahvale obratio i predsjednik HLU-a „Orao“ Čitluk Ante Pehar, nakon čega je proglasio natjecanje otvorenim.

Nakon završene prve serije potencijalni finalisti bili su Denis Vlaho sa 20 pogodaka, Marijan Luburić sa 23, Tomislav Luburić sa 20 i Vladimir Mandić sa 20 pogodaka. Međutim, na streljani se čuje „druga serija se broji“, što se i pokazalo. Nakon obiju serija, treće mjesto pripalo je ekipi HLU-a „Orao“ Čitluk (Marinko Zovko, Mario Dugandžić i Denis Vlaho) sa 107 pogodaka, drugo mjesto ekipi „Gater sv. Huberta“ (Marijan Luburić, Tomislav Luburić i Marko Damjanović) sa 112 pogodaka, a prvo mje-

Ekipni pobjednici, strijelci LU-a „Jadran“ Neum

sto ekipi LU-a „Jadran“ Neum (Ivica Bačić, Nikola Papić, Alen Franić, Nikša Kristović), također sa 112 pogodaka, ali ekipa iz Neuma imala je bolju

drugu seriju i zato je bila prva. U pojedinačnoj konkurenciji, za ulazak u završnu seriju raspucavali su Mario Dugandžić i Ivica Bačić, obojica su nakon

Drugo mjesto u ekipnoj konkurenciji, strijelci Gatera „Sveti Hubert“ iz Čitluka

Zoran Mandić, drugo mjesto

Slaviša Čavara, treće mjesto

Trećeplasirani u ekipnoj konkurenciji, strijelci HLU-a „Orao“ Čitluk

Šest najboljih strijelaca u pojedinačnoj konkurenciji

dviju serija imali jednak broj pogodaka u obje serije. Nakon raspucavanja u završnu seriju plasirao se Mario Dugandžić. Strijelci su zauzeli svoje pozicije u završnoj seriji na temelju rezultata iz prethodnih dviju serija (najbolji rezultat – pozicija jedan), jer se završna serija puca od nule i u slučaju da bude jednak broj pogodaka pobjednik je onaj natjecatelj koji je imao bolji rezultat. To

se i dogodilo, najbolji rezultat, 18 pogodaka, u završnoj seriji imala su tri strijelca, a plasman je sljedeći: prvo mjesto Marijan Luburić (43) sa 18 pogodaka, drugo mjesto Zoran Mandić (38) sa 18 pogodaka, treće mjesto Slaviša Čavara (37) sa 18 pogodaka, četvrto mjesto Alen Franić (39) sa 16 pogodaka, peto mjesto Mario Dugandžić (37) sa 15 pogodaka i šesto mjesto zauzeo je De-

nis Vlaho (38) sa 13 pogodaka. Pokale i medalje najboljima u ekipnoj konkurenciji uručio je predsjednik HLU-a „Orao“ Čitluk Ante Pehar, a u pojedinačnoj načelnik Općine Čitluk Marin Radišić. Nakon završetka službenoga dijela nastavljeno je druženje, uz dogovore o idućem natjecanju.

Slaviša Čavara

Zajednička fotografija nakon završetka natjecanja

LD „Bačina“ Doljani GODIŠNJA SKUPŠTINA

Izvješća prihvaćena, sezona uspješna

Lovačko društvo „Bačina“ iz Doljana, općina Jablanica, 10. svibnja 2025. godine održalo je svoju godišnju, redovnu i izvještajnu Skupštinu. Prihvaćeno je izvješće o radu i financijsko izvješće. Konstatirano je da je sezona bila uspješna u smislu zaštite prirode i divljači te lova, koji često završi kod lovačke kuće na Bačini, a očekuje se da će takva biti i ova tekuća. Također se očekuje uspješna i dobra suradnja s Lovačkim društvom „Tetrijež“ iz Jablanice.

Ivan Rogić

Dio zastupnika nakon završene skupštine

Lovačka kuća na Bačini

Zajednička fotografija kod spomenika žrtvama Domovinskoga rata

LD „Fazan“ Odžak **PREBROJAVANJE DIVLJAČI**

Divljač brojimo radi sebe, ne radi drugoga

Na temelju Elaborata o prebrojavanju divljači, koji je Stručna služba donijela 24. veljače 2025. godine, u lovištu „Odžak“ provedeno je prebrojavanje srneće, zečje i fazanske divljači, divljih svinja i ostale divljači. Prebrojavanje srneće divljači obavljeno je

metodom transekata 1., 2. i 3. ožujka od 6 do 9 ujutro i od 15.30 do 18.30 uvečer. Prebrojavanje divljih svinja obavljeno je metodom praćenja na hranilištima, a kao provjera i metodom kružnih transekata utvrđivanjem tragova u snijegu. Prebrojavanje sitne divljači (zec i fazan)

obavljeno je 2. ožujka 2025. godine metodom primjerenih ploha. S obzirom na to da društvo vodi evidenciju odstrela zeca i fazana za deset godina, brojno stanje utvrđivat će se i metodom lovnoga indeksa. Prebrojavanje srneće divljači transek-

Sekcija "Kadar"

Sekcija "Sava"

LSUG „Jarebica“ Štrepći **PROBLEMI LOVSTVA U BRČKO DISTRIKTU**

Jedinstveno lovište, podijeljeno na oblasti

Amir Softić, predstojnik Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Brčko distrikta BiH, odlučio je uhvatiti se u koštac s višegodišnjim problemom lovstva u Brčko distriktu BiH. Kao prvi korak, organizirao je pojedinačne sastanke s relevantnim predstavnicima lovačkih udruga na području Brčko distrikta, pa je tako u utorak 13. svibnja 2025. godine u uredu predstojnika Odjela održan informativni sastanak s predsjednikom i tajnikom LSUG-a „Jarebica“ Štrepći Tomom Anđelovićem i Filipom Filipovićem. „Zakon o lovstvu Brčko distrikta BiH, prihvaćen početkom 2015. godine, s brojnim je manjkavostima i kao takav punih je deset godina neprovediv na terenu. I bit će tako sve dok ovlaštene institucije vlade Brčko distrikta ne donesu odgovarajuće podzakonske akte“, naveo je u razgovoru Toma Anđelović. Kao i do sada, prema eventualnim potrebama, Toma se stavio na raspolaganje Odjelu te je obećao angažiranje

vrhunskih stručnjaka iz oblasti lovstva iz Lovačkoga saveza Herceg Bosne. Na izravna pitanja predstojnika Odjela o ključnom problemu lovstva, podjeli lovišta i načinu lova, predsjednik LSUG-a „Jarebica“ odgovorio je kako njegova udruga nema ništa protiv jedinstvenoga lovišta Brčko distrikta koje bi trebalo biti podijeljeno na određene oblasti o kojima bi brigu vodile kompetentne lovačke udruge organizirane u mogući Savjet lovačkih udruga Brčko distrikta. A te oblasti najjednostavnije bi mogla činiti područja koja je Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo već dodijelio lovočuvarima. Na taj bi način lov bio siguran i lovcima iz svih udruga bio bi omogućen lov na bilo kojem području Brčko distrikta, ali uz prethodnu najavu i popis aktivnih članova sa svim potrebnim podacima o sudionicima lova.

Predstojnik Odjela, Amir Softić, bio je pozitivno iznenađen otvorenosću za pronalaženje kompromisa i konkretnim prijedlozima koji omogućuju da nakon dugo vremena lov u Brčko distriktu zaživi u punom kapacitetu te je naglasio da će izvijestiti vladu Brčko distrikta BiH o detaljima svojih razgovora s predstavnicima lovačkih udruženja.

Filip Filipović

Toma Anđelović i Amir Softić

tima, krupne divljači na temelju tragova u snijegu, corvida i ostalih vrsta, prebrojavanje pataka i drugih močvarica, šljuka u preletu, radio je lovočuvar Anto Guberac.

Sve prikupljene podatke obradila je Stručna služba, uzevši u obzir i sve izvještaje lovočuvarske službe o opažanju divljači tijekom cijele godine. Prebrojavanje je jasan pokazatelj stanja divljači i u kombinaciji s praćenjem i brojenjem tijekom cijele lovne godine i metodom povratnoga računanja na temelju višegodišnjega odstrela pojedinih vrsta divljači, glavna je smjernica za izradu Godišnjega plana gospodarenja za lovnu 2025./26. godinu.

Prebrojavanje nije samo zakonska obveza, nego i svojevrsna inventura lovišta, odnosno prilika da vidimo što i koliko divljači imamo u lovištu. Na temelju prebrojavanja donosimo plan odstrela divljači. Pogreške, naravno, skupo plaćamo, zato prebrojavanje moramo shvatiti kao vlastitu korist, a ne kao obvezu koju mora-

mo izvršiti kako bismo zadovoljili inspekciju i onoga tko nam je povjerio lovište na gospodarenje. Za novo praćenje, usporedbe i analizu imamo Lovnogospodarsku osnovu sportsko-gospodarskoga lovišta „Odžak“, koja vrijedi do 31. ožujka 2027. godine.

Nedžad Garić

LD „Jarebica“ Mostar LOVOČUVARI U AKCIJI

Oduzete kamere, prijavljeni krivolovci

Nadzorne kamere koje su nadgledale kretanje divljači u hercegovačkim brdima uklonjene su u vikend-akciji lovočuvara

Na području Lovačkog društva *Jarebica* Mostar, proteklog je vikenda provedena ciljana akcija protiv krivolova koja baca novo svjetlo na sve sofisticiranije metode ilegalnog lova u Bosni i Hercegovini. Lovočuvari su, prema informacijama iz samog društva, uklonili više nadzornih kamera koje su – iako postavljene daleko od očiju javnosti – služile kao tihe elektroničke uhode u službi nezakonitog izlova divljih životinja.

Prema neslužbenim izvorima, osumnjičeni su postavljali kamere kako bi pratili kretanje divljih svinja i njihovih mladunčadi, a zatim ih – unatoč sezonskom lovostaju – lovili ili uznemiravali pomoću lovačkih pasa. Kamere su pronađene na nekoliko lokacija unutar lovišta, a uz propisane prijave proslijeđene su mostarskoj policiji na daljnje postupanje. Ova akcija pokazuje kako se tehnologija sve češće koristi i u ilegalnim aktivno-

stima u prirodi, dok lokalne organizacije pokušavaju očuvati krhku ravnotežu između čovjeka i divljine.

U razgovoru za medije, članovi lovačkog društva ističu kako, unatoč ovakvim incidentima, nastavljaju s naporima za povećanje broja divljači u lovištu. Redovito hrane divlje životinje na posebno uređenim lokacijama te, kako kažu, ulažu znatan trud u obogaćivanje lokalne faune. Napominju kako je obaveza svakog lovca da se brine i da štiti divlje životinje tijekom lovostaja na području lovačkog društva.

Iako priroda Hercegovine skriva raznolike krajolike i vrste, opstanak divljih životinja sve je više ugrožen sofisticiranim oblicima krivolova. Lovočuvari, djelujući često bez pompe i daleko od očiju javnosti, čine tihe, ali važne korake u zaštiti prirode.

Kako nam je potvrđeno iz Operativnog centra MUP-a HNŽ-a, zaprimljena je prijava od strane lovočuvara gore navedenog lovačkog društva. U prijavi se navodio kako su u akciji provedenoj 17.05.2025. godine lovočuvari na području Raške Gora pronašli dvije lovačke kamere. U prijavi je lovočuvar naveo imena dvije osobe za koje postoji sumnja kako su postavili kamere i kako se bave krivolovom. Policija je poduzela daljnje mjere u skladu sa zakonom.

Bljesak.info

Druženje oko 250 posavskih lovaca

Provesti nekoliko sati s posavski lovcima, i to ne u lovu nego isključivo u druženju, znači upoznati suštinu njihova poimanja zaljubljenosti u lovstvo o kojemu, kažu nam, možemo napisati cijelu knjigu a ne jedan novinski tekst. Sve je začinjeno s puno poznatih lovačkih priča, no o njima progovaraju isključivo u biranom društvu. Nije da nismo pokušali doznati neke od njih, ali ipak je sve ostalo na onoj poznatoj rečenici „Nije to za uši javnosti“. Ali dovoljno je bilo i to što su nas iz sekcije Ugljara koja djeluje pri Lovачkoj udruzi „Sava“ Orašje pozvali da za čitatelje Hoopa! zabilježimo dio atmosfere na druženju više od 250 lovaca. U šumarku uz lovačku kuću sekcije Ugljara okupili su pod velikim šatorom strastvene lovce iz Posavine, Središnje Bosne i Hrvatske ujedinjene ljubavlju prema prirodi, tradiciji i prijateljstvu.

Predsjednik sekcije Ugljara, Marinko Antičević, kao dobar domaćin na početku nas je upoznao sa sekcijom i njezinim ciljevima, kao i ciljevima ovoga organiziranoga godišnjeg druženja. Već po odzivu zaključujemo, riječ je o respektabilnoj udruzi koja može na jednome mjestu okupiti toliki broj lovaca. – Nakon 12 godina naša sekcija Ugljara ponovno je domaćin ovakvoga skupa, i ponosni smo na to što smo ugostili više od 250 lovaca i to ne samo iz Posavine, nego i iz drugih dijelova BiH te iz Hrvatske. Okupili smo se u prirodi koja je tako bliska nama lovcima. Okupila nas je ljubav i strast prema lovstvu, te dugogodišnje prijateljstvo i

Gosti iz Središnje Bosne i Hrvatske s lovcima iz Ugljare

zajedništvo. Po starosti svojih članova jedna smo od najmlađih sekcija u „Savi“, u prosjeku smo „stari“ 30 do 35 godina. Posebno smo se pomladili posljednjih godina, što dokazuje da dobro radimo i privlačimo mlađe lovce, kazao nam je Antičević.

Okupljanju je, naravno, nazočio i Joso Pejić, predsjednik LU-a „Sava“ Orašje. U razgovoru istaknuo je kako se oraški lovci svake godine ovako okupe, želeći prije svega ojačati i produbiti prijateljstvo koje ih veže. – Lovci iz Posavine nisu samo dobri u lovu i očuvanju prirodne ravnoteže, već itekako dobri u organiziranju druženja. S pripravnici, sada je u našoj udruzi 512 lovaca. Protekle lovnu sezonu ocjenjujem dobrom i uspješnom. A lovna sezona je i dobra i uspješna ako,

prije svega, nije bilo nikakvih incidenata ni neugodnih situacija. Realizirali smo sve ono što smo planirali učiniti. Pomladili smo lovački kadar, u svakoj je našoj sekciji godišnje tri do pet pripravnika. Prosječna dob lovaca u sekcijama je između 40 i 55 godina. Naravno, ima i starijih lovaca kao što je 76-godišnji Jakov iz Kopanica koji redovito ide u lov, kazao nam je Pejić.

LOVCI DIJELE ISTE VRIJEDNOSTI

Na druženju lovaca u Orašju upoznali smo i goste iz Središnje Bosne. Prijateljstvo posavskih lovaca i lovaca iz Središnje Bosne snažno je i traje već 20 godina. Kažu, zajedno stvaramo ne samo lovačke uspomene, nego i iskrena prijateljstva. Jer nama lovcima nije važno odakle dolazi-

Marinko Antičević, predsjednik sekcije Ugljara

Joso Pejić, predsjednik LU-a „Sava“ Orašje

Lovci i čuvari posavske tradicije

Brojne strastvene lovce ujedinila je ljubav prema prirodi, tradiciji i prijateljstvu

mo, kako se zovemo, svima nama zajednička je ljubav prema lovstvu i druženju i želimo da ova lijepa tradicija i dalje živi. Nije izostao ni

dolazak gostiju iz Hrvatske, među kojima je bio i Marko Jeger iz lovačkoga društva iz okolice Osijeka, koji također drži kako je ljubav prema pri-

rodi, međusobno povjerenje i prijateljstvo zajedničko svim lovcima, odakle god bili.

A kakvo bi to lovačko druženje bilo, ako na stolovima

nema svega i svačega. Pa ipak, nekako najprimamljiviji bio je nadaleko poznati lovački čobanac, čiji se miris širio cijelim okupljalištem. Osim uživanja u hrani, uzvanici su imali priliku uživati u glazbi, a sve skupa bilo je protkano razgovorom, smijehom i brojnim pričama iz daljnje ili bliže prošlosti. Ovo okupljanje ima još jednu važnu crtu – to je istodobno duboko poštovanje tradicije i vrijednosti koje posavski lovci čuvaju generacijama. Ujedinjeni u ljubavi prema lovstvu, prijateljstvu i zajedništvu, posavski lovci dokazali su da prava snaga leži u zajedničkom duhu i međusobnom poštovanju.

Nada Koturić

LD „Pavlovica“ Novi Travnik IGRA PRSTENA

Gradina „ulovila“ prvo mjesto

Već šesnaest godina u subotu prije korizme LD „Pavlovica“ Novi Travnik organizira natjecanje u igri prstena. Ove godine bilo je to 1. ožujka, a domaćin je bila sekcija Sebešić.

Prije početka natjecanja predsjednik „Pavlovica“ Stipo Zlatunić nazočnim je lovcima i gostima zaželio dobrodošlicu, a ekipama da natjecanje prođe u fer borbi.

Sama igra prstena protekla je u veseloj atmosferi, što je starije lovce podsjetilo na vrijeme kada se prsten igrao skoro svaku noć, kada su se ljudi intenzivno družili i razgovarali o svim temama. I današnji prsten ima upravo taj smisao, više se družiti, veseliti i razgovarati. Natjecanje je potrajalo do ponoći, kada je nakon duge borbe u finalu bio poznat ovogodišnji pobjednik. Bila je to sekcija Gradina, koja je bila bolja od sekcije

Bučići. Treće mjesto osvojila je sekcija Sebešić. Najboljim igračem proglašen je Žarko Lozančić, koji je svojom igrom sam doveo svoju sekciju do prvoga mjesta. Nakon dodjele pokala pobjednicima predsjednik Zlatunić pohvalio je domaćina i organizaciju te pozvao sve lovce i goste da se iduće, 2026. godine opet nađemo na istome mjestu, ali u još većem broju. Brojni lovci ostali su do ranih jutarnji sati, uz harmoniku i pjesmu.

Zdravko Lešić

Pobjednici, članovi sekcije Gradina, slave pobjedu u društvu kolega i predsjednika društva Stipe Zlatunića

Proljetni radovi u lovištu

Pogled na Plivska jezera

Lovačka sekcija Jajce, jedna od sekcija Lovačkoga udruženja „Kuna“ Jajce, broji oko 140 članova svrstanih u osam lovačkih grupa i lovnih podrevira. Nakon završene zimske lovne sezone koju su članovi sekcije proveli uglavnom u druženju i prelijepim zajedničkim lovovima grabežljivaca, s ranim proljećem nesebično su se dali u radne zadatke u svome lovištu. Vođe svih grupa iznijeli su prijedloge svojih aktivnosti i ti su prijedlozi na sjednicama uprave udruženja prihvaćeni. Općenito, sve grupe lovaca ove sekcije kontinuirano rade u lovištu, ponajviše na prehrani i zaštiti divljači, održavanju putova i staza, izgradnji nadstrešnica, izgradnji i održavanju ostalih objekata u lovištu itd. Jedan od objekata na kojem se u zadnje vrijeme puno radilo, jest lovački dom

Lovačka kuća u Barevu

Ćusine. Najviše se radilo na unutarnjem uređenju doma, koji sada iznutra jako lijepo izgleda, a u budućnosti će se poraditi i na vanjskom uređenju. Ovaj lovački dom nalazi se u podreviru lovačke grupe na čijem je čelu Marko Bilandžija, predsjednik „Kune“ i upravo se on ponajviše uključio u uređenje ovoga doma.

Grupa Brišici, na čijem je čelu Anđelko Rajić, najviše je radila na izradi i dopuni hranilišta, te na prosijecanju staza i putova u svome lovištu.

Ova dva spomenuta podrevira nalaze se uz prelijepo veliko Plivsko jezero i s mnogih se njihovih kота pruža prekrasan pogled na samo jezero, pa je i zbog toga sami boravak na čekama i doček divljači dodatno atraktivan.

Sa suprotne strane rijeke Plive preostalih je šest podrevira i lovačkih grupa, koje također ulažu maksimalan napor kako bi unaprijedili svoja lovišta i učinili ih što bogatijima divljači.

Grupa Lice, čiji je vođa Josip Čavar, u svom je podreviru vlastitim sredstvima izgradila nadstrešnicu koja će služiti lovcima u lovu, ali i svima drugima koji se pri boravku u prirodi zateknu u njezinoj blizini.

Uvijek spremna za rad je i grupa Joks, koja se ove godine, uz pomoć matičnoga udruženja, dala na izgradnju svoga objekta u lovištu. Vođa ove grupa, Marinko Pranjko, kao posebno aktivna izdvojio je mladoga lovca Josipa Radića „Pragaru“, kojemu

Grupa Grabovača nakon akcije

Grupa Joks u radnim aktivnostima

Nadstrešnica u Licu

Najstariji objekt u lovištu Poklon

ovom prigodom čestitamo na odnosu koji pokazuje i prema lovištu i prema svojoj lovačkoj grupi odnosno sekciji i udruženju. Grupa Poklon založila se za rekonstruk-

ciju svoga lovačkog objekta, koji je ujedno i najstariji izgrađeni objekt od formiranja LU-a „Kuna“ Jajce. Riječ je o drvenom objektu koji je bio u dosta lošem stanju, ali je uvijek služio lovcima i prolaznicima da odsjednu u njemu. Ove su godine članovi ove grupe obnovili unutrašnjost objekta i fasadu, uz objekt su sagradili nadstrešnicu, pa to sve sada kao cjelina djeluje prekrasno u prirodnom ambijentu.

Mato Ladan i njegovi kolege u podreviru Dubrave najviše su radili na prosijecanju staza, izradi pričeke i hranilišta za divljač, te na gradnji nadstrešnice.

Ni grupa Grabovača nije zaostajala u aktivnostima u svome podreviru. Njezini članovi izgradili su nekoliko hranilišta za divljač i nekoliko čeka, te zasijali nekoliko površina žitaricama koje će divljači poslužiti kao hrana. Ova je grupa već prije izgradila jedan prelijepi objekt koji sada redovito i uredno održavaju.

Lovačka sekcija Jajce uvijek je prednjačila u svojim aktivnostima u lovištu, pa vjerujemo da će tako ostati i u budućnosti.

Dragan Samardžić

LD „Tetrijeb“ Kreševo **LOVAČKA VEČER**

Tradicija zajedništva i uživancije

Mladen i Mato, lovci veterani

Predsjednik Josip u svome društvu

U subotu 23. studenoga 2024. godine, u organizaciji Lovačkoga društva „Tetrijeb“, u prostorijama salona „Regius Life“ u mjestu Resniku općina Kreševo, održana je tradicionalna lovačka večer koja je okupila velik broj članova društva, njihovih prijatelja i gostiju. Ovaj događaj postao je pravi simbol zajedništva i očuvanja lovačkih tradicija, a večer je bila prilika za opuštanje, razgovore i, naravno, uživanje u dobroj hrani i piću. Program večeri započeo je svečanim pozdravom predsjednika društva Josipa Miletića, koji je istaknuo važnost očuvanja lovačke baštine i prirodnih vrijednosti, ali i zahvalio svima na podršci i angažiranju u prethodnoj godini. Okupljeni su potom uživali u bogatom stolu, koji je obuhvaćao specijalitete tradicionalne lovačke kuhinje,

kao i pića koja su upotpunila atmosferu. Večer je bila ispunjena i zabavnim programom – nastupom muzičara Dade i Danijele, koji su priredili nezaboravan provod i priliku za uživanje svih prisutnih u ovome svečanom trenutku. Za ovu zabavu bila je pripremljena i tombola s velikim brojem nagrada, među njima i pet lovačkih pušaka različitih modela.

Lovačka večer završila je uz prijateljsko druženje, gde su se svi složili da će ovakvi događaji i dalje doprinositi očuvanju duha zajedništva, ljubavi prema prirodi i lovu, kao i međusobnom povezivanju članova društva.

Nadamo se da će sljedeće godine lovačka večer biti još uspješnija i da će privući još više ljubitelja prirode i lova.

Nihad Agić

Tajnik s lovcima veteranima

Slijede nove lovačke pobjede

Još jedna lovna sezona na nisku divljač uspješno je završena, na radost svih lovaca društva, a posebno na radost onih koji su se dodatno potrudili da prođe u pozitivnu ozračju. Velike pohvale za takvu sezonu zaslužuju lovnici sekcija, glavni lovnik Mladen Meljančić, kao i predsjednici svih sekcija. Po odluci predsjedništva društva, sve su sekcije organizirale skupni lov, pa to može biti primjer

i onima koji možda tako ne rade. Tijekom sezone odstrije-ljeno je ono što je bilo planirano i dopušteno zakonom, pri čemu izdvajamo pet vukova, dvanaest divljih svinja, osam srnjaka, sitnu divljač... Tradicionalno, sezona je svečano zatvorena na preljepom Vlašiću, gdje LD „Sokol“ gospodari Ponirima i Korićanima, dvama izuzetno bogatim lovištima. Tom je prigodom lov upriličen na Poniru i u

njemu je sudjelovalo stotinjak lovaca. Vrijedni članovi sekcije Ponir dva su dana pripremali ovaj lov i logistiku za ručak, u čemu se posebno istaknuo predsjednik sekcije Miroslav Marić. Naš Miro potrudio se da ni jednom sudioniku lova i ručka doista, ali baš doista ništa ne fali i svi oni koji taj dan nisu bili u ovome lovu i na ručku mogu žaliti jer su propustili uživati u jednome prekrasnom lovačkom danu. Bez obzira na izuzetnu hladnoću i snijeg, fešta je trajala do kasno u noć. Valja napome-

nuti da smo u ovoj prigodi u svome lovištu imali gostiju iz susjednih lovačkih društava, ali i iz udaljenijih mjesta. Jer veliko je srce naših članova. Nitko nikomu ne smeta i kako kaže naš narod, nitko tuđe ne može odnijeti niti prisvojiti. Vođeni time uvijek rado primamo goste, ma od kuda došli i želimo da se kod nas osjećaju kao kod svoje kuće.

LD „Sokol“ Nova Bila prošle je godine u svoje članstvo primilo 15 novih, mladih članova. Ako tako nastavi za koju će godinu izrasti u jedno veliko društvo, što mu je i cilj. Svi računi podmireni, svi troškovi pokriveni, što je svakako uspjeh za koji je osobito zaslužan predsjednik društva Nikola Biljaka kojem će, nadamo se, već iduća skupština produžiti mandat.

Sada valja pripremiti novu lovnu sezonu. Svaka od osam sekcija dala se na uređenje lovišta, izradu visokih čeka, pojila, solila i svega onoga što je potrebno da se divljač očuva u dobroj kondiciji. Iako im vremenski uvjeti nisu saveznik, lovci ne posustaju nego nesebično rade u lovištu. Jedva čekaju otvaranje lova na srnjaka, sredinom lipnja. Do tada će biti održana izborna skupština i onda ponovno u nove, nadamo se i veće lovačke pobjede.

Boris Bralić

S puno elana pristupa se uređenju objekata u lovištu

Dogovor prije početka lova na Poniru

Odgovornost i obveze ne prestaju

Sa završetkom lovne sezone, dolazi trenutak osvrnuti se na sve ono što smo doživjeli tijekom godine. Bilo je to vrijeme u kojem smo s poštovanjem prema prirodi, u skladu s tradicijom i zakonima, uživali u svim čarima lova. Od mirnih jutara, kada su prve zrake sunca obasjavale maglovite šumske proplanke, do uzbudljivih trenutaka u kojima smo se susretali s divljači – svaki je trenutak bio prilika za učenje, zajedništvo i povezanost s prirodom.

Iako je sezona završila, naše odgovornosti i zadaće ostaju. Održavanje ekološkoga sustava, briga o divljači i poštovanje lovačkih etičkih normi ključni su za očuvanje ravnoteže u prirodi. Ovo razdoblje prilika je za odmor, ali i za refleksiju i pripremu sljedeće sezone, kada ćemo ponovno biti dio toga nevjerojatnoga ciklusa. Zahvaljujemo svim kolegama lovcima, prijateljima i obiteljima na podršci i zajedničkim trenucima. Lov nije samo strast, nego i odgovornost koju nosimo prema prirodi i budućim generacijama. Vidimo se ponovno na novom otvaranju lova, a to je lov na srnjaka, spremni za nove izazove i uspomene.

Nihad Agić

Sekcije Gunjani i Polje

Odstrel iz organiziranoga lova na grabežljivce

Lovci LD-a "Tetrijeb" s odstrelom

Kristijan Kraljević s ulovom

Vepar Davora Trogrlića, koji bi trebao biti u trofejnoj vrijednosti

Sekcija Polje s odstrelom

LD „Tetrijeb“ Kreševo **LOV NA GRABEŽLJIVCE**

Odstrijeljeni vuk i lisica

Ovogodišnji, tradicionalni lov na grabežljivce Lovačko društvo „Tetrijeb“ Kreševo organiziralo je 23. ožujka u lovištu Kreševo, kojim gospodari krovno Lovačko društvo „Kreševo“, a u čijem je sastavu i LD „Tetrijeb“ Kreševo. Zborno mjesto bilo je na streljani „Vaganj“, vlasništvo LD-a „Tetrijeb“ Kreševo. Prema planu, okupljanje je bilo u 8 sati, lov u 9 sati, završetak lova u 13 sati, a zajednički ručak i zabava u 14 sati. Osim domaćih lovaca, u ovome lovu sudjelovali su lovci iz Hadžića, Kiseljaka, Viteza, Kaknja, Kladnja, Travnika, Olova, Vareša, Ilijaša, Tešnja, Fojnice, Širokoga Brijega i još nekih mjesta.

Prije početka lova nazočnima se obratio predsjednik LD-a „Tetrijeb“ Josip Miletić,

zaželjevši im dobrodošlicu, a potom i da maksimalno vode računa o sigurnosti tijekom lova i poslije lova. Potom je lovnik Davor Trogrlić izložio plan lova, odredio grupe za hajku-pogon i vodiče koji će lovce voditi do čeka, nakon čega je lov mogao početi.

Prema planu, lov je završio u 13 sati, za koje su vrijeme odstrijeljeni jedan vuk i jedna lisica. Viđena je i jedna grupa vukova, ali se uspjela izvući kroz nepokriveni teren.

Za organizaciju ovoga lova pohvale za- služuje kompletan Upravni odbor „Tetrijeba“ na čelu s predsjednikom, za odličnu zabavu poslije lova jako je zaslužan lovnik Davor Trogrlić koji je osigurao glazbu uživo, a sve to ne bi bilo na ovoj razini da

Predsjednik Josip Miletić, lovnik Davor Trogrlić i tajnik Nihad Agić

nije bilo lovaca koji su došli sa svih strana i koji nisu žalili ni truda, ni vremena kako bi sudjelovali u ovome lovu.

Nihad Agić

Raspored čeka

Grupa lovaca koja je imala sreću odstrijeliti vuka

Lovci s odstrijeljenim grabežljivcima

LU „Cincar“ Livno **SKUPŠTINA**

Kontinuitet i odgovornost u radu

Svoju redovitu sjednicu Skupštine Lovačka udruga „Cincar“ Livno održala je 23. travnja 2025. godine. Nazočilo joj je 25 od ukupno 29 zastupnika. Sjednikom je predsjedavao Matko Vrselja, predsjednik Skupštine, koji je u uvodnome dijelu vodio proces izbora radnoga predsjedništva, zapisničara i ovjervitelja zapisnika.

Među točkama dnevnoga reda izdvajaju se izvješća o radu ključnih tijela udruge. Predsjednik Nadzornoga odbora, Ilija Mihaljević, podnio je iscrpno izvješće o radu toga tijela u proteklom razdoblju. Predsjednik Upravnoga odbora, Ante Perković, iznio je detaljan pregled aktivnosti i postignuća u 2024. godini, naglašavajući izazove i prioritete u upravljanju udrugom.

Skupština je također razmatrala i prihvatila financijsko izvješće za 2024. godinu, kao i financijski plan za 2025. godinu. Uz to, podnesena su i prihvaćena izvješća glavnoga lovnikara Rasima Džebe te lovočuvara Igora Tomića, koji su predstavili stanje u lovištima, provedene aktivnosti u lovnome gospodarenju te prijedloge za unaprjeđenje rada na terenu.

U skladu s člankom 13., stavak 1. Statuta LU-a „Cincar“ Livno, na ovoj sjednici Skupštine jednoglasno su proglašeni počasni članovi udruge. Ovo priznanje dobili su: Boško Propadalo, Dubravko Kovačević, Miroslav Rubić i Branko Mihaljević. U okviru točke „Tekuća pitanja“, zastupnici su otvorili konstruktivnu raspravu o važnim temama vezanim uz daljnji razvoj udruge. Razmatran je trenutačni status prostorija i zemljišta u vlasništvu LU-a „Cincar“ Livno, uz naglasak na planovima uređenja i korištenja u budućem razdoblju.

Također, razgovaralo se i o organizaciji komercijalnoga lova, te o provedbi lova na pojedinim dijelovima lovišta „Kamešnica – Krug planina“, kojim upravlja ova udruga. Kroz ovu točku dnevnoga reda razgovaralo se i o unosu divljači u lovište, s naglaskom na pernatu divljač (fazan, prepelica, jarebica poljka i kamenjarka). Sjednica je protekla u radnoj atmosferi, potvrđujući kontinuitet i odgovornost u radu Lovačke udruge „Cincar“ Livno.

Ibrahim Velić

Zastupnici na sjednici Skupštine održane 23. travnja 2025. godine

LD „Tetrijeb“ Kreševo **DRUŽENJE S VETERANIMA**

Nema zaborava, dapače...

Kao i prethodnih godina, Lovačko društvo „Tetrijeb“ iz Kreševa i prošle je, 2024. godine, na samom njezinu kraju organiziralo druženje sa svojim starijim članovima, veteranima društva.

Na domjenak su pozvani i predstavnici općinske vlasti, te sponzori i donatori koji redovito i sa zadovoljstvom podržavaju ovo lovačko društvo i njegove planove. Ovakvi susreti prilika su za razmjenu

iskustava i savjeta te podsjećanja na nekadašnje lovove, ali su istodobno i dobar način očuvanja tradicije i kulture lova. Zabava je upriličena u ugostiteljskom objektu „Široka“ kod Vlatka Stanića, koji je osigurao sve uvjete da ovo

Skupa "seniori" i "juniori"

druženje prođe u ugodnu i veselu ozračju. LD „Tetrijeb“ i ovaj je put svojim veteranima, predstavnicima općinske vlasti te sponzorima i donatorima uručio prigodne kalendare, olovke i upaljače, kao simboličan znak zahvalnosti za potporu društvu.

Nihad Agić

Na početku druženja u ugostiteljskom objektu Vlatka Stanića

Zastupnici prihvatili i izvješća i planove

Izvještajna skupština LD-a „Fazan“ Odžak, 20. po redu, održana je 18. svibnja 2025. godine u domu Mjesne zajednice Potočani. Od 51 zastupnika, nazočilo joj je njih 35.

Nakon minute šutnje u počast umrlim članovima društva, izabrana su potrebna radna tijela, a potom je jednoglasno prihvaćen predloženi dnevni red. Predsjednik Drago Matić izvijestio je zastupnike o radu Upravnoga odbora društva u protekloj godini, pri čemu je posebno istaknuo projekte koji su urađeni, kao i one koji su još u tijeku, a za koje je društvo dobilo znatna novčana sredstva.

Izvještaj o radu Nadzornoga odbora za prethodnu godinu podnio je Ilija A. Grgić, gdje se kaže da je cjelokupan rad i financijsko poslovanje društva bilo javno, transparentno i u skladu sa zakonskim propisima.

Izvještaj o radu Disciplinskoga suda podnio je predsjednik Ivo Jelušić, istaknuvši da su protiv dvojice lovaca podnesene prijave i obojica su kažnjeni s po tri mjeseca zabrane lova.

Sva tri izvješća Skupština je jednoglasno prihvatila.

Kada je riječ o planovima, također jednoglasno prihvaćen je Financijski plan za 2025. godinu. U ovom je planu predviđen doprinos na članarinu u iznosu od 100 KM po svakome lovcu za izgradnju moderne streljane „Kadar“, što je ukupno oko 40.000 KM. Sam projekt streljane „Kadar“ procijenjen je na 300.000 KM. Predviđeno je i 5000 KM za plaćanje odstrela čaglja. S planiranih 30.000 KM, ukupna ulaganja iznose 75.000 KM. Jednoglasno je prihvaćen Godišnji plan

gospodarenja lovištem za 2025./2026., te Kalendar lova, također za 2025./2026. Pod tekućim pitanjima, Skupština je zadužila Upravni odbor da riješi problem i modele komercijalnoga lova i odredi visinu naknade za lovce goste u sezoni 2025./2026., a lovničke sekcija i lovnička društva da predlože Upravnom odboru način lova čaglja. Poslije sjednice upriličen je zajednički ručak.

Nedžad Garić

Zastupnici "na zraku", poslije održane skupštine

LD „Zec“ Busovača **HUMANOST JEDNOGA LOVCA**

Spašen stradali srnjak

Dok se vozio automobilom, Marijan Blažević, član sekcije Polje-Očehniči LD-a „Zec“ Busovača, inače poznat kao mesar i ljubitelj biko-va bodača u Busovači, u jarku pokraj ceste zapazio je nepokretna srnjaka koji je vjerojatno stradao od udara drugoga vozila i tu ostao nepomičan. Kako je davao znakove života, Marijan ga je unio u svoje vozilo, dovukao ga kući i smjestio u staju. U nekoliko navrata pružio mu je veterinarsku pomoć preko stručnjaka iz Veterinarske

stanice Busovača. Zahvaljujući redovitim pregledima i terapijama srnjak se dobro oporavljao, a nakon nekoliko dana potpuno se vratio u život. Kada je bio spreman za povratak u prirodu, Marijan ga je uz pomoć veterinaru obilježio plavom naušnicom na uhu i pustio, kako bi ga mogao prepoznati i pratiti njegovo kretanje u prirodi. Ovim činom Marijan je, i ne samo on nego i brojni, brojni drugi, pokazao da lovci nisu onakvi kakvima ih javnost često doživljava i prikazuje, već da među njima ima istinskih ljubitelja prirode i zaštitnika

Marijan Blažević sa spašenim srnjakom

divljači, za što i Marijan i svi kao on zaslužuju svaku pohvalu. Kao što i oni drugi, jer i njih ima, zaslužuju svaku kritiku.

Miroslav Vujica

LO „Vitez“ Vitez NA VIDIKU NOVA LOVAČKA KUĆA

Potpisan ugovor o darovanju zemljišta

Dugogodišnji san članova Lovačke jedinice „Liskovina“ pri LO-u „Vitez“ konačno je dobio čvrste temelje – doslovno. Šestoga lipnja 2025. godine, u prostorijama Notarskoga ureda Stanko Jurčević, potpisan je ugovor o darovanju zemljišta, kojim je naš član i kolega Krunoslav Baškarad – Kičo darovao parcelu jedinici „Liskovina“ za izgradnju nove lovačke kuće. Ugovor su svečano potpisali Željko Bevanđić, predsjednik LO-a „Vitez“ i Krunoslav Baškarad, u prisutnosti Miroslava Križanovića, predsjednika LJ-a „Liskovina“. LJ „Liskovina“ već više od dva desetljeća djeluje bez vlastitoga objekta. Lovna kuća izgrađena u predvečerje rata bila je zapaljena i potpuno uništena, a njezina obnova nikad nije sustavno provedena. Unatoč svemu, članovi jedinice nisu posustajali – radili su, okupljali se i održavali zajedništvo. Zahvaljujući ovom nesebičnom činu Krunoslava Baškarada – Kiče, „Liskovina“ konačno ima svoju parcelu, pravno čistu i darovanu s ciljem – da se na njoj izgradi dom. „Godinama tražimo rješenje. Danas smo ga dobili – i ne riječima, nego

djelima. Hvala, Kičo!“, poručeno je iz LJ-a „Liskovina“.

Na sastanku Inicijativnoga odbora, održanom odmah nakon potpisivanja, jednoglasno je za predsjednika Odbora za izgradnju izabran Slavko Mlakić, legendarni član viteških lovaca, koji je bio i predsjednik odbora za izgradnju prve, ratom uništene kuće. Njegovo znanje, iskustvo i autoritet među lovcima, čine ga prirodnim izborom da ponovno vodi ovaj važan proces. Ova inicijativa ne bi bila moguća bez truda, donacija i zajedništva članova LJ-a „Liskovina“, koji već godinama vlastitim sredstvima i zalaganjem održavaju kontinuitet i aktivnost jedinice. Njihova predanost još jednom pokazuje što znači pravi lovački duh – kada se radi srcem, a ne zbog funkcije. Također, iskreno zahvaljujemo Željku Bevanđiću, predsjedniku LO-a „Vitez“, kao i Upravnom odboru društva, koji su u ovom procesu pokazali korektnost, razumijevanje i pružili podršku bez zadržke.

„Ovo nije kuća samo za nas – ovo je dom za sve koji vjeruju da je lov više od pucanja. Ovo će biti mjesto okupljanja, učenja i pre-

nošenja tradicije, generacijama koje dolaze.“ Zemljište sada imamo. Predsjednik odbora je izabran. Volje ne nedostaje. Sada je red na nas – lopate u ruke i gradimo ono što će ostati iza nas.

Jer lovačka kuća nije zid – to je znak da postojimo.

Matija Marjanović

Potpisnici ugovora o darovanju

LD „Jarebica“ Mostar SKRB O DIVLJAČI

Sanirane i očišćene dvije lokve

Proljetni mjeseci uglavnom su vrijeme radova na uređenju lovišta, posebice na lovogospodarskim i lovnotehničkim objektima. U hercegovačkim krškim predjelima najveći problem za divljač je nedostatak vode u kasnim ljetnim mjesecima pa lovci to rješavaju izgradnjom pojilišta te čišćenjem i održavanjem postojećih. Tako su „Jarebičini“ lovci iz sekcije „Cim, Ilići, Vihovići“ Zoran Dujmović – Čivija, Vinko Čubela – Cova, Zoran Krešić – Zoka i Vlado Marinović odradili dvije akcije na čišćenju lokava. Najprije su sanirali štetu na lokvi poviše Gaja iznad Cima, koja

je bila napukla i puštala vodu. Trebalo je ispumpati dio vode koji se nalazio u lokvi, očistiti mulj i onda sanirati pukotinu tako da je sada lokva, dok pišemo ovaj tekst, puna vode. Također je očišćena i lokva

ispod Novakovih ograda. U reviru gdje se nalaze ove dvije lokve od divljači ima jarebice kamenjarke, zeca, a i divlje svinje i srneća divljač znaju doći na pojilište. Nakon dobro odradenoga posla ova „veteran-

Čiviji, Covi, Zoki i Vladi bilo je pravo zadovoljstvo zajednički odraditi ovaj "poslić" u lovištu

ska“ grupa upotpunila je ugođaj zadovoljstva uz slastan zalogaj iz ruksaka i lovačke priče i zgođe iz prošlih lovova. Ispričane tko zna koliko puta, ali uvijek interesantne.

Vlado Bošnjak

Trenutak za cijeli život

Noć je bilo tiha i pro hladna. Na visokoj čeki, skriven duboko u planinskom predjelu, sjedio je lovac. Srce mu je kucalo nešto brže nego inače – nije to bio običan izlazak, već prvi od svih, prvi odstrel. Taj trenutak svaki lovac pamti. Ne samo zbog plijena, nego zbog svega što mu prethodi – priprema, neizvjesnost, tišina koja pritišće. Tko nije sjedio na čeki u noći do zore, teško može razumjeti to iščekivanje, pogled koji neprestance pretražuje granje, i osluškivanje svakoga šuma. Tada se ukazao – medvjed. Moćna, oprezna silueta, kako izlazi iz sjene šume na proplanak. Hodao je polako, kao da zna da ga netko promatra, ali nije bio siguran.

Darko Kujundžić sa svojim prvim odstrijeljenim smeđim medvjedom

Lovac je podigao pušku. Pogledao kroz optiku. Ruke su mu bile mirne, iako mu je u grudima tutnjilo. Odjeknuo je pucanj. Medvjed se srušio, gotovo bez glasa. Sve nakon toga bila je mješavina ponosa, poštovanja i tihe tuge. Nije to bila radost zbog ubijanja, već osjećaj završenoga puta. Prvi put. Prvi odstrel. Lovac je ostvario svoj prvi odstrel medvjeda, uz mentorski nadzor i u potpunosti po pravilima lovačke etike i sigurnosti. Odstrel medvjeda s visoke čeke nije samo čin lova, već ozbiljna odgovornost prema prirodi, zakonima i lovačkoj zajednici. Svaki lovac nosi taj trenutak u sebi cijeli život.

Lovac je sišao s čeke polako, gotovo svečano. Prišao je medvjedu, položio ruku na njegovo krzno i zahvalio u sebi – za priliku, za iskustvo, za život u divljini koji ne oprašta pogreške. Taj trenutak, zauvijek urezan u sjećanje, bio je više od lova. Bio je to prelazak iz jednoga svijeta u drugi. Medvjeda je odstrijelio Darko Kujundžić, domaći lovac, član krovno LD-a „Kreševo“ i član matičnoga LD-a „Tetrijeb“ Kreševo. Dogodilo se to 30. ožujka 2025. godine u mjestu Vaganj, općina Kreševo, s visoke komercijalne čeke visokih standarda koje je propisalo županijsko Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. Odstrel je bio planiran Godišnjim

Lovci koji su pomagali oko izvlačenja smeđega medvjeda

Darko s Davorom i Goranom

planom gospodarenja lovištem Kreševo i Rješenjem na odobrenje Godišnjega plana gospodarenja KMPViŠ SBK/KSB broj: 06-22-6933/2024-11 od 8. listopada 2024. godine.

Čestitke lovcu na preciznosti, strpljenju i dostojanstvu u pristupu.

Nihad Agić

U lovište pušteno 500 odraslih fazana

Nakon što je Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Županije Posavske odobrilo projekt o unosu u lovište matičnoga jata od 500 odraslih fazana, Lovačko društvo „Fazan“ Odžak krenulo je u realizaciju toga projekta i kao najpovoljniju prihvatilo ponudu Fazanerije „Posavina“ iz Posavske Mahale. Prije puštanja fazana u lovište učinjene su nužne radnje koje će omogućiti lakši ostanak ove

divljači u lovištu, ponajprije se misli na čišćenje lovišta od grabežljivaca i unos potrebnih količina hrane. Matično jato fazana u omjeru 1:5 u korist koka, pušteno je u lovište 18. ožujka. Svaka od četiriju sekcija dobila je po 125 fazana (100 koka i 25 fazana). Kao i svaki put, navedenom ministarstvu dostavit ćemo zapisnik o puštanju divljači u lovište i račun odnosno nalog o nabavljenoj divljači, kako bi sve bilo javno i transparentno.

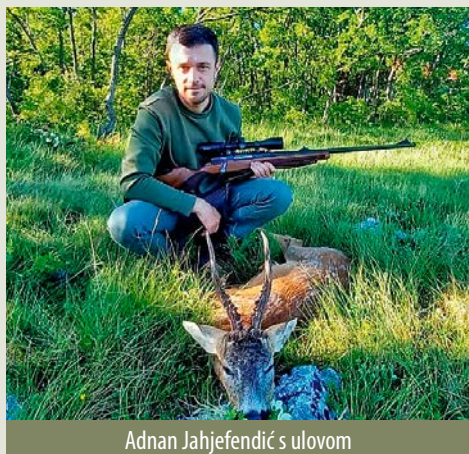
Nedžad Garić

LU „Cincar“ Livno SEZONA LOVA NA SRNJAKA

Udruga u punoj pripravnosti

Na temelju odluke Upravnoga odbora LU-a „Cincar“ Livno, 18. svibnja 2025. godine otvoren je lov na srnjaka u lovištu Kamešnica – Krug planina, čime je označen početak jedne od najuzbudljivijih faza u lovnoj sezoni. Lov se odvija u skladu sa svim važećim zakonskim propisima, uključujući Zakon o lovstvu Hercegbosanske županije, podzakonske akte te lovnogospodarski plan udruge. Srneća divljač, a posebno srnjak, poznat i kao šumski princ, ne samo da je trofejno najzanimljivija divljač ovih prostora, nego je i simbol skladnoga suživota čovjeka i prirode kada se gospodari stručno i odgovorno – što članovi LU-a „Cincar“ već godinama uspješno potvrđuju.

Adnan Jahjefendić s ulovom

Upravni odbor udruge uputio je jasne organizacijske smjernice predsjednicima svih sekcija, koji su obvezni održati sastanke sa svojim članstvom, zbog dodatne izobrazbe i podsjećanja na lovačku etiku i sigurnosne aspekte lova. Napomene i upute koje svaki lovac treba poštovati uključuju:

Lovni dani (čeka): četvrtak i nedjelja
Dozvole za lov: preuzimaju se kod lovnika sekcija najkasnije 12 sati prije početka lova, a vraćaju se najkasnije u

Zdenko Jozić s ulovom

roku od 48 sati nakon završenoga lovnog dana
Evidencija dozvola: sve se dozvole uredno dostavljaju nadležnom ministarstvu, lovnome inspektoru i policiji
Sigurnosne mjere: tijekom trajanja lova, kako u lovne tako i u nelovne dane, policijske ophodnje pojačano će nadzirati teren
Lovačka etika: svatko vodi računa ne samo o sebi, nego i o kolegama lovcima te divljači.

Prvi rezultati ovogodišnjega lova potvrđuju dobru pripremu i kvalitetno gospodarenje lovištem. Lovačku sreću i iznimne trenutke doživjeli su: Zdenko Jozić (Neno) – sekcija Vidoši, Boris Bandov – sekcija Borova glava, Mirko Kelava – sekcija Tribanj, Vanja Beljan – sekcija Vidoši, Mario Žuljević – sekcija Podhum i Adnan Jahjefendić – sekcija Grad.

Svaki odstrijeljeni primjerak uredno je prijavljen i dokumentiran, a trofeji će biti ocijenjeni sukladno pravilima CIC-a, čime se dodatno potvrđuje transparentnost i odgovornost u lovstvu. LU „Cincar“ Livno i ove je godine osigurao dovoljne količine kukuruza, soli i sjetvenoga materijala za prihranu divljači, čime doprinosi stabilnosti populacije i smanjenju šteta na usjevima. Takva praksa, osim što pomaže opstanku divljači u zahtjevnim vremenskim uvjetima, primjer je dobre prakse u brizi o ekosustavu kojim se gospodari.

Lov na srnjaka, kao simbol preciznosti, strpljenja i poštovanja prirode, zaslužuje poseban status u lovačkome kalendaru. Svakom izlasku u lov prethodi temeljita priprema, a svaki ulov nosi sa sobom priču koja se ne mjeri samo trofejom, nego i odgovornošću, etikom i emocijom koja se pamti.

Ibrahim Velić

LD „Golub“ Čitluk UNOS DIVLJAČI U LOVIŠTE

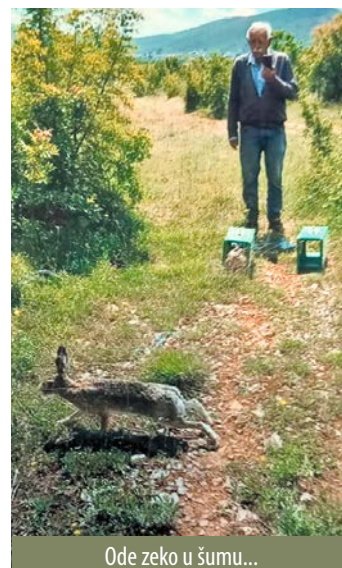
Lovište bogatije za 74 zeca

Lovačko društvo „Golub“ Čitluk ima svoj plan aktivnosti koji treba provesti u 2025. godini, a jedna od aktivnosti je obnova fonda plemenite divljači u prostoru lovišta i prostoru stalne zabrane. Tim planom predviđeno je da se u prostor lovišta pusti zec iz kaveznoga uzgoja u omjeru 1 zec na 7 članova Društva, starosne dobi od 90 do 120 dana. Odmah početkom tekuće godine zečevi su ugovoreni kod Stipe i Nikole Prge, Franje Zupca i Tonija Kordića, naših članova koji se bave kaveznim uzgojem zečeva. Cijena jednoga zeca

je 170 KM, ukupno su nabavljena 74 zeca, što iznosi 12.580 KM.

Dana 17. svibnja 2025. godine u lovište su puštena 54 zeca, a ostalih 20 zečeva pustit će se u idućih 15-ak dana, čime će u potpunosti biti realiziran plan obnove fonda zečje populacije za 2025. godinu. S obzirom na to da je u „Golubu“ na snazi odluka o sekcijском lovu, svaka sekcija na sebe preuzima brigu o zečevima, odnosno gdje će ih pustiti i kako će im pomoći da ostanu tamo gdje su pušteni.

Gojko Prskalo

Ode zeko u šumu...

Spoj gospodarstva, politike i lova

U Svadbenom salonu „Ruža“ u Rodoču, 28. veljače 2025. godine, Lovačko društvo „Jarebica“ Mostar upriličilo je svoju lovačku večer. Okupilo se oko 600 uzvanika koji su mogli uživati u glazbenom ugođaju i bogatoj tomboli. Organizatori, ljudi iz Lovačkoga društva „Jarebica“, uručili su prigodne zahvalnice najstarijim lovcima u devet sekcija, koliko ih ima u društvu. Također, zahvalnice su uručene institucijama i ljudima koji podr-

žavaju rad mostarskoga lovačkog društva. Između ostalih, zahvalnice su dobili predsjednica Vlade Hercegovacko-nere-tvanske županije Marija Buhač i gradona-čelnik Grada Mostara Mario Kordić. Njih dvoje su zajedno sa svojim suradnicima nazočili lovačkoj večeri. Veliku pozornost privukla je tombola, a najsretniji su mogli dobiti neku od čak 14 lovačkih pušaka. Organizator se uistinu potrudio kako bi sve prošlo u najboljem redu, a lovci su se

Marin Škutor, predsjednik "Jarebice", u društvu uglednih gostiju

Dragan Guberac, predsjednik Saveza, obraća se uzvanicima

složili u jednome, kako jedva čekaju novu lovačku večer u organizaciji Lovačkoga društva „Jarebica“.

Na početku lovačke večeri nazočnima se obratio predsjednik LD-a „Jarebica“ Marin Škutor:

„Mi lovci Lovačkoga društva Jarebica

Neupitna podrška radu Upravnoga odbora

Kao i obično u ovo doba godine, i ovoga je proljeća LD „Uskoplje“ održalo sjednicu svoje Skupštine, ove godine iznimno petkom i u nazočnosti 58 zastupnika. Otvarajući sjednicu, predsjednik Ratko Pilić pozdravio je zastupnike i nekolicinu gostiju, te predložio dnevni red koji je jednoglasno prihvaćen. Izvješća predsjednika, lovnika i tajnika, kao i izvješće Nadzornoga odbora, nakon konstruktivne rasprave jednoglasno su prihvaće-

Uobičajeni "folklor" na početku lovačke večeri

stolujemo u Mostaru, a Mostar je središte političkoga, društvenoga pa i sportskoga života nas Hrvata u BiH. Zato vas sve ovdje nazočne pozivam da zajedničkim snagama i od ovoga društva napravimo društvo koje će biti na ponos kako nas samih tako i saveza kojemu pripadamo, Lovačkoga saveza Herceg Bosne. Ovdje u ovoj sali vidi se naša snaga, zajedništvo i spoj gospodarstva, politike i lovaca. Dajte da to jedinstvo očuvamo, a dijalogom i međusobnim razumijevanjem pokušajmo pronaći rješenje za sve probleme s kojima se susrećemo. Želim vam ugodnu večer, lijepo druženje i da se po zagovoru našega nebeskog zaštitnika, sv. Huberta, svi zdravi i veseli vratimo svojim domovima."

Marin Škutor

Stol s uglednim gostima, među kojima je bio i Mario Kordić, gradonačelnik Mostara, sa svojim suradnicima

Ivica Jurina, dobitnik Odličja 3. reda

na. Skupština društva dala je jednoglasnu podršku radu Upravnoga odbora, ponajprije na rješavanju problema lovišta, ali i u radu na terenu, izgradnji lovačkih kuća i sl. Konstatirano je da je financijsko stanje društva na zadovoljavajućoj razini. Nakon prihvaćenoga plana rada i financijskoga plana za lovnu 2025./2026., uslijedio je svečani dio sjednice. Najprije su trinaestorici novih lovaca podijeljena uvjerenja o položenom lovačkom ispitu, zatim su Branku Šariću i Branku Blaževiću uručene diplome kojima su proglašeni počasnim članovima društva, a na kraju su Odličjem 3. reda nagrađeni Goran Mejdandžić iz sekcije Ždrimci i Ivica Jurina iz sekcije Dobrošin, koji je darovao svoju zemlju u vlasništvo LD-u „Uskoplje“ i na toj je zemlji izgrađena lovačka kuća na Dobroškim Palama. Svečani dio skupštine nastavljen je u restoranu „Aqua“.

Tomislav Perić

Goran Mejdandžić, dobitnik Odličja 3. reda

Dva u jedan

Tako bi se ukratko mogao opisati nesvakidašnji slučaj koji se dogodio lovcu Zoranu Orozu na otvaranju lova na srnjaka u Fojnici.

Lov kao lov, neki bi rekli. Jedni više vole loviti srnjaka, drugi zeca, neki opet vepra i tako dalje, ali svi lovci gaje jednu zajedničku ljubav a to je druženje i prepričavanje lovačkih priča. A najpozornije se slušaju one neobične zbog kojih lovci općenito, rekli bismo nepravredno, nose epitet velikih lažova. Jedna takva „ispričana“ je u HLD-u „Vepar“ Fojnica.

Već ponedjeljkom počnu dogovori i pozivi što, kamo, kako i tako sve do vikenda. Sastalo se lijepo društvo i po običaju dogovara se gdje tko ide i premda svi to znaju, opet upozorenje da se ne puca na sve što izađe. Ali kao što se nerijetko dogodi, sudbina je imala drugačiji plan. Nekih pola sata nakon rasporeda i smještanja za večernju čeku začuo se mukli pucanj puške šireći se preko brda i dolova Dugoga brda koje se nalazi na obroncima planine Vranice. Pucanj se nije ni „slegao“, a već su stizale poruke s pitanjima tko je pucao. Ubrzo na mobitele stigoše slike od Zorana Oroza. Znaju svi u društvu, a pogotovo u

sekciji Gojevići, da Zoran nije neki ljubitelj lova na srnjaka. Zadnjega je odstrijelio 2016. godine, pa su svi bili iznenađeni slikama na kojima nije bio jedan srnjak, nego – dva. Kako je tko pristizao u lovačku kuću, tako se ponavljalo i vrtjelo pitanje otkud dva da ubije Zoka i još se puška čula samo jednom.

Rekosmo, Zoka nije neki ljubitelj lova na srnjaka pa je kao takav radio sve da kažemo naopako ili drugim riječima, nije uopće išao s namjerom da nešto odstrijeli. Za večernju čeku odabrao je dio lovišta gdje se miješaju jelova i bukova šuma i gdje je nekoliko potočića svoj putić našlo lagano se slijevajući dolovima niz blage padine Dugoga brda. Odlučio je lov provesti u laganoj šetnji te je krenuo nekim traktorskim putem pa onda kroz šumu, nimalo ne pazeći gdje staje tako da je pravio priličnu buku. Nakon desetak minuta sjeo je na jedan panj i zapalio cigaretu. Bila je tu samo gusta jelova šuma, dakle nije bilo niske vegetacije, ali je vidljivost ipak bila vrlo ograničena. Čuo je neko komešanje i pucketanje grana, a onda se u njegovoj neposrednoj blizini nadoše dva srnjaka koji su baš to mjesto u tom trenutku odabrali da odmjere snagu, pri tome se ne obazirući što se događa oko njih. Kako

Zoran Oroz s kolegama i nesvakidašnjim ulovom

su oba bili zreli srnjaci, Zoran odlučio sačekati koji trenutak te za odstrel odabрати onoga kojega bude bolje vidio kad uzmu predah od borbe. Nije dugo čekao i rivali se malo smiriše te Zoka potegnu obarač. A samo treptaj oka ili čak i kraće prije negoli će se začuti pucanj prinčevi opet ukrstiše rogove. Bilo je to zadnji put, jer zrno nađe put do njih oba i oba padoše kao pokošeni na tepih od jelovih iglica, vjerojatno i ne znajući što ih snađe.

Eto tako, ne imajući namjeru uopće pucaati, pa onda igrom slučaja odlučio odstrijeliti jednoga, sudbina odlučila da njih oba u žaru borbe zajedno odu u vječna lovišta. A taj trenutak ostaje da se još dugo prepričava kao jedna od čudnijih lovačkih priča.

Dragan Perica

LO „Vitez“ Vitez **LOVAČKA JEDINICA LISKOVINA**

Kukuruz za divljač, ne za žetvu!

Uokviru planiranih aktivnosti na unaprjeđenju staništa i očuvanju fonda divljači, Lovačka jedinica „Liskovina“ iz sastava LO-a „Vitez“ početkom lipnja vlastitim je snagama realizirala vrijednu akciju – sjetvu kukuruza namijenjenog isključivo prihrani divljači. Na površini unutar lovišta, članovi jedinice proveli su sve faze rada – od košnje, preko oranja, freziranja, pa sve do sjetve – koristeći vlastitu mehanizaciju i

bez vanjske pomoći. Važno je naglasiti da ovaj usjev neće biti korišten ni za berbu, ni za komercijalne svrhe, nego isključivo za osiguranje dodatne hrane za divljač.

„Naš cilj nije prinos – naš cilj je opstanak divljači. Ovo polje neće vidjeti kombajn, nego srneću obitelj u potrazi za hranom“, poručuju iz Liskovine.

Na ovaj način smanjuje se pritisak divljači na privatne usjeve okolnih poljoprivredni-

ka, ali i aktivno doprinosi stabilnosti ekosustava i zdravlju životinja tijekom ljetnoga i jesenskoga razdoblja.

Ovo je primjer kako izgleda istinska lovačka odgovornost – kada se radi bez interesa, radi zaštite prirode i ravnoteže u lovištu. LO „Vitez“ i LJ „Liskovina“ još jednom pokazuju da je suvremeni lovac i čuvar, i radnik, i vizionar.

Matija Marjanović

Puška s većom udaljenosti između osi ciljanja i osi cijevi, uzrokovana donjim položajem risane cijevi, vrlo je osjetljiva na eventualno naginjanje tijekom pucanja

LOVNA BALISTIKA

Utjecaj udaljenosti između osi ciljanja i osi cijevi na pogodak

PIŠE IVICA DRMIĆ

Udaljenost ovisi o konstrukciji nosača, visini nosača u koji je ugrađen optički ciljnik, vrsti oružja, promjeru optičkoga ciljnika, a kod kombiniranoga oružja i o položaju risane cijevi. • Posljedica blage nagnutosti optičkoga ciljnika je pomicanje pogodaka na stranu suprotnu od strane na koju je optički ciljnik nagnut. • Odstupanje pogotka povećava se s povećanjem udaljenosti između osi ciljanja i osi cijevi. Odstupanje je najmanje za ultrarazantne kalibre, a povećava se sa smanjenjem razantnosti zrna

Uz balističke tablice najčešće su naglašena dva uvjeta: udaljenost između osi crta ciljanja optičkim ciljnikom – osi cijevi i dužina cijevi. Udaljenost od crte ciljanja optičkim ciljnikom do osi cijevi za konkretnu pušku, može biti veća ili manja. Udaljenost ovisi o konstrukciji nosača, visini nosača u koji je ugrađen optički ciljnik, vrsti oružja, promjeru optičkog ciljnika, a kod kombiniranoga oružja i o položaju risane cijevi.

KONSTRUKCIJA NOSAČA

Lovac sam odlučuje hoće li izabrati nosač bez progleda ili s progledom, najčešće na temelju povećanja optičkoga ciljnika. Neki lovci odlučuju

se za nosač s progledom zbog fiksno i prevelikoga povećanja optičkoga ciljnika koji planiraju ugraditi na pušku. Progled koriste za pucanje na malim udaljenostima, kada im preveliko povećanje optičkoga ciljnika smeta preciznijem pogotku (npr. divlja svinja na maloj udaljenosti pokrije cijelo vidno polje, što onemogućava plasiranje dobra hitca). Nosač s progledom obvezno je viši (minimalno 10 mm). S druge strane uzak prorez progleda za ciljanje mehaničkim ciljnicima je taman i gotovo podjednako težak za ciljanje kao i s optičkim ciljnikom velikoga povećanja na malu daljinu. Ako je pak prorez progleda širi, smanjena je krutost i čvrstoća nosača, što može izazvati deformacije u slučajevima pada ili jaka udara.

VISINA NOSAČA

Visina nosača izravno utječe na udaljenost – manja visina znači i manju udaljenost između osi. Na visinu nosača utječu postojanje mehaničkih optičkih ciljnika na oružju, odnosno oblik i promjer cijevi na mjestu objektiva optičkoga ciljnika te način ugradnje (prstenovi ili integrirana šina). Ako su na oružju ugrađeni mehanički ciljnici, posebno stražnji, zahtijeva se ugradnja nosača veće visine. Isti je slučaj ako je promjer optičkoga ciljnika na mjestu objektiva veći od promjera cijevi na dijelu gdje se ugrađuje nosač. Tzv. zvono optičkoga ciljnika mora biti iznad oružja, odnosno stražnjeg ciljnika. Šina integrirana u određene modele optičkih ciljnika nekih europskih proizvođača (Swa-

rovski, Schmidt&Bender, Zeiss itd.) obvezno povećava visinu nosača.

Veći promjer cijevi optičkoga ciljnika također povećava udaljenost. Nekada su standardi bili 25,4 i 30 mm, a danas neki proizvođači proizvode modele s cijevi 34 mm (npr. Schmidt&Bender Polar T96), neki 36 (Zeiss Victory V8), pa čak i 40 mm (Swarovski DS). Na visinu nosača također mogu utjecati tip zatvarača, kut okretanja zatvarača i položaj kočnice. Nepovoljan je samo lovački karabin s okretno-čepnim zatvaračem. Visina nosača mora biti dovoljna, kako nosač i optički ciljnik ne bi smetali izvršenju radnji odbravljivanja cijevi, izbacivanju čahure i ubacivanju novoga naboja. Veću visinu nosača zahtijevaju lovački karabini s

okretno-čepnim zatvaračem, kod kojih se kočnica nalazi u sklopu zatvarača (tzv. krilasta kočnica, kakva je na starijim modelima lovačkoga karabina Zastava, ali i na pušci M-48, koju također posjeduje dio lovaca).

VRSTA ORUŽJA

Vrsta oružja također utječe na veličinu udaljenosti. Lovački karabin, prelamača jednometka i lovački karabin poluautomat s mehanizmom ispod cijevi omogućuju manju udaljenost (npr. Browning BAR). Lovački karabin poluautomat s mehanizmom iznad cijevi zahtijeva veću udaljenost (ovo je slučaj kod poluautomatskih pušaka kalibra 7,62x39 i 8x57IS, koje posjeduje dio lovaca, koji su ove puške legalizirali kao lovačko oružje kroz postupak amnestije). Kod kombiniranoga oružja udaljenost ovisi i o rasporedu cijevi. Manja udaljenost je kod gornje risane cijevi (npr. kod Zbrojovke ZH), a veća kod donje risane cijevi, što je češći slučaj (npr. Suhl, Sauer, Super Brno itd.). Ova udaljenost se može dodatno povećati ako puška ima izmjenjive cijevi različitoga promjera sačmene cijevi (npr. veća bi bila kod

puške kalibra 12 u odnosu na pušku kalibra 16). Posebna situacija je kod pušaka ekspresice, s više risanih cijevi, a osobito ako je riječ o bok rasporedu cijevi (npr. ekspresice Tikka, Super Brno ili IŽ), kod kojih svaka cijev ima drugačiju udaljenost do osi optičkoga ciljnika.

UTJECAJ NA POGODAK

Razmak između osi, kao i brzina zrna na izlazu iz cijevi, predstavljaju rubne, odnosno početne uvjete, koji osiguravaju jednoznačna rješenja diferencijalnih jednadžbi ovisnosti brzine i položaja pogotka o udaljenosti pucanja. Oni su konstante integriranja. Za isti naboj, ispaljen iz iste cijevi razlika putanja cijevi će biti spuštена. Promijeni li se udaljenost između osi ciljanja i osi cijevi položaj pogotka će se podizati ili spuštati, ovisno o tome je li došlo do smanjenja ili do povećanja udaljenosti između osi ciljanja i osi cijevi. Manja udaljenost između osi značajno smanjuje mogućnost pogrešaka pri ciljanju. Pri brzom ciljanju optičkim ciljnikom, što je čest slučaj u lovu prigonom i pogonom, lovac nema vremena provjeriti leži li puška u ruci ravno (provjerava

se vodoravnim ili uspravnim crtama končanice, a može i kombinirano) ili je blago nagnuta. Posljedica blage nagnutosti optičkoga ciljnika je pomicanje pogodaka na stranu suprotnu od strane na koju je optički ciljnik nagnut (kod nagnutosti optičkoga ciljnika desno pogodci se pomiču u lijevu stranu i obrnuto). Ako bismo testirali iste puške na istoj udaljenosti blago nagnute za isti kut, puška s nižim nosačem dala bi užu grupu pogodaka, pa se stoga preporučuje što manja udaljenost između osi.

Različiti proizvođači streljiva svoje balističke tablice izrađuju za različite udaljenosti između osi. Preporuke RWS, Norme, Lapue i Remingtona su 40 mm, a Sellier&Bellot

optičkih ciljnika.

U tablici 1 prikazane su balističke tablice za naboj Sellier&Bellot kalibra .243 Winchester 6,5 g, zrno SP. Zrna mekoga vrha preporučuju se za pucanje na veće daljine. Pouzdano funkcioniranje, kontrolirano brzo širenje i preciznost ovoga zrna osnovne su značajke ovoga naboja. Ovo zrno posjeduje kinetičku energiju veću od 1000 J, koliko je minimum za odstrel srneće divljači, čak i na 350 m udaljenosti. Uz blag trzaj, moguć je dobar pogodak čak i na 300 m udaljenosti.

Utjecaj početne brzine zrna na promjenu početne brzine zrna prikazan je u tablici 1. Pokazatelji su ovoga puta za raspone početne brzine, što je prikazano u tablici:

Udaljenost osi ciljanja i cijevi [mm]	Udaljenost cilja [m]						
	0	50	100	150	200	250	300
40	-4	1,7	3,8	1,8	-4,8	-16,8	-34,8
50	-5	0,7	2,8	0,8	-5,8	-17,8	-35,8

Tablica 1: Ovisnost položaja pogotka o razmaku osi ciljna crta cijevi i udaljenosti. Izvor: Obrada autora na temelju mrežne stranice tvrtke Sellier&Bellot, dostupno na <https://www.sellier-bellot.cz/en/products/rifle-ammunition/rifle-ammunition-sp/detail/175/>

uveo je preporuku 50 mm, računajući vjerojatno na optičke ciljnike većega promjera cijevi

Na temelju tablica može se vidjeti da pogodak na 300 m kod udaljenosti između osi 40 mm leži 1 cm niže od pogotka na istoj udaljenosti s udaljenosti između osi 50 mm. Netko bi rekao da je u pitanju zanemarljivo odstupanje. Pod pretpostavkom da puška na udaljenosti 100 m pravi grupu veličine 1 kutne minute (MOA), što znači približno 2,9 cm, na udaljenosti od 300 m 1 MOA iznosi 8,73 cm. Ako bi se na ovu veličinu dodala razlika pogodaka od 1 cm, to bi već bilo 9,73, što bi već moglo značiti promašaj vitalnoga područja srnjaka koje je promjera 10 cm. Drugi, još drastičniji primjer, kod kombiniranoga je oružja. U oba slučaja riječ je o puš-

Visina nosača u ovome slučaju uvjetovana je krilcem kočnice - karabin Sava Kranj

kama polurisanicama kalibra 7x57R. U prvom slučaju (konfiguracija 1) riječ je o pušci ZH-304, na kojoj je ugrađen originalni tvornički nosač i optički ciljnik Carl Zeiss 4x32, koja se koristi za sve tipova lova. Udaljenost između crte ciljanja optičkim ciljnikom do osi cijevi iznosi 40 mm. U drugom slučaju (konfiguracija 2) riječ je o pušci Super Brno, na kojoj je ugrađen tvornički nosač EAW i optički ciljnik Schmidt&Bender 2,5-10x56, koji se također može koristiti za sve tipova lova. Udaljenost između crte ciljanja optičkim ciljnikom do osi cijevi iznosi 80 mm.

U tablici 2 prikazane su balističke tablice za naboj Sellier&Bellot kalibra 7x57R 11,2 g, zrno SPCE, konfiguracija 1 i 2. Početna brzina zrna je 725 m/s, a preporučena daljina upucavanja 148 m.

Konfiguracija	Udaljenost cilja [m]						
	0	50	100	150	200	250	300
1	-4,0	2,4	3,6	-1,0	-12,0	-30,3	-56,8
2	-8,0	0,5	3,8	1,4	-7,6	-23,8	-48,1

Tablica 2: Odstupanje pogodaka za konfiguracije 1 i 2. Izvor: Obrada autora na temelju mrežne stranice tvrtke Sellier&Bellot, dostupno na <https://www.sellier-bellot.cz/en/products/rifle-ammunition/rifle-ammunition-spce/>

Zrno se može koristiti za pucanje na divljač male mase do 200 m, a srednje mase do približno 100 m. Promatra li se odstupanje pogotka na udaljenosti od 200 m, što je granica uporabljivosti, uočava se razlika u položaju pogodaka od 4,4 cm. Uz istu pretpostavku o veličini rasipanja puške od 1 kutne minute, na udaljenosti od 200 m to je oko 5,8 cm, pa bi ukupno odstupanje pogotka bilo već 10,2 cm, što također znači mogući promašaj vitalnoga područja srnjaka. Odstupanje pogotka povećava se s povećanjem udaljenosti između osi ciljanja i osi cijevi. Odstupanje pogotka ovisi o

razantnosti kalibra. Najmanje je za ultrarazantne kalibre, a povećava se sa smanjenjem razantnosti zrna. Lovac na svom oružju prvo treba izmjeriti udaljenost između osi ciljanja i osi cijevi. Ako se ona razlikuje od one koju je propisao proizvođač streljiva lovac treba probom na streljani ili izračunom doći do balističke tablice koja odgovara njegovu izboru puške, nosača, optičkoga ciljnika i streljiva.

ZAVRŠNA RAZMATRANJA

Ako se promatraju tablice 1 i 2 na prvi se pogled može doći do krivog zaključka da se većim razmakom između osi postiže veća razantnost. Takvo svojstvo je izuzetno povoljno i za lovce i za strijelce. Međutim, s povećanjem razmaka između osi ciljanja i osi cijevi povećava se pogreška kod ciljanja uzroko-

vana naginjanjem puške. Ako je puška u ispravnom položaju os ciljanja i os cijevi nalaze se u uspravnoj ravni. Ako to nije tako puška je nagnuta u jednu

Kut nagnutosti puške [°]	Udaljenost pucanja [m]					
	100		200		300	
	Odstupanje [cm]		Odstupanje [cm]		Odstupanje [cm]	
	Vodoravno	Uspravno	Vodoravno	Uspravno	Vodoravno	Uspravno
1	0,1	0	0,6	0	1,5	0
5	0,6	0	2,8	0,1	7,3	0,3
10	1,3	0,1	5,7	0,5	14,5	1,3
15	1,9	0,3	8,4	1,1	21,6	2,8

Tablica 3: Ovisnost veličine odstupanja pogotka o udaljenosti i kutu nagnutosti puške. Izvor: Obrada autora na temelju mrežne stranice tvrtke RWS, dostupno na <https://rws-ammunition.com/en/products/centerfire-rifle-cartridges>

Lovac najčešće kontrolira pravilnost držanja oružja ciljanjem kroz končanicu. Uspravni stup končanice treba biti u usporednom položaju u odnosu na objekt za koji smatramo da je uspravan

ili drugu stranu. Zrno će točno pogoditi točku ciljanja samo ako puška nije nagnuta, a u svim drugim slučajevima doći će do odstupanja.

Lovac najčešće kontrolira pravilnost držanja oružja ciljanjem kroz končanicu. Uspravni stup končanice treba biti u usporednom položaju u odnosu na objekt za koji smatramo da je uspravan. Pojedini optički ciljnici strijelcu daju poruku kada se puška drži u idealnom položaju, bez nagiba. Odstupanje pogodaka su tim veća što je razmak između osi veći. Odstupanja se pojavljuju i u uspravnoj ravni i u vodoravnoj ravni, premda su dominantna odstupanja u uspravnoj ravni.

U tablici 3 prikazani su podatci o odstupanjima pogodaka za različite kutove naginjanja puške za zrno TIG mase 10,5 u RWS naboju u kalibru 7x64, početne brzine 880 m/s, upucanom na udaljenost od 175 m.

Naginjanjem puške lijevo ili desno puška se obrće oko osi koja prolazi kroz crtu ciljanja ili kroz os koja prolazi pravcem od oka do točke ciljanja na meti. Lovac mora znati da će naginjanjem puške desno i pogodak ići u istu stranu – desno. Obrnuto je u slučaju ako je puška zakrenuta lijevo. Kao što se iz tablice vidi dominira vodoravni pomak, a pomak po visini uvijek je niži u odnosu na točku ciljanja.

Nagnutost puške ne bi utjecala na pomicanje pogotka kada bi lovac uvijek ciljao na isti način s jednako nagnutom puškom. To, međutim, nije realno očekivati, pa svaki lovac, uz ostalo, treba voditi računa i o tome. Sva sreća je da su odstupanja znatna tek pri većim kutovima naginjanja puške, što bi većina lovaca trebala moći držati pod nadzorom.

Sve je poznato i propisano, samo to treba poštovati

Svaki lovac treba poznavati zakonske odredbe koje se odnose na oružje i streljivo, naravno i primijeniti ih u svojoj praksi. Nažalost, znamo da to uvijek nije baš tako

PIŠE MLADEN BEŠLIĆ

Kada lovac kobno strada u lovu, ostaje samo jedna činjenica – čovjeka više nema i neće ga ništa vratiti. Tko je gdje stajao, tko je pucao, kako se to dogodilo..., sve su to pitanja na koja su bilo kakvi odgovori tada manje bitni. Tragičan slučaj koji je ovih dana zavio u crno Posušje i cijelu Hercegovinu ne može se ničim opravdati, niti može ucviljenoj rodbini i prijateljima vratiti voljenu osobu.

Kako bi se izbjegle nesreće u lovu, odnosno kako bi bili sigurni svi sudionici lova, ali i drugi građani te imovina, ne može biti previše apelirati na pojačan oprez lovaca i na pridržavanje pravila lovačkog ponašanja. U okviru toga, premda smo o tome više puta pisali i na stranicama ovoga lista, ponovit ćemo zakonske regule i osnovna pravila ponašanja kada je u pitanju uporaba i držanje vatrenoga oružja. Oružjem i streljivom mora se postupati s osobitom pozornosti pod čime se ponajprije misli na pravilno čuvanje, pravilnu i stručnu uporabu, nošenje,

prenošenje i držanje oružja u ispravnu stanju. Obveza je svakoga lovca poznavati zakone o oružju i streljivu, pridržavati se njihovih odredbi i skrenuti pozornost lovcima koji ih ne poštuju.

Fizičke osobe oružje najčešće nabavljaju za lov i sport, ali mnogo je i onih koji nabavljaju oružje zbog samoobrane, odnosno sumnje u vlastitu sigurnost. Prilikom nabave oružja mnogi često zaboravljaju na vrlo važan dio, a to je skladištenje i čuvanje oružja, posebice ako se u domaćinstvu nalaze i djeca.

Lovačko oružje može se pozajmiti samo osobi koja ima oružni list za istu vrstu oružja. Ipak, pozajmljivanje oružja i streljiva treba izbjegavati

Zakoni jasno navode da se oružje i streljivo moraju čuvati tako da nisu dostupni osobama koje nisu ovlaštene posjedovati ga, a osobito djeci. Samo oružje i streljivo moraju biti odvojeni i zaključani u metalnom ormaru, sefu ili sličnu spremištu koje se ne može otvoriti alatom uobičajene uporabe.

NOŠENJE LOVAČKOGA ORUŽJA

Lovačko oružje nosi se na siguran način i njime se pazljivo rukuje. Uporaba lovačkog oružja zabranjena je izvan lovišta i namjenskih objekata – streljana. Lovačko oružje može se pozajmiti samo osobi koja ima oružni list za istu vrstu oružja. Ipak, pozajmljivanje oružja i streljiva treba izbjegavati. Lovac uvijek nosi samo ispravno oružje i streljivo, koristeći odgovarajuću sačmu i propisani kalibar, te odgovarajući naboj za karabinsko oružje. Puca uvijek pojedinačno, tj. samo u jednu metu koju je jasno uočio, bez obzira na to

koliko se divljači nalazilo na dometu, i uvijek na dopuštenim udaljenostima te nikad ne puca ispred drugoga lovca. Lovac pušku u lovu nosi uvijek oprezno, tako da cijev gleda u nebo ili u zemlju. Oružje se ne smije nositi ako je korisnik pod utjecajem alkohola, opojnih droga ili drugih omamljujućih sredstava, odnosno ako je u takvu stanju da nije u mogućnosti shvatiti značenje svoga postupanja i mogućnosti vladanja svojom voljom.

PREVOŽENJE LOVAČKOGA ORUŽJA

Oružje koje se drži na temelju oružnoga lista i odobrenja može se prevoziti u automobilu pri čemu je potrebno poduzeti sve mjere da ne bi došlo do oštećenja, ispadanja, gubljenja ili otuđenja oružja od strane nepoznatih osoba. Oružje se prevozi prazno, odnosno rastavljeno na dijelove. Lovačko oružje čije rastavljanje nije moguće, mora biti na drugi način onesposobljeno za trenutnu

uporabu (nošenje u futrolji, bravica na obaraču, izvađen okvir i sl.).

Za prijevoz oružja nužno je koristiti kovčeg s ojačanjima ako se pretpostavlja da će doći do prevrtanja ili oštećenja. Nakon prijevoza oružje treba pregledati da nema oštećenja. Ako postoji sumnja, prije korištenja u lovu potrebno je provjeriti ciljnik.

Ostaviti oružje u automobilu preko noći ili na duže vrijeme bez dodatnoga osiguranja, potpuno je neopravdano. Ako lovac odsjeda u hotelu ili privatnom smještaju oružje odlaze u sef ili u prostoriju kojoj pristup imaju samo ovlaštene osobe. Ako ne postoje ovi uvjeti, može se koristiti sigurnosni lanac kojim se oružje osigurava. Prilikom transporta u automobilu, streljivo se mora uvijek držati zaključano i fizički odvojeno od oružja. Dozvolu za držanje i nošenje oružja uvijek treba nositi sa sobom zajedno s ostalim dokumentima, kako bi se mogla predložiti službenoj osobi ako je to potrebno. Ni u kom slučaju je ne držati uz oružje.

ČUVANJE LOVAČKOGA ORUŽJA

Oružje i streljivo moraju se čuvati u stambenom ili drugom prostoru koji se nalazi u mjestu prebivališta vlasnika oružja i streljiva. Osoba koja posjeduje lovačko oružje mora omogućiti sigurno čuvanje oružja, onemogućiti da dođe do gubljenja ili krađe oružja i onemogućiti da oružje dođe u ruke osobama koje nisu ovlaštene za posjedovanje oružja, prije svega djeci. Za čuvanje lovačkoga oružja koriste se različite vrste ormara, sefova ili kasa. Oni moraju biti napravljeni od čvrstoga metala ili punoga drveta, tako da se ne mogu otvoriti alatom uobičajene uporabe.

Po zakonima pojedinih država EU-a i SAD-a, masa ormara s

Ostaviti oružje u automobilu preko noći ili na duže vrijeme bez dodatnoga osiguranja, potpuno je neopravdano

usklađenim oružjem trebala bi biti preko 150 kg – u protivnom ormar se mora fiksirati za pod ili zid prostorije u kojoj se nalazi. Također, zatvaranje se vrši sigurnosnom bravom koja ima dva mjesta zaključavanja. Ako se oružje čuva u drvenom ormaru, ormar bi trebao biti od punoga drveta, s metalnim okvirom po rubnim dijelovima. U našem zakonodavstvu nema ovako preciziranih standarda, ali ne bi bilo loše da ih naši lovci prihvate i primijene u svojoj praksi.

Prilikom odlaganja lovačkih karabina u soške, iz njih se vadi streljivo i skida se zatvarač. Zatvarač se čuva u zasebnom sefu koji se može nalaziti u okviru istoga ormara. Na taj je način oružje onespособljeno za uporabu. S druge strane, lovac mora voditi računa da ne ode u lov bez zatvarača.

Radi prevencije neovlaštenoga

Za čuvanje lovačkoga oružja koriste se različite vrste ormara, sefova ili kasa. Oni moraju biti napravljeni od čvrstoga metala ili punoga drveta, tako da se ne mogu otvoriti alatom uobičajene uporabe

korištenja oružja može se na obarač, tj. branik obarača postaviti katanac ili slična naprava. Dakle, potrebno je stvoriti uvjete da pristup oružju ima samo osoba koju ste vi ovlastili. Puške prelamače onespособljavaju se za uporabu skidanjem potkundaka ili rastavljanjem na dijelove.

SIGURNOSNI ORMARI ZA POHRANU ORUŽJA

Metalni ormari za oružje konstruirani su tako da osiguraju oružje od neovlaštenoga pristupa. Međutim, ako u njima nema prozračnosti metalni dijelovi oružja mogu zadržati. Zbog toga bi se ormar trebao nalaziti u toploj prostoriji, a po potrebi u njega se stavljaju sakupljači vlage. Osim toga prije nego što se odloži u sošku, oružje je potrebno očistiti i nauljiti uljem za zaštitu od korozije u tankom sloju. Ako se oružje odlaze na duže vrijeme, potrebno je dobro nauljiti cijev i unutarnje metalne dijelove. Naravno, prije uporabe ovako tretiranoga oružja nužno je ukloniti ulje iz unutrašnjosti cijevi i oružja uopće. Oružje treba povremeno pregledati i provjeriti da nije došlo do korodiranja metalnih dijelova.

Streljivo se čuva odvojeno od oružja, u posebnom sefu koji se može nalaziti u okviru istoga ormara ili u zasebnoj kutiji koja se može zaključati. Oružni list i drugu dokumentaciju ne treba držati zajedno s oružjem.

Ključevi od ormara ne smiju se ostavljati na mjestima koja su lako dostupna provalnicima. Iz istoga razloga ormari ne smiju biti postavljeni u garažama ili pomoćnim objektima.

Na našem se tržištu nudi širok asortiman sefova i metalnoga namještaja namijenjen različitim svrhama, a među njima nalaze se i obogaćeni sefovi i lovački ormari za skladištenje oružja.

Različiti modeli ormara pro-

izvedeni su za svakodnevno skladištenje vatrenoga oružja „dugih cijevi“, ovisno o modelu mogu primiti i do desetak pušaka – no uobičajen lovački standard je ormar za četiri puške koji je opremljen pretincima za streljivo i pregradama namijenjenima priboru za održavanje. Svi sefovi i ormari za oružje izrađeni su od kvalitetnoga čeličnog lima, imaju odvojen pretinac na zaključavanje za streljivo, sigurnosnu mehaničku ili elektroničku bravu i pripremljeni su za sidrenje u pod ili zid.

Osim ovih standardnih, na tržištu najčešćih modela, vlasnike oružja koji žele držati od pogleda skriveno oružje zadovoljit će modeli s ugrađenim pretincima na ključ za pohranu oružja i streljiva koji se zbog svojih kompaktnih dimenzija mogu jednostavno sakriti od pogleda ugradnjom u namještaj.

Za klijentelu visoke klase pojedini proizvođači imaju u svojoj ponudi i posebne „luksuzne“ modele gdje klijent može izabrati različite materijale završne obrade, poput vanjskih furniranih obloga, rezbarija s različitim motivima te boju umjetnoga baršuna za uređenje interijera, pozlaćenih brava itd.

ZAKONSKE ODREDBE

Čuvanje i držanje oružja u Federaciji BiH nije regulirano jedinstvenim zakonom o oružju i streljivu, nego županijskim zakonima. Svaka županija, dakle, ima svoj zakon o oružju i streljivu. Republika Srpska također ima svoj zakon, Brčko Distrikt svoj.

Svi ovi zakoni su slični, manje-više gotovo su istih odredbi samo po različitim točkama i poglavljima. Tako, primjerice, poglavlje koje je tema ovoga teksta, u svim županijskim zakonima u suštini ima (istina s različito postavljenim redoslijedom) jednako značenje i slične odredbe.

IZRADA TRONOŽNOGA OSLONLCA ZA PUŠKU

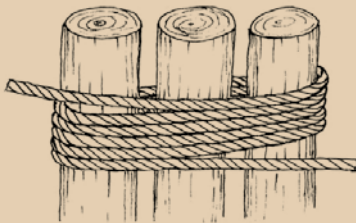
PIŠE MARTIN MLAKIĆ

Tronožni oslonci za puške važan su dio opreme za lovca koji lovi piršom (šuljanjem) ili na čeki. Važno je imati oslonac kako bismo bili sigurniji u bolji pogodak, time i odstrel divljači. Dakako čekom ili piršom (šuljanjem) uglavnom lovimo visoku divljač (srnjak, jelen, divokoza itd.), time i plemenitu što nam je razlog više da pogodci budu precizni. Tronožni oslonci (engl. *tripod*) dolaze u različitim modelima i cijenama, ali uglavnom su malo skuplji dio opreme za lovca. Čitanjem ovoga članka lovci će naučiti jedan od načina pravljenja tronožnoga oslonca bez ulaganja novca. Naravno, komercijalni tronožni oslonci bolji su i svrsishodniji, ali i ovaj je provjereno jako dobar i stabilan, što je važno kada ciljamo divljač. Za izradu tronožnoga oslonca potrebna su nam tri štapa

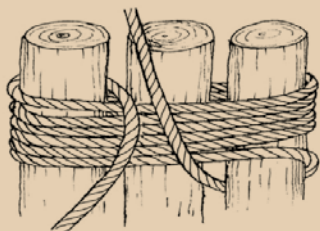
lijeske ili jasike jer se mogu pronaći poprilično pravi, a također su jako fleksibilni čak i kada se osuše, te jedan komad konopca dužine do 40 cm. Štapovi trebaju biti 20 cm duži od visine lovca tako da kada tronožac rasklopimo imamo dovoljno stabilnosti kao i odgovarajuću visinu naslona za pušku. Tronožac se izrađuje u četiri koraka.

Prvi korak. Postavimo štapove jedan uz drugi tako da tanja strana štapova bude gornja. Štapove zatim obmotamo konopom 5 – 8 puta. (Slika 1)

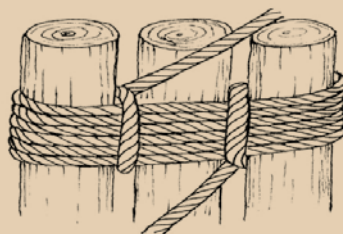
Slika 1

Drugi korak. Krajeve konopca prebacimo kroz sredinu, između srednjega štapa i krajnjih štapova. Jedan kraj konopca s gornje strane, drugi kraj konopca s donje strane. (Slika 2)

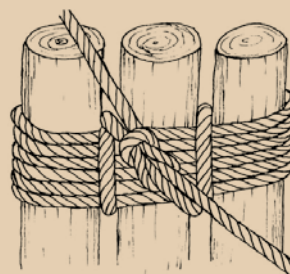
Slika 2

Treći korak. Krajeve konopca koje smo probacili, obavijemo oko konopca jedan put, tako da nam krajevi konopca završe s iste strane. (Slika 3)

Slika 3

Četvrti korak. Krajeve konopca privežemo jedan za drugi čvrstim čvorom te tako osiguramo da se tronožac ne odveže i ne olabavi. (Slika 4)

Slika 4

Po završetku, tronožac rasklopimo te provjerimo stabilnost i visinu. Osim za korištenje prilikom pucanja, tronožac možemo koristiti i za okačiti lovačku opremu (ranac, jaknu itd.). Jednostavne je izrade i funkcionalan, a doslovce nam treba 0,5 KM za komad konopca te 5 minuta vremena za izradu.

Ako ste, dakle, u lovu, a niste ponijeli svoj namjenski oslonac za pucanje, brzo i lako možete izraditi funkcionalan oslonac te tako povećati šanse za siguran odstrel divljači. Cijeli postupak izrade možete pogledati na YouTube kanalu @MMHuntingChannel <https://www.youtube.com/watch?v=LxjS15nLdGA>.

Hercegbosanska županija prva je u Federaciji BiH donijela svoj zakon o lovstvu i počela ga primjenjivati. Taj je zakon donio mnoge novine koje će olakšati gospodarenje lovištima, povećati kontrolu i sigurnost na terenu i općenito unaprijediti lovstvo, što je ova županija i zaslužila zbog svoga prirodnoga bogatstva. Njezina najljepša i najbogatija planinska lovišta, jednostavno se moraju sačuvati. Jer u njima obitavaju vrste koje su već istrijebljene u mnogim lovištima i zemljama u susjedstvu, k tomu populacija im je stabilna s tendencijom rasta. Primjerice, tetrijeb i ris još uvijek su stalni stanovnici ovdašnjih šuma, a populacija vuka i medvjeda jedna je od većih i kvalitetnijih u čitavome okruženju.

Prema Zakonu o lovstvu Hercegbosanske županije, lovišta se korisnicima dodjeljuju na deset godina, što je dovoljno dugo razdoblje za pokazivanje stvarnih rezultata gospodarenja lovištima i opravdanosti ulaganja u njih. Dalje, osim sportsko-gospodarskih lovišta, ustanovljena su i lovišta od posebnoga interesa za Hercegbosansku županiju. Svrha i namjena ovih lovišta je istraživački rad i zaštita staništa ugroženih vrsta divljači, tj. stvaranje jednoga bazena iz kojega će se širiti vrste koje su sada rijetke ili ugrožene. Tu se ponajprije misli na divokoza, tj. na povećanje broja ove plemenite divljači kako bi ona, divokoza izišla iz okvira slabo zastupljene i rijetke u brojnu i gospodarski važnu vrstu. Naravno cilj je istraživati i staništa ostalih vrsta, odnosno poduzeti sve što je moguće kako bi se čuvala i očuvala sva divljač koja obitava u ovim krajevima.

Idealan je trenutak za promjenu sudbine kraškoga jelena

PIŠE ANTON BARAĆ

Sada je odlična prilika za izradu lovnogospodarskih osnova s točnijim podacima o divljači nego do sada, ali i unijeti u te osnove one vrste divljači kojih do sada u njima uopće nije bilo, primjerice čaglja i jelena, kako bi se njima moglo odgovorno i kvalitetno gospodariti

ISTINA, A NE PREPISIVANJE

Budući da se lovišta dodjeljuju iznova i novim korisnicima, uskoro će se morati uraditi lovnogospodarske osnove za sva lovišta u Hercegbosanskoj županiji. A to je prava prilika da se u tim osnovama napravi niz promjena kako se ne bi ponavljale ranije pogreške i propusti. Prije svega potrebno je izvršiti kvalitetnije i točnije prebrojavanje svih vrsta divljači i onda prema stvarnom brojnom stanju izraditi osnovu kao bazu za normalno gospodarjenje koje će dovesti do očuvanja populacije, realnog izlučivanja i prihoda koji su od lova mogući. Ne smije se dopustiti propust prepisivanja starih osnova u kojima većina

podataka gotovo i nema veze sa stvarnim brojnim stanjem pojedinih vrsta divljači na terenu. Osim toga u našim terenima već desetljeće i više obitavaju vrste koje se uopće ne vode u lovnogospodarskim osnovama, koje do sada nije poznao ni zakon, ni pravilnici vezani za lovstvo, ali koje su značajno promijenile sva naša lovišta i u njima su stalno prisutne u popriličnom broju. Jedna od tih novih vrsta je čagalj (*Canis aureus*), koji se toliko razmnožio i raširio da su danas rijetka lovišta u kojima ga nema, od Kupresa, preko Livna do Drvara. Taj grabežljivac postao je ozbiljna opasnost za plemenitu divljač i vrste kojima se redovito hrani. Čagalj se mora uvrstiti u lovnogospodarske osnove

i godišnje planove i njime se treba početi gospodariti na način da mu se broj održava na biološkom minimumu (za što je već kasno, a to nam svakodnevno potvrđuju događanja na terenu). Kako bi se smanjio broj čagljeva, valja ozbiljno razmisliti i o nekoj vrsti nagrađivanja lovaca koji žele i uspijevaju loviti ovoga opasnog grabežljivca. Na terenima Hercegbosanske županije već desetljećima je prisutan i jelen (*Cervus elaphus*), nazivaju ga još i kraškim jelonom. Gotovo su svakodnevni susreti lovaca, šumara, planinara i izletnika s ovom divljači. Nekada se mislilo da je jelen u ovim krajevima prolazna divljač ili da je poneka jedinka ovamo slučajno zalutala, ali godine

praćenja i iskustvo s terena pokazuju upravo suprotno, jelen je postao stalno prisutnom divljači u gotovo svim ovdašnjim lovištima, u nekima od njih i u nevjerojatno veliku broju. Stoga je pravo vrijeme za zaštitu jelena na adekvatan način, a prvi je korak napokon ga prepoznati odnosno evidentirati u lovnogospodarskim osnovama, a zatim poboljšati čuvanje njegova staništa i strože kažnjavati krivolov ove vrste. Ako budemo odgovorno i stručno gospodarili ovom vrstom, u idućim ćemo godinama moći uživati u rici i legalnom lovu jelena na prekrasnim planinskim terenima i nadmorskim visinama od 1500 i više metara, što je rijetkost možemo reći i u svijetu.

Od „strogo zaštićene“ vrste vuk postaje „zaštićena vrsta“

PIŠE MATE BUNTIĆ

Europski parlament je 8. svibnja ove godine glasovao o prijedlogu *Europske komisije* za izmjenu statusa zaštite vuka prema EU Direktivi o staništima. Podržavajući prelazak s Aneksa IV. („strogo zaštićen“) na Aneks V. („zaštićen“), Parlament je poduzeo ključni korak prema uravnoteženijem i pragmatičnijem pristupu upravljanju velikim zvijerima u Europi.

Tomu su prethodila događanja u ožujku i travnju 2025. godine. *Europska komisija* je početkom ožujka 2025. predložila amandman na *Direktivu o staništima* kojom se status zaštite vuka (*Canis lupus*) mijenja iz „strogo zaštićen“ u „zaštićen“. To je uslijedilo nakon niza zakonodavnih koraka, uključujući odluku Vijeća u rujnu 2024. i usvajanje izmjene *Bernske konvencije* u prosincu 2024. godine. Na promjenu statusa vuka utjecao je sastanak Odbora stalnih predstavnika vlada država članica Europske unije (Corper), koji su sredinom travnja 2025. odobrili mandat Vijeću za reviziju statusa zaštite vuka na razini EU-a, usklađujući se tako s osvježenom *Bernskom konvencijom* ciljajući izmjenu Direktive o staništima (*Habitats Directive*) s ciljem promjene statusa vuka iz „strogo zaštićen“ u „zaštićen“. Ovi ishodi su uslijedili nakon godina snažnih poziva ruralnih zajednica, zemljoposjednika i farmera, zajedno s upornim lobiranjem Europske federacije za lov i očuvanje (FACE) i Europske organizacije zemljoposjednika (ELO). Također to odražava ishod intenzivnog 18-mjesečnog političkog procesa, nakon prijedloga Komisije iz prosinca 2023. i odobrenja Stalnog odbora *Bernske konvencije*.

Rezultat glasovanja o statusu vuka u EU je potvrdio da se populacija vuka povećala sukladno Direktivi o staništima. Time je ujedno potvrđena i potreba za većim skupom alata glede upravljanja brojnošću vuka na regionalnoj, ali i nacionalnoj razini. Broj vukova značajno se povećao u

mnogim dijelovima Europe, što dovodi do porasta broja sukoba s ljudskim aktivnostima, osobito na području stočarstva.

Juan Ignacio Zoido, član Europskog parlamenta i predsjednik međuskupine Europskog parlamenta za "Bioraznolikost, lov, ruralni krajolik", izrazio je podršku ovoj odluci: „Ponosan sam što je naša međuskupina služila kao jedna od temeljnih platformi za raspravu o ovoj temi tijekom proteklih nekoliko godina. Sada je na državama članicama da iskoriste veću fleksibilnost za provedbu prilagođenih mjera očuvanja i upravljanja koje odražavaju lokalne stvarnosti.“

Iako je vuk i dalje zaštićena vrsta na razini EU-a, ova promjena uvodi djelotvorniji pravni okvir koji će pomoći u smanjenju pretjeranih birokratskih i pravnih opterećenja u nekim državama članicama. Osnajit će vlasti i lokalne aktere da učinkovitije odgovore na društveno-ekonomske pritiske dok nastavljaju ulagati u alate za suživot, kao što su mjere za prevenciju štete, praćenje i angažman dionika.

Laurens Hoedemaker, predsjednik FACE-a, izjavio je sljedeće: „FACE pozdravlja ovo glasovanje, koje će smanjiti neke teške birokratske i pravne sukobe povezane sa

'striktom zaštitom'. Štoviše, to pokazuje da se zakonodavstvo EU-a može prilagoditi gdje je potrebno.“

Dr. Jürgen Tack, glavni tajnik Europske organizacije zemljoposjednika (ELO), dodao je: „Današnje glasovanje jasno je priznanje da se politika očuvanja mora razvijati uspoředno s ekološkom realnošću. Uvođenjem veće fleksibilnosti, EU omogućuje državama članicama da učinkovitije upravljaju vukovima, a istodobno osiguravaju čvrste standarde očuvanja. Idući je izazov pretočiti to u upravljanje utemeljeno na dokazima, lokalno prilagođenim planovima koji istinski podržavaju suživot.“

FACE i Europska organizacija zemljoposjednika pozdravljaju ovaj rezultat kao značajan i nužan razvoj politike EU-a o prirodi. Ponovno se potvrđuje načelo da se očuvanje mora razvijati kao odgovor na ekološki uspjeh i društvene potrebe, te da dugoročni suživot s velikim zvijerima zahtijeva fleksibilnost, odgovornost i lokalno prilagođena rješenja.

Izvor: <https://www.face.eu/2025/05/european-parliament-confirms-greater-flexibility-in-wolf-management-across-europe/>

Preduvjeti za nabavku psa

U najvećem broju slučajeva nabavci psa nisu prethodile temeljite analize koje bi išle u prilog odluci o nabavci, što rezultira kasnijim problemima. Lovac treba shvatiti da pas kao živo biće nije odijelo koje se u početku sviđalo, ali nakon nekoga vremena se samo jednostavno odloži u ormar

PIŠE **IVICA DRMIĆ**

U posljednje vrijeme sve veći broj ljudi odlučuje se posjedovati psa. Nije utvrđeno je li to posljedica sve većega razočaranja u ljude i potvrda teze da je pas čovjekov najvjerniji prijatelj, posljedica trenda prema kojem je moderno imati psa ili su ljudi potpali pod sve veći utjecaj društvenih mreža. U najvećem broju slučajeva nabavci psa nisu prethodile temeljite analize koje bi išle u prilog odluci o nabavci, što rezultira kasnijim problemima. Namjera ovoga članka je ponuditi čitateljstvu koje razmišlja o nabavci psa brzi test koji će potvrditi ispravnost nabavke psa ili vas pokušati odvratiti od te ideje. Naime, za posjedovanje psa potrebno je ispuniti određene preduvjete. Ako se ovaj test ne napravi prije nabavke postoji velika mogućnost da će budući vlasnik, prije ili poslije, zaključiti kako je donio nepromišljenu odluku. Neki od zahtjeva za vlasnike su smještaj, suglasnost obitelji, slobodno vrijeme, materijalni status, ophođenje sa životinjama, sposobnost školovanja i na kraju osposobljavanje u lovištu.

SMJEŠTAJ

Pas treba odgovarajući prostor za smještaj, koji mu treba osigurati budući vlasnik. Vrsta smještaja ovisi o geografskom, odnosno klimatskom područ-

ju, vrsti pasmine psa i uvjetima stanovanja vlasnika (stan ili kuća). Stan ili kuća moraju biti dovoljno veliki za još jednoga člana obitelji, koji mora dobiti svoje mjesto boravka, kao i prostor gdje će obavljati nuždu. Idealni uvjeti za smještaj psa su ako je za psa izgrađen poseban ograđeni prostor za smještaj, u kojem se nalazi kućica odgovarajuće veličine. Taj prostor ne bi trebao biti izložen preveliku suncu, biti blizu peradarnika, kao ni blizu mjesta odlaganja stajnjaka. Veličina kućice treba odgovarati veličini odraslog psa. Kućica treba imati pravilnu orijentaciju, odnosno vrata kućice ne bi smjela biti okrenuta prema sjeveru i isto-

ku. Pod kućice trebao bi biti nadvišen u odnosu na podlogu, a poželjno je da ispred kućice bude drvena podloga na kojoj pas može ležati. Idealna podloga je betonska zbog lakšega održavanja, u protiv-

Kod nas su zastupljene sve inačice smještaja pasa, međutim, mali broj pasa ima idealne uvjete smještaja. No kod nas ima i jedan način smještaja kakav se rijetko preporučuje u stručnoj literaturi.

”

Idealni uvjeti za smještaj psa su ako je za psa izgrađen poseban ograđeni prostor za smještaj u kojem se nalazi kućica odgovarajuće veličine

”

nom podloga mora biti blago nagnuta i s dobrom drenažom radi odvođenja vode. U kućicu se stavlja sloj prostirke, koji se

često mora mijenjati. Još bolje rješenje je ako je cijelo dvorište ograđeno i ako pas može slobodno trčati po dvorištu.

Obuka u lovištu provodi se kada je pas uspješno svladao sve elemente prethodne obuke

Pas ima kućicu, blizu koje je zabijen štap, za koji je vezan jedan kraj lanca, a drugi kraj lanca spojen je s ovratnikom na vratu psa. Kako vlasnik ne bi bio izložen dodatnom trošku lanac za odrasloga psa se kupi mladom psu. Lanac predstavlja opterećenje za psa, a kao posljedica takvog opterećenja mogu se pojaviti određene nepravilnosti u razvoju psa, koje će kasnije prvo utjecati na umanjenje ocjene oblika psa, a zatim i smetati u radu, pa se ovakav način smještaja nikako ne preporučuje.

SUGLASNOST OBITELJI

Psa načelno nabavlja lovac, međutim, pas će biti dio obitelji, pa je nužno da prije nabavke postignemo konsenzus svih članova obitelji. Premda bi najviše obveza u

svezi s novim članom obitelji trebao preuzeti vlasnik, vrlo često pojavit će se situacije u kojima vlasnik psa nije u mogućnosti ispuniti svoje obveze, u kom slučaju prirodno trebaju uskočiti članovi obitelji. U svakom slučaju obitelj mora biti spremna na promjene. Lovac sigurno voli psa, no to se ne mora nužno prenijeti i na članove njegove obitelji. Prvi problemi pojavit će se već kod same nabavke šteneta, kada bude doneseno u novi dom. Nekoliko dana cviljenja zbog odvajanja od majke, braće i sestara iz legla prvi su test izdržljivosti, jer u tom slučaju spavanje neće biti ugodno čak ni u susjedstvu. Naknadno će se pojačati kada obitelj shvati da ne može otići čak ni na godišnji odmor, a da prethodno ne osigura odgovarajuće zamjene.

Vježbanje odloživosti psa

”

Vlasnik psa treba biti svjestan svoga materijalnog statusa, odnosno može li kućni proračun podnijeti troškove držanja psa

”

SLOBODNO VRIJEME

Budući vlasnik mora biti svjestan svojih obveza prema psu. Svaka od njih zahtijeva određeno vrijeme za njezino izvršenje. Vlasnik bi psu dnevno trebao posvetiti minimalno dva sata slobodnoga vremena. Ovo vrijeme mora se osigurati minimalno za hranjenje, održavanje čistoće psa i smještaja te barem dvije šetnje dnevno. U ovo vrijeme nije uključeno vrijeme za školovanje, koja će biti obrađena kao posebna pitanja. Podrazumijeva se, ako vlasnik ne može odvojiti toliko slobodnoga vremena, da je bolje odustati od ideje nabavke psa. Naravno da netko drugi u obitelji preuzme obveze umjesto vlasnika, no to svakako nije dobro rješenje i vlasniku psa će otežati nadzor nad psom.

Kada vidite prostor psa iz kojega izmet nije uklonjen nekoliko dana, psa čija dlaka nije njegovana ili debeloga psa izvan kondicije jasno je da njegov vlasnik ne izvršava redovito svoje obveze. Psi koji borave u takvim uvjetima mogu imati zdravstvene probleme, kao i probleme u nekim fazama školovanja, odnosno tijekom korištenja u lovu.

MATERIJALNI STATUS

Vlasnik psa treba biti svjestan svoga materijalnog statusa, odnosno može li kućni proračun podnijeti troškove držanja psa. Naime, ako smo se prije same nabavke odlučiti

držati psa, potrebno mu je izgraditi odgovarajući prostor za smještaj, o čemu je već pisano. Slijedi sama nabavka šteneta, posebice ako je riječ o štenetu s kvalitetnim pedigreeom, koja iziskuje relativno visok iznos novca. Nakon toga potrebno je kupiti odgovarajuću opremu za čišćenje i njegu prostora i psa, pribor za psa, psu je potrebno kupovati kvalitetnu hranu, potrebno ga je svake godine cijepiti, čistiti od unutarnjih i vanjskih nametnika, dezinficirati prostor, treba nadoknaditi i potencijalne štete koje će pas počinuti tijekom svoga života. Određeni iznos novca bit će potrebno isplatiti za ocjene oblika i rada, koje su preduvjet za korištenje lovnoga psa u lovištu. Ako se vlasnik želi baviti uzgojem štenadi, bit će potrebno plaćati troškove parenja, dokumentaciju za štenad, cijepljenje i hranjenje štenadi. Dio ovoga novca vlasniku se naravno može vratiti kroz prodaju štenadi, no to nije potpuno sigurno. Naravno da ovdje nisu uključeni svi mogući troškovi, jer se dogodi da se pas razboli ili ga dokači vepar, pa treba i veterinarsku pomoć itd.

U našim uvjetima ovo pitanje posebno dolazi do izražaja. Manji broj ljudi ima dovoljno prihoda da pokrije sve životne troškove, koji uza sve turbulencije na globalnome planu postaju sve veći. U većini slučajeva to znači da će vlasnik nastojati smanjiti izdatke za psa, a neke čak i isključiti. Tako npr. već kod

nabavke psa uzima se štenad lošije kvalitete, ponekad čak bez potrebnih papira koji potvrđuju čistoću pasmine, vežu se za lanac (umjesto da imaju svoj prostor), hrane se ostacima hrane iz kućanstva, čišćenje od nametnika ponekad se preskoči itd. Stoga nije čudno da na izložbama vidimo nedovoljno razvijene pse, pse čiji izgled odaje postojanje unutarnjih ili vanjskih nametnika, da se na izložbu pas dovede u lancu itd., što zapravo daje pravu sliku vlasnika, a pas je samo posljedica njegove nebrige.

OPHOĐENJE SA ŽIVOTINJAMA

Budući vlasnik mora imati vještine barem minimalnoga ophođenja sa životinjama. Ako ne zna kako pristupiti psu, teško će moći uspostaviti kontakt sa psom, što je preduvjet za bilo kakav oblik školovanja. Čak i kada vlasnik želi pomilovati psa, ako ne zna kako to pravilno učiniti, pas to može razumjeti kao znak agresije, na što može odgovoriti režanjem, lavežom ili čak pokušati ugristi vlasnika.

Nerijetko smo svjedoci neodgovarajućega ophođenja sa psima, od štenadi do starih pasa. Fizičko kažnjavanje psa tijekom školovanja, nakon krivo izvedene naredbe, nagrađivanje psa u trenutku kada nije izvršio ono što je od njega traženo, nedostatak tepanja i komunikacije, dozirano korištenje naredbi i pohvala samo su neki od znakova pogrešnoga ophođenja sa psima.

SPOSOBNOST ŠKOLOVANJA

Bilo da se nabavi štene ili odrasli pas, novi vlasnik mora imati sposobnosti

školovati svoga psa, inače od njega ne može očekivati željenu pomoć. Naime, štene je *tabula rasa*, kojega treba naučiti čak i one osnovne radnje. Od odziva na ime, mjesta izvođenja nužde, navikavanja na ovratnik, vozilo, druge pse i ljude, što se općenito smatra socijalizacijom psa, pa preko izvršavanja osnovnih naredbi poslušnosti, koje će omogućiti da pas nauči zaustaviti se, sjesti, leći, voditi se uz nogu i okretati se. Čak i u slučaju da netko umjesto vlasnika odradi ove radnje, budući vlasnik mora ovladati ovim gradivom. Pas naredbu razumije samo ako mu se izda na identičan način kao što je naučen. Ako se pas naučio zaustaviti na naredbu „Stop“, a vlasnik mu izda naredbu „Stani!“, pas je neće

nisu socijalizirani. Pas ne dopušta otvaranje usta i pregled zuba, ne zna se vodi li pas vodiča ili vodič psa, pas ne zna s koje strane ide niti kako se okreće oko vlasnika, poslušnost je upitna (ne kada vlasnik traži, nego kada on hoće), agresivan je prema drugim psima i/ili ljudima itd. Sve ove probleme budući vlasnik psa može riješiti vlastitim osposobljavanjem prije nabavke psa, za što su dostupni različiti izvori odgovarajuće literature.

ŠKOLOVANJE U LOVIŠTU

Prethodnih šest pitanja nužni su za bilo koju pasminu psa. No lovni pas mora ići još jedan korak dalje. Bez ispunjenja posljednjega kri-

”

Školovanje psa u lovištu je posljednja faza, a ovisi o krajnjoj namjeni psa, što određuje vlasnik psa na temelju vrsta divljači koje obitavaju u lovištu u kojem vlasnik psa lovi te tipu lovišta

”

razumjeti, a zatim ni izvršiti. Drugo, proces školovanja traje određeno vrijeme tijekom kojega pas sve usvoji. Međutim, ako vlasnik ne ponavlja naučeno gradivo pas ga brzo zaboravi, što znači da vlasnik psa mora primjenjivati iste naredbe kao i njegov vodič sa školovanja. No i ostali članovi obitelji moraju ovladati barem osnovnim znanjem o školovanju psa, jer će biti u prilici koristiti svoje znanje kada ostanu sami s psom.

Ovo je vjerojatno najslabija karika naših lovaca. Na izložbama i u lovovima mogu se vidjeti brojni lovni psi koji

terija takav lovni pas mogao bi biti samo kućni ljubimac. Stoga se lovni pas mora školovati za rad u lovištu. Lovni pas posjeduje određene nagone koje vlasnik psa mora znati pobuditi, u kom slučaju će imati primjerenog pomoćnika. Osim urođenih nagona pas mora i steći određene stvari, kako bi bolje pomogao lovcu. Školovanje psa u lovištu je posljednja faza, a ovisi o krajnjoj namjeni psa, što određuje vlasnik psa na temelju vrsta divljači koje obitavaju u lovištu u kojem vlasnik psa lovi te tipu lovišta. To znači da će se

školovanje psa jamara razlikovati od školovanja goniča, a ovo od školovanja ptičara. Također drugačije je školovanje psa koji traži zdravu divljač od školovanja psa koji traži nastrojenu, odnosno ranjenu divljač. Dakako da školovanje nikada neće proći glatko, odnosno bez pogrešaka. Navest ćemo samo jedan od brojnih primjera koji se mogu pojaviti. Nakon što je vodič psa naučio savršeno voditi pokraj sebe na povodniku, lovnoga je psa poželjno naučiti da ide pokraj lovca i kada nije vezan na povodnik. Razlog je svima jasan – smanjuje se opterećenje lovca, a istodobno su mu omogućene obje slobodne ruke ako treba pucati. U takvim prilikama ponekad se pojavi situacija da se divljač podigne neposredno ispred lovca. Kako je kod psa razvijen nagon plijena, u većini takvih slučajeva pas će krenuti za podignutom divljači. Pas nije razumno biće i za razliku od čovjeka uči na drugačije načine, pa će trebati sati dodatnih vježbi dok se učinjena pogreška ne ispravi.

Na temelju naprijed navedenoga jasno je da potencijalni vlasnik psa mora zadovoljiti vrlo stroge zahtjeve ako želi nabaviti psa, na kojega će kasnije biti ponosan jer će mu biti pravi pomoćnik. Bez ispunjenih zahtjeva vrlo brzo će se razočarati i shvatiti da je to za njega bio prevelik zahtjev. Lovac treba shvatiti da pas kao živo biće nije odijelo koje se početno sviđalo, ali nakon nekoga vremena se samo jednostavno odloži u ormar. Neodgovorni vlasnici naprave dodatan problem, na način da puste psa u slobodnu prirodu da se sam brine o sebi, u kom slučaju postaje skitnica i može učiniti velike štete i u samome lovištu.

KD „Vitez“ Vitez: SVJETSKA IZLOŽBA PASA I ISPIT PRIROĐENIH OSOBINA

Novi uspjeh lovne kinologije u BiH

Upoznavanje s pravilima

Vlasnici najboljih pasa na IPO DS sa svojim psima

Bosanskohercegovački oštrodlaki gonič – barak Bobi, čiji uzgajivač i vlasnik je Marinko Slišković iz Žepča, postao je europski prvak (EW'25) u svom razredu, a potom i najljepši pas pasmine (BOB) na europskoj izložbi pasa 2025., održanoj od 10. do 13. travnja u Brnu, Republika Češka. VI. FCI skupina imala je 84 psa, svrstanih u 52 pasmine, koji su konkurirali u izboru najljepšega psa VI. FCI skupine. Bobi je u užem izboru bio među 7 najljepših pasa. Vodič psa bio je Luka Biletić iz Viteza. Sudci koji su sudjelovali u ocjeni i izboru su Małgorzata Wieremiejczyk-Wierzchowska (POL) i István Orcsik (SRB). Podsjećanja radi, isti pas s istim vodičem u prošloj, 2024. godini postao je svjetski prvak na prvenstvu u Zagrebu te europski prvak u Celju. Ovo su izuzetno vrijedni rezultati, kako

za uzgajivača i vlasnika, tako i za vodiča, kao i za KS HB te Kinološki savez u BiH. Dodatno, Luka je nastupio u završnom natjecanju mladih vodiča pasa. Godišnjim planom kinoloških manifestacija KS HB za 2025. godinu, 4. svibnja planirano je održavanje ispita prirođenih osobina (IPO) na divlju svinju. Ovim ispitom započelo je „zagrijavanje“ KD-a „Vitez“ za čitav niz planiranih manifestacija u 2025. godini. IPO je održan u gateru u Nadiocima (općina Vitez), vlasništvo Vlade Čalića. Na početku manifestacije Vinko Biletić je upoznao prisutne s planom održavanja ispita, nakon čega se pristupilo aktivnostima. Sudci na ispitu bili su Julijan Glavočević i Vinko Biletić, ocijenili su eksterijer 15 lovniha pasa, budući da je pozitivna ocjena eksterijera preduvjet za pristup IPO-u. Nakon toga je izvršena provjera

na pucanj, što je za lovniha psa vrlo važan uvjet za njegovu upotrebljivost u lovu. Uslijedila je pojedinačna ocjena za svakoga psa koji je pristupio ispitu. Raduje da su najzastupljenije pasmine bile posavski gonič i istarski gonič kratkodlaki, autohtone hrvatske pasmine pasa. Na temelju strukture prijavljenih pasa može se zaključiti da se naši lovci sve češće odlučuju za slovačkoga kopova za rad na divlju svinju.

Ovaj put psi su pokazali dobra radna svojstva. Osam pasa po osvojenim bodovima ušlo je u prvi nagradni razred. Najbolji među najboljima bili su srpski trobojni gonič Liso, vlasništvo Ante Jurčevića, s osvojenih 211 bodova, crnogorski planinski gonič Cigo, vlasništvo Tomislava Žuljevića, s osvojenih 205 bodova i posavski gonič Aron, vlasništvo Harisa Lepića, s osvojena 194 boda. Ispit je bio lokalnoga značaja, bez dodjele kandidatura, a održan je po idealnom vremenu. Organizacija ispita bila je odlična, a posjet slab. Ovim su ispitom 22 lovna psa zadovoljila zakonom propisane uvjete za korištenje u lovu.

Ivica Drmić

Vitez je, 24. i 25. svibnja 2025. godine, bio domaćin dviju državnih i dviju međunarodnih izložbi pasa svih pasmina, a organizirali su ih Kinološki savez Herceg-Bosne i Kinološko društvo „Vitez“.

Psi i izlagači došli su iz 16 zemalja (Austrija, BiH, Brazil, Češka, Hrvatska, Irska, Mađarska, Njemačka, Poljska, Portugal, Rusija, Slovačka, Slovenija, Srbija, Turska i Velika Britanija).

Stručni voditelj izložbi bio je Nikola Perković, a delegat Vinko Biletić. Izložbe je otvorio Mirko Čolak (BiH). Suci na svim izložbama bili su Mirko Petrešin i Mirko Čolak (BiH), Monika Skok (HRV), Momčilo Milić i Sanja Vreteničić (MNE).

Najljepši mladi pas svih izložaba (Supreme Junior BIS)

Dio vodiča, sudci i dio publike

KD „Vitez“ Vitez: PO DVIJE CAC I CACIB IZLOŽBE

AFGANISTANSKI HRT I AUSTRALSKI OVČAR UKUPNI POBJEDNICI

Najljepši psi na CAC II izložbi

PIŠE **IVICA DRMIĆ**

Najljepši psi na CACIB I izložbi

Izložbe su održane na tere-nima sportskoga centra u Krčevinama kraj Viteza po sunčanu, ali prohladnu vre-menu, povremeno s laganom ili umjerenom naoblakom. Posjet izložbama bio je dobar, ali uz malo lovaca. Pobjednički krug za sve četiri izložbe (Supreme):

Vodič i pas: engleski špringer španijel *Coco Channel Srdco-ve eso*, vlasnica Monika Skok. Najljepše štene: basenji *Dante*, vlasnik Ante Kubiček. Najljepši najmlađi pas: por-celanski gonič *Sibiliani Vitto*, vlasnica Patrycja Joynson. Najljepši veteran: afganistan-ski hrt *Golddragon a Dream*

Najljepši pas svih izložaba (Supreme BIS)

Come True, vlasnici Claudia Coelho & Filipe Amara. Ukupni pobjednik svih četiriju izložbi u razredu mladih pasa (Supreme Junior Best in Show), prema ocjeni sudca Mirka Petrešina, australski je ovčar *Bayouland Justthison-ce N Diamondedge*, vlasnica Ilona Kacprzyk.

Ukupni pobjednik svih četi-riju izložbi (Supreme Best in Show), prema ocjeni sudca Vinka Biletića, afganistanski je hrt *Haruki Murakami Gandamak Slovakia*, vlasnica Adriana Kirchnerova.

Ivica Drmić

Najljepši psi na CACIB II izložbi

Najljepši psi na CAC I izložbi

Tone otpada plutaju bh rijekama

PIŠE **PERO ZELENIKA**

Nestašice vode zbog njezine pretjerane potrošnje i klimatskih promjena mogle bi dovesti do svjetske krize vode, upozorili su iz UN-a. Danas približno dvije milijarde ljudi nema pristup vodi za piće, a 3,6 milijardi nema pristup sigurnim sustavima sanitacije, navodi se u izvješću agencije UN-Water i UNESCO-a. Prema istim procjenama, najveći problem svijeta u 21. stoljeću upravo će biti nestašica pitke vode. Ovaj resurs, koji bi u idućim desetljećima mogao postati važniji od nafte, donijet će pravo bogatstvo zemljama koje obiluju ovom dragocjenom tekućinom. Ako je suditi po ovakvim predviđanjima, Bosna i Hercegovina bi u budućnosti mogla postati jedna od najbogatijih zemalja. Naime, s 9.460 metara prostornih vode po stanovniku, Bosna i Hercegovina je najbogatija zemlja vodom u regiji i peta u Europi. Studije pokazuju da bismo trebali imati pitke vode za nekoliko idućih desetljeća, ali to ne znači da se ta voda ne može zagađivati, stoga će biti pravi izazov za sve u BiH sačuvati čistu pitku vodu. Na Zemlji postoje iznimno male količine pitke vode, te stoga pojedine zemlje imaju trajan nedostatak pitke vode. Ako se one nalaze uz more, slanu vodu moguće je preraditi u pitku. Svake godine zbog nedostatka pitke vode umre tri milijuna djece mlađe od pet godina. U pitkoj vodi se ne smiju nalaziti mikroorganizmi, te bi trebala sadržavati male količine mineralnih tvari. Najčešći minerali u pitkoj vodi su kalcij, magnezij, karbonati, hidrogenkarbonati te sulfatovi ioni.

Trenutačno čak 40 posto stanovništva planeta Zemlja nema čiste izvore pitke vode. Na svim kontinentima se osjeća nedostatak vode po stanovniku, a to nije posljedica nedostatka vode, jer je voda konstanta u prirodi, već posljedica većeg broja stanovnika, klimatskih promjena, urbanizacije, velikih gradova, poljoprivrede, industrije, a posebno onečišćenja voda. Čiste vode je sve manje, uglavnom zbog ljudskoga nemara. Premda je problem onečišćenja vode evidentan u cijelome svijetu, bh stanovnici se prema ovome resursu ponašaju maćehinski. Rijeke pronose stotine tisuća tona ambalažnoga otpada, a dobar dio toga smeća je plastika, koja ugrožava rijeke, šume, planine. Plastične boce, koje su najmasovniji zagađivači, uglavnom uvozimo, zajedno s tisućama litara, po zdravlje štetnih, uglavnom gaziranih napitaka velikih svjetskih brendova. Rijeke su najveći izvor plastike u oceanima, prema nekim procjenama, 80 posto plastike u more dospije iz tokova više od tisuću rijeka. Posljednjih desetljeća plastična ambalaža i jednokratni plastični proi-

zvedi onečišćuju naš planet alarmantnim tempom. Samo u oceanima svake godine završi 14 milijuna tona plastičnoga otpada (580.000 kamiona). Od ukupnoga plastičnog otpada u morskome okolišu, 80 posto ga potječe s kopna. Upozoravaju da mikroplastiku nalazimo u svim oceanima te brojnim životinjskim i biljnim organizmima, a više je pojava ugradnje plastike u stijene pri čemu nastaju plastiglomerati. Sitni dijelovi plastike šire se po okolišu, pogodno su mikrostanište za bakterije tvoreći plastisferu, a pukotine mikroplastike pogodne su za vezanje teških metala. Jedan apsurd, što nije ništa čudno za BiH, unatoč pravom bogatstvu, prema podacima Uprave za neizravno oporezivanje BiH, u 2024. godini građani Bosne i Hercegovine platili su gotovo 300 milijuna KM za uvoz vode, uključujući mineralne, gazirane i aromatizirane vrste. Za uvoz 242,6 tona vode bez šećera i aroma izdvojeno je 38,9 milijuna KM, a aromatizirane vode i ostala bezalkoholna pića, osim voćnih i povrtnih sokova, koštali su čak 260 milijuna KM.

Sa svojih 2228 metara nadmorske visine, Čvrstica je jedna od najviših planina u Bosni i Hercegovini i najviša u Hercegovini. Najviši vrh Čvrstice je Pločno (2228 m), a još pet vrhova je preko 2000 metara: Draga kosa (2217 m), Jelinak (2170 m), Kapci (2156 m), Veliki Vilinac (2113 m) i Ploča (2040 m). Zime na vrhovima Čvrstice poznate su po velikim minusima i snijegu koji se u njezinim brojnim pećinama i vrtačama zna zadržati sve do ljeta, te vjetrovima koji pušu brzinom većom od 100 kilometara na sat.

RAZNOVRSNOST I LJEPOTA

Čvrstica je građena od krečnjačkih vodopropusnih stijena, a skoro sve njezine vode podzemnim kanalima idu prema Neretvi i njezinim pritocima. S istočne strane teče rijeka Doljanka, a s južne Drežanka. Zbog svoje raznovrsnosti i ljepote, Čvrstica je jedna od omiljenih destinacija planinarima i ljubitelja prirode iz Bosne i Hercegovine i regije. Blidinje jezero, Hajdučka vrata, pećine i vrtače, jezero Crvenjak, Drežanka, Doljanka, šest vrhova iznad 2000 metara, bogata flora i fauna, samo su neki od razloga zbog kojih ova hercegovačka ljepotica privlači ljubitelje prirode i planinarenja. Na južnim, osunčanim padinama planine mogu se naći ostatci stočarskih stanova, a putem prema Pločnu ubrzo ćete osjetiti neodoljiv miris borovine i munike. U blizini Hajdučkih vrata, na 1970 metara nadmorske visine nalazi se ledeničko jezero Crvenjak, najviše jezero u Bosni i Hercegovini. Ovalnog je oblika, spada u mala jezera, dugačko je 50, široko 30, duboko oko 5 metara. Čvrstica je bogata brojnim endemskim vrstama. Između

Nestvarno lijepa, ali i surova planina

PIŠE TOMISLAV MIHALJEVIĆ

Čvrsnice i Vrana, u Dugome polju smjestilo se Blidinje jezero, najveće planinsko jezero u Bosni i Hercegovini. Nalazi se na 1183 metra nadmorske visine, u zimskim je danima uglavnom zaleđeno i kao takvo svojevrsna je atrakcija brojnim posjetiteljima. Na Pločnu se nalazi vojna baza Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, koja je izgrađena još za vrijeme bivše države. Za vedrih dana s vrha planine Čvrsnice pogled seže do Jadranskoga mora i otoka.

MOZAIČNOST

Čvrsnica je u isto vrijeme lijepa i pitoma, ali i surova divlja planina koja očarava svojom ljepotom. Prirodna obilježja planine Čvrsnice s velikim razlikama u nadmorskoj visini, stalnim planinskim jezerima i raznolikošću staništa, omogućavaju prisutnost velikoga broja vrsta divljih životinja. Očuvanost prirodnih staništa

osnovni je preduvjet opstanka tih vrsta. Za faunu sisavaca važno je istaknuti prisutnost medvjeda, divokoze, srne, kune, divlje mačke, risa, vuka, lisice, jazavca, lasice, vjeverice, zeca i divlje svinje. Područje Čvrsnice i Vrana mozaik je različitih tipova staništa. Prevladavaju šumska staništa, šikare, travnjaci i pašnjaci, vodena staništa i kamenjari. Od ostalih tipova staništa potrebno je naglasiti stijene, kraška polja i podzemna staništa. Ta raznolikost uvjetovana je zemljopisnim položajem, prirodnim procesima, ali i dugotrajnim antropogenim utjecajima. Upravo ta mozaičnost omogućava životne uvjete za velik broj vrsta, kako biljnih tako i životinjskih.

HAJDUČKA VRATA

Čvršnicu čini surovi planinski masiv, čiji se obronci izdižu nad Jablanicom, Drežnicom,

Divom Grabovicom i Bli-dinjem. Graniči s Prenjom, Vranom te Čabuljom, koja čuva Mostar od ledenoga vjetra s Čvrsnice. Bogata je klekom, borom, rijetkom munikom te visokim liticama s kojih se pruža jedan od najljepših pogleda u Bosni i Hercegovini i na širem području. Čvrsnica se prostire u općinama Posušje, Jablanica i Mostar, a također je i sastavni dio Parka prirode Blidinje. U njezinoj neposrednoj blizini nalazi se i nešto niža Vran planina (2074 m). Čvrsnica se nalazi 40 kilometara zračne linije od Sarajeva i jednako toliko od mora. Simbol Čvrsnice su Hajdučka vrata, jedinstven kameni krug koji se formirao tisućama godina i koji je 1985. godine zaštićen kao spomenik prirode. Otići s ove planine, a ne fotografirati se kod Hajdučkih vrata, koja se nalaze na tri sata hoda od Velike Vitlenice, jednostavno je teško zamislivo. Hajdučka vrata

su prirodni fenomen koji se smatra najpoznatijom atrakcijom Čvrsnice pa i cijeloga Parka prirode Blidinje. Ovaj geomorfološki spomenik prirode jedan je od najljepših vidikovaca na bosansko-hercegovačkim planinama. Hajdučka se vrata nalaze na istočnom dijelu Čvrsnice, na 2000 m nadmorske visine, na rubu kanjona Dive Grabovice. Odredište su brojnim planinarima i zaljubljenicima u prirodu, koji mogu uživati u zaista prekrasnu, jedinstvenu i neprocjenjivu pogledu na Divu Grabovicu, stijenu Velikoga kuka, Čabulju, Velež, Prenj... Da bi se Čvrsnica detaljnije upoznala, potrebno je provoditi više vremena na njezinim obroncima. Više odlazaka u različita godišnja doba i u različitim uvjetima. Također, ova planina ima više svojih lica, ovisno o tome s koje joj strane pristupate. Čvrsnica i danas ima mnogo neistraženih i zabačenih područja. Zbog njezinih strmih stijena, golemih polja klekovine, zadivljujućih pogleda na duboke doline i mogućnosti iznenadnog susreta s divokozama, Čvrsnica se smatra divljom i surovom planinom. I to je doista tako. Želite li u isto vrijeme osjetiti pravu divljinu, ali i surovu stranu prirode, otidite na Čvršnicu, tamo ćete to sigurno naći!

Poznata Hajdučka vrata

Pripremila **Jelena Ljubić**

Lovačka kuhinja

Srnetina s majčinom dušicom

Sastojci

- 2-3 kg srnetine
- ½ kg gljiva (pečurke ili vrganji)
- 20 dkg maslaca
- 3 jušne žlice brašna
- ½ litre bijeloga vina
- Povrće za juhu
- 2 glavice crvenoga luka
- 2 glavice bijeloga luka
- svežanj majčine dušice
- ½ kg suhe slanine
- papar
- sol

Meso dobro oprati u hladnoj vodi i posušiti kuhinjskim papirom. Izrezati ga na veće kocke, posoliti i staviti u marinadu. Marinadu pripremiti od narezanoga luka, povrća za juhu, papra, soli i bijeloga vina. Smjesu prokuhati i ohladiti. Kada je hladna dodati meso, neka prenoći na hladnom. U dublju posudu sutra izvaditi meso neka se ocijedi. Marinadu dobro smekšati u blenderu. U tavi otopiti maslac, dodati brašno i napraviti zapršku. Onda dodati komade mesa, tekuću marinadu, usitnjenu majčinu dušicu te kuhati jedan sat. Ako je srnetina starija treba i dulje, dok ne omekša. Pred kraj dodati narezane gljive, sitno isjeckanu slaninu, te kuhati dvadesetak minuta. Paziti na količinu tekućine u srnetini. Kao prilog ovom jelu možete skuhati puru, ona se dobro stapa s tekućinom iz mesa. Čaša dobrog bijelog vina upotpunit će okus za nepce.

Poriluk

Ovaj put imamo poriluk kao prilog, ali on se može pripremiti i kao glavno jelo. Poriluk ili prasa biljka je iz porodice crvenoga i bijeloga luka. Povrće izuzetne nutritivne vrijednosti, s malo kalorija, a bogato hranjivim tvarima. Uzgaja se u predjelima s mediteranskom klimom, ali podnosi i niže temperature. Hercegovina i predjeli prema Dalmaciji obiluju ovom biljkom. Izuzetna je za zdravlje imunog sustava i za oči jer je bogata vitaminom C, osobito zeleni dijelovi biljke. Bogat izvor kalija, te vitamina B skupine te antioksidantima. Konzumiranjem jela od ove biljke smanjujete upalne procese u organizmu i štitite krvožilni sustav. U svom sastavu ima vlakna koja hrane dobre bakterije, a one se brinu za probavni sustav, samim tim utječu na zdravlje cijeloga organizma. Znanstvena istraživanja su pokazala da povrća iz porodice luka sprečava razvoj karcinoma u predjelu stomaka. Koristi se kao varivo ili prilog jelima. Žvakanje zelenih listova poriluka pomaže u skidanju vrijednosti šećera. Bijeli dio možete pohati po želji. Koristi se za pripremu gustih juha. Dobar prilog je uz krumpir ili neku tjesteninu. Može biti i glavno i prilog, kako god nećete pogriješiti. U hladnijim danima nakon lova dobro će vas okrijepiti varivo s porilukom, recimo gusta juha.

		7		4				9
4	3	5			2	1		
							4	
7	5	2		8				
		6			1			
			3	5		2	7	4
9	1		2			4		7
5			8				9	
	7							2

4		8			3			
	5							2
6		7		2	8		5	3
7	4	6		9	5		8	
			6				7	9
9		1		8	2			
8		9	2			1		5
	6		5	1				8
				4		2		

Popuni prazna polja brojevima od 1 do 9. Svaki se broj pojaviti samo jednom u svakom retku, stupcu i odjeljku od 3x3.

Pucanje od smijeha

Frano Vukoja

KOLIKO GOLOVA, TOLIKO PIVA

Lovac stigao iz lova i počeo gledati prijenos nogometne utakmice, a supruga mu reče:
– Koliko golova padne, toliko možeš popiti piva!
– Nema problema, ženo, sad ću ja prebacit na rukomet!

KAKO BITI SRETAN?

Jedan mladi lovac pametnjaković upita starijega, iskusna kolegu:
– Kako biti sretan čovjek?
– Ne treba raspravljati s budalama – odgovori iskusni lovac.
– Nije istina – usprotivi se mladi pametnjaković.
– U pravu si – uzvрати mu stari lovac.

GAZDA U KUĆI

U lovačkom društvu jedan lovac priča:
– Neki dan na vratima netko viče: „Gazda, gazda!“ Dok sam ja pronašao ženu, čovjek otišao!

KAO KUPAONICA

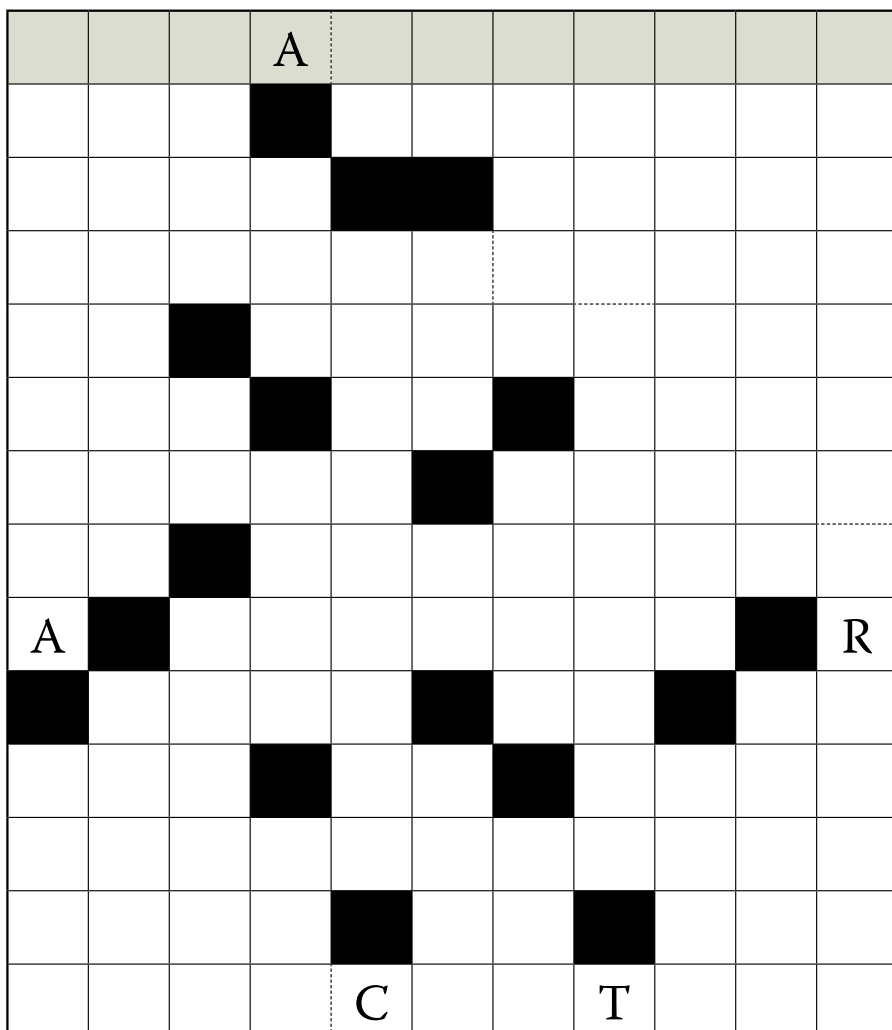
Mladi lovac upita starijega:
– Kako se osjećaš?
– Osjećam se kao kupaonica, na trbuhu sam imao pločice, a sad imam bojler!

VOLI PRIRODU

U društvu za šankom jedan čovjek reče:
– Najradije boravim u prirodi.
– Zašto baš u prirodi? – upitaše ga.
– Tu i tamo u prirodi popijem koju kapljicu s lovcima ili šumarima – pojasni im.

MUŠKO ILI ŽENSKO?

Lovac bio u gostima kod kolege koji u stanu ima akvarij te ga upita:
– Kako znaš koja je riba muškoga, a koja ženskoga spola?
– Ubacim mrvicu kruha pa ako je POJEO, onda je MUŠKO, ako je POJELA, onda je ŽENSKO!

SASTAVITE KRIŽALJKU

U lik križaljke treba upisati pojmove s popisa. Ako ste sve ispravno napravili onda ćete u posebno označenim poljima dobiti naziv za brzu i okretnu zvijer, tamnosmeđega krzna sa žutom pjegom na vratu i prsima.

Vodoravno:

ADAM, AP, APERITIV, DON, ERIC CANTONA, EVAN, INATI, INSTALIRANJE, ITALO, KE, KEROZIN, KI, KIRASIRI, KK, KO, KRSTAŠI, MECI, MIII, NA, OSA, RAD, RIO, STOA, TA, TURSKE JEZIK, ZLATA

Okomito:

ALKA, ANIKINA VREMENA, ARIJA, ASK, CITIRATI, DA, DADO, ET, ION, IRA, IZAZIVATI, KANJON, KIOSCI, KITOPSINA, KOSTARIKA, LARI, LE, MINER, NAOR, RIME, TIC, TONE SELIŠKAR, USTUPATI, ZK, ZRAK

Sastavio, gost "Hoopa!"
Zdenko Čavar (1953.), Knešpolje

ANTO ŠIMIĆ – BAJA
1957. – 2025.
LD „Zec“ Busovača

LJUBAN GRBAVAC
1956. – 2025.
LD „Uskoplje“ G. Vakuf-Uskoplje

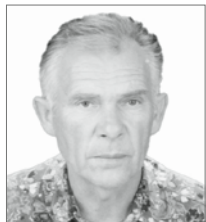
SUAD GARIĆ
1955. – 2025.
LD „Fazan“ Odžak

MLADEN URSA
1965. – 2025.
LU „Cincar“ Livno

DARKO VUČINA
1977. – 2025.
LD „Jarebica kamenjarka“ Stolac

BLAGO ŠLIŠKOVIĆ
1944. – 2025.
LD „Mosor“ Široki Brijeg

ZLATAN NOSIĆ
1957. – 2025.
HUL „Kravica“ Ljubuški

MAURICE LATOUR
1949. – 2025.
LD „Jarebica“ Mostar

MIRKO ROTIM – MIĆA
1941. – 2025.
LD „Mosor“ Široki Brijeg

BRANKO ŠLIŠKOVIĆ – BRANDŽO
1946. – 2025.
LD „Mosor“ Široki Brijeg

IVICA FIŠIĆ
1947. – 2025.
LD „Pavlovica“ Novi Travnik

BOŽE ĆORIĆ
1982. – 2025.
LD „Radovanj“ Posušje

MATIJA IVIĆ
1992. – 2025.
LU „Kuna“ Jajce

MARIJO KOSIĆ
1977. – 2025.
LU „Sava“ Orašje

MARINKO ČALIĆ
1960. – 2025.
LO „Vitez“ Vitez

ZORAN MILETIĆ
1974. – 2024.
LD „Tetrijeb“ Kreševo

MIRKO MILETIĆ
1940. – 2025.
HLD „Vepar“ Fojnica

MARKO ZELENIKA
2024. – 2025.
LD „Bačina“ Doljani

MIRKO ČUBELA – BAJA
2024. – 2025.
LD „Mosor“ Široki Brijeg

MIRKO FILIPOVIĆ – KRPAN
2020. – 2025.
LO „Vitez“ Vitez

OBLJETNICE

Molimo odgovorne u lovačkim udrugama da nam redovito dostavljaju fotografije svojih preminulih članova te njihovo ime, prezime, godinu rođenja i godinu smrti, kako bismo mogli objaviti sjećanja na sve naše pokojne kolege lovce.

Hvala vam na suradnji i razumijevanju.

Uredništvo

GRAFIČKI DIZAJN

UREDNIŠTVO

LEKTURA

MARKETING

KALENDAR LOVIDBE

LIPANJ

Srnjak, vepar i nazime, vuk, lisica, čagalj

SRPANJ

Srnjak, vepar i nazime, vuk, vučica i mladi, lisica, čagalj

KOLOVOZ

Srnjak, vepar i nazime, krmača i prase, vuk, vučica i mladi, jazavac, lisica, čagalj, lještarka – mužjak (od 16. 8.), prepelica, golubovi, grlica

LOVCI, OPREZ! ORUŽJE UBIJA!

Pridružite
se **Viberu**
Brza pošta
☎ 1323

Skeniraj QR code
Pošalji OK!

HS Produkt

EXPECT THE BEST

HELLCAT PRO
THE PERFECT BALANCE

Hellcat® Pro kombinira kompaktan dizajn s iznimnim kapacitetom – standardno dolazi s 15+1 metaka, a uz priloženi produženi spremnik kapacitet raste na 17+1. Zahvaljujući tankom i ergonomskom profilu, nudi veću vatrenu moć u manjem formatu od bilo kojeg pištolja u svojoj klasi.

17+1
W/ EXT MAG

Cijena: **1.399,00 KM**

MM TRADE

GUN STORE AND RANGE

L: Trnska cesta 215, 88220 Široki Brijeg
L: Rostovska b.b., 70230 Bugojno
www.mmtrade.ba | info@mmtrade.ba